

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från:

Trygga barnet

Tidiga samordnade insatser för barn som kan hamna i kriminalitet

AGNETA MALLÉN, GÖRAN BASIC & VERONIKA BURCAR ALM
LUNDS UNIVERSITET OCH LINNÉUNIVERSITETET

Trygga barnet - tidiga samordnade insatser för barn som kan hamna i kriminalitet

Trygga barnet

- tidiga samordnade insatser för barn som kan hamna i kriminalitet

Agneta Mallén, Goran Basic & Veronika Burcar Alm
Lunds universitet och Linnéuniversitetet

LUNDS
UNIVERSITET

Slutrapport av BRÅS ekonomiska stöd till projekt dnr.
5.1-0334/21

Coverphoto by Kennet Ruona

Printed in Sweden by Media-Tryck, Lund University
Lund 2023

Media-Tryck is a Nordic Swan Ecolabel certified provider of printed material. Read more about our environmental work at www.mediatryck.lu.se

MADE IN SWEDEN

Innehållsförteckning

Tack.....	7
Inledande sammanfattning.....	8
Bakgrund	9
Skottlandsmodellen	11
Trygga barnet – en modell för samverkan kring samordnat stöd till barn	13
Utvärderingens syfte och frågeställningar	16
Metod och material	18
Hur empirin presenteras i rapporten och reflektioner om informanternas anonymitet.....	20
Etiska beaktanden	21
Medskapande	22
De osynliga barnen – barnsyn och barns delaktighet	28
Gränsarbete.....	32
Gränsarbete mellan Trygga barnet och andra modeller och kommuner	33
Gränsarbete: Vem är ett Trygga barnet-barn?	36
Magkänsla och gräsrotsbyråkrater	43
Gräsrotsbyråkrater	44
Magkänsla	46
Organisatoriska mellanrum	48
Den komplexa samverkan.....	52
Samverkan genom terminologi och dokument	53
Vägen framåt.....	60
Det positiva med Trygga barnet	60
Alla barn – fördelar och nackdelar	62
Kapacitet då man skalar upp?	63
”ASF är vår ömma punkt”	64
Strukturer, ramar och kommunikation	68
Kunskap, förväntningar och rollövertagande.....	70
Avslutande resultatdiskussion.....	73

Referenser	76
Bilagor	83
Bilaga 1. Process, verktyg och arbetssätt i Trygga barnet	83
Bilaga 2. Må bra-hjulet i Trygga barnet	84
Bilaga 3. Terminologi i Må Bra-hjulet i GIRFEC respektive andra modeller, arbetsdokument i Teams.....	85
Bilaga 4. Pilotprojektets organisation år 2022. Power point-bild från styrgruppsmöte 14 februari 2023.....	85
Bilaga 5. Förslag till projektets organisation från och med februari 2023. Power point-bild framtagen till styrgruppsmöte 8 juni 2023.	86
Bilaga 6. Tidsplan för pilotprojekt Trygga barnet vid pilotstart januari 2022. Bild från uppstartsmöte 22 januari 2022	86
Bilaga 7. Tidsplan för pilotprojektet Trygga barnet för år 2023	87
Bilaga 8. Förslag till tidsplan för Trygga barnet från hösten 2023 och framåt. Skiss som presenteras på styrgruppsmöte 8 juni 2023.	87
Bilaga 9. Trygga barnet i relation till andra modeller och verksamheter.....	88
Bilaga 10. Medskapande i förändringsarbete. Bild över beslut i projektgrupp 24 september 2021	88
Bilaga 11. Uppgifter om vilken information som finns tillgänglig för pilotverksamheterna i Teams	89
Bilaga 12. Tillsammans för Varje barn: Struktur på universell, selektiv och indikerad nivå	89
Bilaga 13. Information till forskningspersoner	90
Bilaga 14. Samtyckesblankett till att delta i forskningsprojekt	94
Bilaga 15. Samtyckesblankett framtida forskning	95
Bilaga 16. Intervjuguide för intervjuer med medarbetare och chefer.....	96
Bilaga 17. Teman vid deltagande observationer.....	98

Tack

Tack till SBUM och enhetschef Petra West Stenkvist i Malmö stad som gav oss möjligheten att ta del av arbetet med Trygga barnet genom att be Agneta Mallén utvärdera pilotprojektet. Tack också till enhetschef Madeleine Moberg, utvecklingssamordnare Paulina Franzén och utvecklingssamordnare Annica Markström på Arbetsmarknads- och socialförvaltningens avdelning för hållbarhet, kvalitet och nämnd i Malmö stad som hjälpt oss i arbetet med rapporten. Tack till alla informanter som så generöst har delat de kloka tankar, erfarenheter och upplevelser som är kärnan i denna rapport.

Denna utvärdering har delfinansierats av Brottsförebyggande rådets ekonomiska stöd för projekt ”Trygga barnet. Tidiga samordnade insatser för barn som kan hamna i kriminalitet”, diarienummer 5.1–0334/21.

Inledande sammanfattning

Trygga barnet, en samverkansmodell i Malmö stad, är en tidig samordnad insats som bygger på Skottlandsmodellen. Samverkansparter är Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Förskoleförvaltningen i Malmö stad samt Barnhälsovården och BUP Första linjen i Region Skåne. Trygga barnet har i ett pilotprojekt fokuserat på barn 0–15 år med tidiga tecken på risk att hamna i social utsatthet och kriminalitet.

Syftet med utvärderingen är att diskutera och analysera samverkansprocesser i pilotprojektet Trygga barnet. Fokus är på hur samverkan fungerar i relation till barnets bästa, men utvärderingen ger också mer generell kunskap om samverkansprocesser.

Utvärderingens empiriska analysmaterial har insamlats genom deltagande observation av 15 projektmöten samt kvalitativa samtalsintervjuer med sju medarbetare inom Trygga barnets pilotverksamheter under år 2022–2023.

Resultaten visar att framgångsfaktorerna för samverkan är administrativ ledning, kompetensutveckling och medskaparskap. Även interaktion på möten samt kunskap och förståelse för varandra i verksamheterna gynnar samverkan. Ett nytt arbetssätt, De fem frågorna, upplevs mycket positivt. Trygga barnet ses som en meningsfull modell av informanterna. Utmaningar för samverkan är följande: Barnen, som pilotprojektet riktar sig till, är inte delaktiga i någon högre grad i arbetet med pilotprojektet. Pojkar förefaller ha större möjligheter att fångas upp av Trygga barnet än flickor. Pilotprojektets struktur upplevs som otydlig av pilotverksamheterna. Medskapandeprocessen förefaller skapa motsättningar mellan pilotverksamheterna och projektgruppen. Kulturskillnader och organisatoriska mellanrum utmanar samverkan mellan pilotverksamheterna.

Bakgrund

Ett av kommunfullmäktigemålen i Malmö stad är att Malmö stad ska verka för att öka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer i barns och ungas olika livsmiljöer.¹ Det har därför funnits ett behov att stärka arbetet med tidiga insatser till barn och unga som riskerar att hamna i social utsatthet och kriminalitet. Orosanmälningar gällande barn och unga ökar i en högre grad än Malmös befolkningstillväxt (Hansson 2019, Rosén 2020, Malmö stad: Befolkningsprognos 2022). Barn i Malmö stad har en risk att utsättas för eller hamna i kriminalitet av flera orsaker: Det finns flera områden i Malmö som bedöms vara socialt utsatta. Det finns flera områden i staden som bedöms vara socialt utsatta med hög arbetslöshet, hög andel försörjningsstödstagare, låg utbildningsnivå och bristande skolresultat för barnen (se till exempel Hallin & Westerdahl 2020).

För att stödet till barn och unga och deras familjer ska kunna starta tidigare, vara mer lättillgängligt och ges på de arenor där barnen befinner sig, krävs en utökad samordning mellan förskola, skola, fritids- och kulturverksamheter, hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och civilsamhälle. Vikten av att aktörerna i den sociala barnvården *samverkar* har betonats en längre tid. Redan i SOU 2009:68 uppmärksammas detta: "Barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa har ofta särskilda behov av hälso- och sjukvård och extra stöd i skolgången, varför samverkan mellan huvudmännen behöver ske."

Forumet Samverkan Barn och Unga i Malmö (SBUM) har sedan 2017 i uppdrag att tillsammans leda, styra och följa förbättringsarbetet avseende samverkan kring barn och unga i Malmö i behov av stöd och insatser. SBUM består av chefsrepresentanter från arbetsmarknads- och socialförvaltningen, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, funktionsstödsförvaltningen, fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen, stadskontoret, polisen och Första linjen i Region

¹ Källa: Malmö stad – Kommunfullmäktiges mål 2023.

Skåne. SBUM har under år 2020 arbetat med att identifiera behov och prioritera målgrupper och förbättringsområden.²

Enligt denna inventering av SBUM har det funnits ett behov av att stärka arbetet med insatser till barn och unga som riskerar att utsättas för eller hamna i kriminalitet. Detta kopplar till Malmö kommunfullmäktiges prioriterade mål att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna kring barn och unga samt att arbeta för ökad trygghet och minskad brottslighet.

De möjliga orsakerna till att det har funnits brister i den brottsförebyggande samverkan mellan SBUM:s medlemsorganisationer är: För det första, skillnader i medlemsorganisationernas struktur och organisering. För det andra, sekretess mellan medlemsorganisationerna. För det tredje, Malmö är en stor kommun som saknar tydlig struktur för samverkan. För det fjärde, specialiseringen av kärnuppdrag i de olika förvaltningarna styrs av planer och lagar.

Det har funnits ett behov att utveckla ett tydligare och mer systematiskt arbetssätt för hur SBUM:s medlemsorganisationer ska samverka när någon uppmärksammar att ett barn är i behov av stöd. SBUM har därför kommit fram till att utveckla modellen med namnet Trygga barnet, som är en tidig samordnad insats (TSI), en satsning av Socialstyrelsen och Skolverket, och bygger på den så kallade Skottlandsmodellen, GIRFEC.³ Skottlandsmodellen, som Trygga barnet utgår från, verkar i mellanrummet mellan kärnuppdragen. Skottlandsmodellen är tvärorganisatorisk då en särskild roll i modellen kan innehas av olika professioner. Tidiga samordnade insatser betyder att personal från skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst arbetar tillsammans (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Tidiga samordnade insatser). Samordningen behövs för att skapa en helhet kring insatser för barn och unga som är i behov av stöd från flera aktörer. Det ställer krav på att aktörer utvecklar kunskap och kompetens om långsiktig samverkan och samordning. TSI är inte en viss metod, utan bygger på att verksamheterna har en gemensam struktur. På så vis ska alla barn och unga få stöd tidigt i en ogynnsam utveckling.

I Malmö stad pågår idag flera brottsförebyggande insatser som bygger på samverkan. Styrsystemet Communities That Care arbetar för långsiktigt och systematiskt socialt förebyggande arbete för barn och unga i Malmö (CTC-tillsammans för goda uppväxtvillkor). Satsningen Sluta skjut startades år 2020 och pågår fortfarande år 2023 (Hedlund 2021, BRÅ: Färre skjutningar i Malmö). Till dessa läggs nu Trygga barnet, som betonar de tidiga insatsernas betydelse för att i slutänden motverka kriminalitet, brottsutsatthet och gängvåld bland barn och unga. Forskning visar att tidiga insatser är framgångsrika i detta hänseende (Rånlund & Strandell 2021).

² Textavsnitten om SBUM är tagen ur SBUM:s ansökan om att delta i TSI brottsförebyggande arbete med syfte att ta fram en modell för samordnat stöd för insatser till barn och unga i Malmö stad.

³ Skottlandsmodellen används eller testas i juni 2023 i följande kommuner och regioner: Region Kronoberg och Kronobergs åtta kommuner, Falun kommun, Ystad kommun, Lidingö kommun (Linnéuniversitetet: Projekt: Connected Children: Ett partnerskap för en kunskapsbaserad och innovativ prevention). Även Bjuv, Svalöv och Örebro testat eller har testat varianter av Skottlandsmodellen (Svalövs kommun, Dagens Samhälle, Pedagog Örebro).

Vi har ovan diskuterat bakgrunden till att Trygga barnet har börjat prövas i Malmö stad. Vi ska nu titta lite närmare på principerna i Skottlandsmodellen, som modellen Trygga barnet utgår från.

Skottlandsmodellen

Skottlandsmodellen, eller GIRFEC, uppstod i början av 2000-talet i Skottland som en respons på barnfattigdom och ungdomskriminalitet (Thelin, Enell & Forkby 2021). Förkortningen GIRFEC står för "Getting it Right For Every Child" och målet med GIRFEC var – och är – att alla barn, oavsett var de bor och vilka behov de har, ska veta var de kan söka hjälp, vilken hjälp som finns att få och att hjälpen håller högsta möjliga standard. (ibid.) GIRFEC arbetades fram under 2006–2008 i den skotska kommunen Highlands, och implementerades sedan stegvis i hela Skottland (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen). Införandet av modellen har lett till tydliga förbättringar av barns uppväxtvillkor. Ett av de uttalade målen i Skottlands arbete med GIRFEC har varit att minska byråkratin runt barnen och förebygga att barn som behöver stöd hamnar "mellan stolarna". Därför är modellen uppbyggd runt tidigt agerande och tidiga insatser som förebygger att behoven och problemen eskalerar. Modellen kan användas både förebyggande och stödjande och gäller alla barn och ungdomar.

För att överbygga hinder vid samordnade insatser finns det i Skottland en gemensam nationell praxis som socialtjänsten, skolan, hälso- och sjukvården samt polisen använder, både var för sig och i samverkan (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen). Praxismodellen består av verktyg som ringar in barnets behov och visar vad som ska bedömas och analyseras när ett barn behöver stöd. Dessa är Välbefinnandehjulet, Min världstriangel, Motståndskraftmatrixen och Fem grundläggande frågor.⁴

För att det ska vara lätt att veta vem man kan vända sig till med oro för ett barn har varje barn möjlighet att få en så kallad named person, en utpekad, namngiven person.⁵ Den namngivna personen har det övergripande ansvaret att agera när ett barn behöver extra stöd, till exempel genom att se till att lämplig personal börjar kartlägga situationen. För barn i skolåldern är den namngivna personen rektorn på barnets skola. För yngre barn är det en barnmorska eller sjuksköterska från barnhälsovården. Om det finns en högre grad av oro för ett barn och om det behövs insatser från flera aktörer samtidigt utses en lead professional,

⁴ Vélbefinnandehjulet pekar ut åtta indikatorer för alla barns vélbefinnande, till exempel Trygg, Hålsosam och Respekterad. Indikatorerna är kopplade till mål som gott självförtroende och framgångsrik inlärning. Min världstriangel beskriver det enskilda barnet och dess värld. Den används för att ta fram information om hur barnet växer och utvecklas, vilka resurser som finns runt barnet och vad barnet behöver av de vuxna. Motståndskraftmatrixen visar barnets motståndskraft och sårbarhet utifrån den information som har kommit fram i analysen. Fem grundläggande frågor tydliggör bland annat om all viktig information kommit fram, vilka insatser som kan ges direkt och om det behövs samverkan med fler aktörer (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen).

⁵ Det var tidigare lag på att alla barn i Skottland skulle tilldelas en named person, men beslutet revs upp i september 2019. Nu (2023) är det frivilligt och de familjer som av integritetsskäl inte vill att barnet ska ha en named person kan avstå (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen).

ansvarig samordnare, som samordnar arbetet (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen).

En samordnad barnplan samlar alla insatser inom GIRFEC (Socialstyrelsen Kunskapsguiden: Skottlandsmodellen). De insatser som barnet behöver, samlas i barnets individuella plan, child's plan. Det är alltid bara en (1) plan, även om fler aktörer är inblandade. Förutom insatserna beskriver planen också orsaken till att barnet har fått en plan, vilka som deltar i arbetet, barnets och vårdnadshavarnas syn på processen och en summering av barnets behov. Den innehåller även förväntat utfall, riskbedömning och en plan för utvärdering.

Trygga barnet – en modell för samverkan kring samordnat stöd till barn

Hur ser då Trygga barnet ut? Strukturen för pilotprojektet Trygga barnet började tas fram i ett förberedelsearbete mellan Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och pilotverksamheterna barnhälsovården, förskoleförvaltningen och grundskoleförvaltningen i Malmö stad under år 2021. I det följande särskiljs modellen Trygga barnet från pilotprojektet Trygga barnet som ska utvärderas i denna rapport.

Modellen Trygga barnet är i sin helhet för alla barn (på universell nivå). Modellen utgår från samtycke från barn och vårdnadshavare.⁶ Pilotprojektet Trygga barnet, som denna rapport undersökt, riktar in sig på en utvald grupp av barn mellan 0–15 år som visar tidiga tecken på risk för att hamna i social utsatthet och kriminalitet.⁷ Barnen är inskrivna i den barnhälsovård, förskola eller grundskola som ingår i Trygga barnet.⁸ Barn som visar tidiga tecken på ogynnsam utveckling ska identifieras och få stöd tidigt. Pilotprojektet arbetar med barn på en selektiv nivå. Deltagande organisationer har fått ett gemensamt arbetssätt för att upptäcka och stödja barn i ett tidigt skede. Barn och föräldrar i målgruppen ska få hjälp och stöd genom att ta kontakt med en av samverkande organisationerna. För att Trygga barnets förändringsarbete ska bli långsiktigt hållbart har satsningen kopplats till redan pågående arbete och stödstrukturer. Trygga barnet har alltså inte erhållit några extra resurser. Pilotverksamheterna är medutvecklare och tar ett aktivt ansvar för att testa, utvärdera och föreslå justeringar. Trygga barnet förstärker och systematiserar det uppdrag som verksamheterna redan har – det ersätter inte nuvarande uppdrag.

⁶ När det finns en oro för att barnet kan fara illa, och vårdnadshavare inte samtycker till stöd gäller emellertid anmälningskyldigheten enligt 14 kap 1§ SoL och medarbetaren ska agera i enlighet med de rutiner som redan finns i verksamheterna (Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023).

⁷ Formuleringen ”risk för att hamna i social utsatthet och kriminalitet” är tagen ur SBUM:s ”Projektplan för TSI Brottsförebyggande 2021–2023” som bifogats SBUM:s ursprungliga ansökan år 2021 till projektgruppen för TSI, där Socialstyrelsen och Skolstyrelsen ingår.

⁸ Samverkansparter i pilotprojektet Trygga barnet är Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, grundskoleförvaltningen och förskoleförvaltningen i Malmö stad samt Barnhälsovården och BUP Första linjen i Region Skåne.

Pilotprojektet Trygga barnet startade 21 januari 2022. Inledningsvis var planen att testa modellen och följa upp den under hela år 2022, för att skala upp modellen till att omfatta hela Malmö år 2023 (bilaga 6). Starten för att testa modellen sköts dock upp (se kapitel ”Metod” för en närmare diskussion) och modellen började testas på barn i Malmö först i februari 2023.

I juni 2023 testas pågående inom pilotprojektet Trygga barnet verktygen De fem frågorna och Må bra-hjulet samt rollen Barnkontakt (se bilaga 2 för en bild på Må bra-hjulet).⁹ Dessa motsvaras i Skottlandsmodellen av Fem grundläggande frågor, Välbefinnandehjulet och Namngiven person. Barnets plan (Barnplan i Skottlandsmodellen) används i juni 2023 ännu inte inom Trygga barnet (se bilaga 8 för ett förslag till tidsplan för arbetet med Trygga barnet från hösten 2023 och framåt). Arbetssätten, verktygen och rollerna presenteras närmare nedan i kapitlet.

De samverkande organisationernas mål med satsningen Trygga barnet är fyrdelat:

1. Deltagande verksamheter i Trygga barnet kan i ett tidigt skede upptäcka barn som har en risk för att utsättas för eller hamna i kriminalitet. Deras kunskap om tidiga tecken på förhöjd risk hos barn ska öka.
2. Deltagande verksamheter ska ha ett gemensamt arbetssätt för att upptäcka och stöda barn tidigt.
3. Barn och föräldrar i deltagande verksamheter ska veta vart de ska vända sig när de behöver hjälp. De behöver inte ta kontakt med flera olika verksamheter eller insatser innan de anser sig få hjälp.
4. Organisationerna samlar den kunskap som pilotprojektet resulterar i på ett sätt som gör det möjligt att sprida till fler områden i staden.

Principerna för Trygga barnet utgår från ett gemensamt förhållningssätt: För det första, barnets bästa är i fokus, för det andra, barn i behov av stöd ska erbjudas det i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling, oavsett barnets ålder, för det tredje, barn och deras vårdnadshavare vet vem de ska vända sig till när de behöver råd eller stöd, för det fjärde, verksamheterna arbetar tillsammans, inte i stuprör, för det femte, verksamheterna samarbetar och samordnar – de lämnar inte över (Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023).

De nya rollerna i Trygga barnet är Barnkontakt, som ansvarar för att identifiera och agera utifrån de extra behov av stöd som barn kan ha och kan vid behov ta hjälp av andra verksamheter, och Stödsamordnare som har ett särskilt helhetsansvar när ett barn tar

⁹ De fem frågorna är: Vad står i vägen för att barnet ska må bra? Har jag all information som behövs för att hjälpa barnet? Vad kan jag göra nu för att hjälpa barnet? Vad kan den verksamhet jag arbetar för göra för att hjälpa barnet? Vilken ytterligare hjälp kan behövas från andra verksamheter? De fem frågorna är gemensamma verktyg med syfte att hjälpa till att tydliggöra vilken kunskap som finns, vad som behöver göras och när samverkan behöver starta. Det finns inga dokumentationskrav på de fem frågorna.

emot stöd från flera samhällsaktörer (Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023).

Stödsamordnaren fungerar som familjens kontaktperson om de har stöd från mer än en verksamhet och finns för att strukturera stödet och göra verksamheternas olika delar begripliga för barn och familj.¹⁰

Arbetsprocessen och arbetssätten i Trygga barnet bygger så långt som möjligt på befintliga strukturer och rutiner i verksamheterna för att stödja ett barn som inte har det bra. Det första steget för den enskilde medarbetaren inom Trygga barnet är att fundera på hur man kan prata med vårdnadshavaren och barnet om det man har uppmärksammat. Barnkontakt informeras, om inte det är samma person som har uppmärksammat barnets situation. Behöver barnet stöd är första steget att säkerställa att den egna verksamheten ger de insatser som den kan för att hjälpa barnet. Detta sker genom befintliga rutiner och arbetssätt. Barnkontakt ansvarar för att följa upp att insatserna ges och vilka resultat de får. Om den egna verksamhetens insatser inte räcker till ansvarar barnkontakt för att det sker en konsultation med andra verksamheter (Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023).

Vi har nu gett en bakgrund till varför Trygga barnet startades upp i Malmö stad, beskrivit Skottlandsmodellen och Tidiga samordnade insatser samt gett en bild av Trygga barnet. I det följande ska vi övergå till att diskutera syfte och frågeställningar med föreliggande utvärdering av pilotprojektet Trygga barnet.

¹⁰ Barnkontakt är sjuksköterska i barnhälsovård fram till dess att barnet är inskrivet i förskola, sedan rektor i förskola eller rektor i grundskola. Barnkontakt ansvarar för att rätt personer arbetar med att kartlägga och bedöma barnets situation och eventuella behov av stöd. Det kan vara olika personer som gör det, utifrån uppdrag i verksamheten, kompetens samt relation till barnet. I barnhälsovården samarbetar barnsjuksköterska med kollegorna. I förskola eller skola kan det vara pedagog eller lärare, barnhälsoteam i förskolan eller elevhälsoteam i skolan. En samordnare utses vid behov i dialog mellan barnkontakt och övriga verksamheter som finns kring barnet. Vem som får rollen bedöms utifrån vilken typ av hjälp barnet är i störst behov av och hur komplexa behov barnet har. En samordnare kan till exempel vara en kollega från elevhälsan, hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Samordnaren är inte samma person som barnkontakten (Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023).

Utvärderingens syfte och frågeställningar

Det empiriska materialet har insamlats i två led, varav det första ledet omfattar föreliggande rapport. I första ledet görs en utvärdering av pilotprojektet Trygga barnet. Utvärderingen är en del av pilotverksamheternas egna, interna kvalitetsarbete för barnets bästa. I det andra ledet analyseras och bearbetas den data som samlas in även för vetenskaplig forskning. Analysen av materialet utgår från etablerade sociologiska och socialpsykologiska konventioner (se t. ex. Emerson m.fl. 1995, Fangen 2005).

Den praktiska betydelsen av denna utvärdering är att, genom att studera pilotprojektet, definiera framgångsfaktorer och utmaningar i Trygga barnet inför att Trygga barnet skalas upp till att omfatta flera förskolor, skolor och ytterligare barnhälsovård i Malmö efter årsskiftet 2023–2024 (se bilaga 8 för ett förslag på kommande tidsplan). Resultaten i utvärderingen kommer praktiskt att tillämpas för att utveckla Trygga Barnet ytterligare inför denna implementering av modellen.

Studiens vetenskapliga betydelse ligger i att definiera vilka samverkansprocesser mellan förskola, barnhälsovård och grundskola som är framgångsrika för att i ett tidigt skede stävja kriminalitet och brottsutsatthet bland barn och unga. I kapitlet ”Den komplexa samverkan” återges tidigare forskning som diskuterar samverkansframgångar och hinder under dagliga aktiviteter.

Syftet med utvärderingen är att diskutera och analysera samverkansprocesser i Trygga barnet. Fokus i studien är på hur samverkansprocesserna fungerar i relation till barnets bästa, men studien kan också ge mer generell kunskap om samverkansprocesser.

För det första: begreppet att samverka har positiva konnotationer men innebär i praktiken att deltagande parter behöver förhandla sina synpunkter för att kunna samverka. I denna samverkan är det dessutom ovanligt många parter som måste jämkas samman. Vi vill undersöka hur de involverade aktörerna interagerar i samverkansprocessen, hur de informerar och påverkar varandra och vad detta innebär för barnet som står i fokus.

För det andra: även om samverkansparterna är överens om barnets bästa kan de ha olika syn på hur detta uppnås. Vi vill undersöka hur sådana dilemman hanteras i samverkan.

Frågeställningar är:

- 1) Vilka framgångsfaktorer kan ses för lyckad samverkan i Trygga Barnet?
- 2) Vilka utmaningar kan ses för samverkan i Trygga Barnet?
- 3) Hur upplevs Trygga barnets nya yrkesroller och arbetssätt av de medarbetare som deltar? ¹¹

¹¹ Eftersom starten för pilotprojektet Trygga barnet har skjutits upp, har barn och vårdnadshavare inte kunnat intervjuas inom ramen för denna utvärdering. Barnens och vårdnadshavarnas upplevelser av pilotprojektet finns därför inte med i denna rapport.

Metod och material

Vi ska nu fortsätta med att i detalj beskriva dels hur materialinsamlingen gått till, dels vilka vetenskapliga metoder som använts för att undersöka pilotprojektet Trygga barnet. Innan dess några ord om arbetsfördelningen i arbetet med utvärderingen: Merparten av arbetet med utvärderingen har gjorts av projektledaren Agneta Mallén. Medverkande forskare Goran Basic och Veronica Burcar Alm och har deltagit i arbetet genom att ge återkoppling på etikprövningsansökan, observera och nedteckna två projektgruppsmöten samt ge feedback på analysen i utvärderingen.

Den ursprungliga forskningsplanen till BRÅ – och forskningsplanen för forskningsprojektets etikprövning – handlade om att utvärdera pilotprojektet Trygga barnet genom att insamla fem typer av empiri genom etnografiska metoder: 1) Deltagande observation av samtliga kompetensutbildningar i Trygga barnet, 2) deltagande observation av projektgruppsmöten, 3) kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer med medarbetare och chefer samt 4) kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer med samtliga barn och unga i åldern 12–15 år som deltar i Trygga barnet, 5) kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer med vårdnadshavare till barn och unga som deltar i Trygga barnet. Denna ursprungliga plan fick dock omarbetas till att omfatta endast två slag av empiri.

Då förberedelserna för Trygga barnet satte i gång, planerade man för att starta upp pilotprojektet Trygga barnet i januari 2022 genom att då börja testa modellen på barn i de förskolor och grundskolor som ingår i pilotprojektet. Starten av projektet Trygga barnet försenades emellertid, dels på grund av faktorer som stort antal sjukskrivningar pga. covid-19 i grundskola och förskola, en skolbrand på en av pilotskolorna, och stora förändringar i personalstyrkan på den BVC som ingick i projektet, dels på grund av att utvalda grundskolor inte kunde starta piloten så snabbt som de önskat. Eftersom strukturen för pilotprojektet föll på plats först i maj 2022 så planerades först att pilotverksamheterna skulle börja använda nya arbetsmetoder och roller i Trygga barnet från terminsstart i augusti 2022. Formerna för hur kompetensutvecklingen skulle gå till var likaså försenade, och kompetensutvecklingen inleddes likaså i augusti 2022, inte under våren 2022 som tidigare varit planerat i pilotprojektet. På våren 2022 påbörjades ett försök med ett mindre antal barn som lyftes i

Trygga barnet för konsultation gällande stödbehov. Arbetet med detta fick dock avbrytas då det framkom att förutsättningarna och förväntningarna kring modellens syfte inte varit tillräckligt tydliga i verksamheterna. Pilotprojektet har efter det gjort en omorganisering i struktur och arbetssätt inför det fortsatta arbetet 2023 för att bättre stötta utvecklingsarbetet i verksamheterna (se bild 1 för ursprunglig struktur för arbetet med Trygga barnet i Malmö stad och bild 2 för omarbetad struktur för arbetet med Trygga barnet).

Allt detta, sammantaget, ledde till att verksamheterna började testa Trygga barnet-modellen på utvalda barn först i februari 2023. Det i sin tur har lett till att tidplanen för utvärderingen av pilotprojektet, särskilt när det gäller att genomföra intervjuer och observationer, har skjutits fram och att gruppen barn och vårdnadshavare inte alls medverkar som informanter i denna utvärdering.

För att – trots det försenade pilotprojektet – kunna insamla empiriska data som är värdefulla för utvärderingen av projektet, begränsades insamlingen av det empiriska materialet till två kategorier: Den första kategorin innebar att observera genom att delta i projektets möten. Vi deltog i samtliga projektgruppsmöten med medarbetare år 2022 för att genom deltagande observation insamla empiri om samverkansprocesser. I projektgruppsmöten undersöktes hur samverkan skapas i den växelverkan som sker mellan mötesdeltagarna. Dels mötesformen som sådan, dels hur samtalsklimatet, engagemanget och rollerna mellan mötesledare och mötesdeltagare främjar eller försvårar samverkan. Forskaren var inte involverad i urvalet av vilka personer som deltog i mötena. Medverkande i projektgruppsmötena är medlemmar i projektgruppen, som fattar beslut om linjerna för pilotprojektet och står under projektets styrgrupp. Projektgruppsmötena var 13 till antalet och observerades under år 2022. Vi har även observerat en uppföljningsträff i maj 2022, och en verksamhetsträff i september 2022, där medlemmar i styrgrupp, projektgrupp och pilotgrupp (representanter för barnhälsovård, förskola och grundskola i pilotområdet samt ASF och BUP) deltagit.¹² De totalt 15 mötena tog cirka två timmar var, och spelades in på diktafon medan forskarna tog fältanteckningar. Fältanteckningarna renskrevs av forskarna. Citat från mötena som används i utvärderingen transkriberades av huvudforskaren. Huvudforskare Agneta Mallén observerade totalt 13 möten och medforskare Veronika Burcar Alm samt Goran Basic observerade varsitt möte. För observationsprotokoll, se bilaga 17.

Den andra kategorin innebar att utföra kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer med medarbetare och chefer för att efterfråga informanternas erfarenheter av och berättelser om hur samverkan skapas i de nya yrkesrollerna och arbetssätten i Trygga barnet. I dessa intervjuer diskuterades även kompetensutbildningen inom pilotprojektet (se teman för intervjuer, bilaga 16). Samtliga medarbetare och chefer som deltar i Trygga barnet i de medverkande organisationerna har kontaktats genom mejlutskick. Agneta Mallén utförde sammanlagt sju kvalitativa samtalsintervjuer i januari-maj 2023 med informanter som samtyckt till att delta i intervju. Av dessa hade fem en chefsroll och två var medarbetare.

¹² Trygga barnets styrgrupps uppdrag har år 2022–2023 (t o m 30 juni 2023) innefattat följande: Styrgruppen följer projektet och beslutar om förändringar, prioriteringar och resurser. Styrgruppen verkar även för att projektet får rätt förutsättningar. Styrgruppen har avstämning med projektgruppen ungefär en gång per månad samt vid behov med SBUM (Information per e-post av projektsamordnare Paulina Franzén per e-post 28 juni 2023).

Totalt hade 13 informanter som hade god insyn i arbetet med Trygga barnet kontaktats med en fråga om att ställa upp på intervju. Urvalet av medarbetare och chefer representerar medverkande organisationer från Malmö stad. Intervjuerna tog 1–1 ½ timmar och bandades med diktafon. De inspelade intervjuerna transkriberades helt eller till en del.

Informanterna i utvärderingen jobbar inom förskola, grundskola och Arbetsmarknads- och socialförvaltningen (ASF) i Malmö stad, samt BUP Första linjen i Region Skåne.¹³ Trots goda föresatser fanns det inte utrymme att intervjua barn/ unga eller vårdnadshavare inom forskningsprojektiden, då själva pilotprojektet som utvärderats i denna rapport startat så sent. Det är beklagligt, då flera forskare har lyft betydelsen av att i studier som berör barn låta barnen få komma till tals (Hydén 2012, Tiby 2006 och Dalen 2015). Dessutom - i FN:s konvention om barnets rättigheter (punkt 12) sägs: ”Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”¹⁴

Studien har genomgått etisk prövning och har Etikprövningsnämndens diarienummer 2021-06280-01. Grundansökan till Etikprövningsnämnden godkändes i januari 2022 och en kompletterande ansökan, gällande intervjuer med vårdnadshavare, godkändes i november 2022. Alla intervjuer och observationer genomfördes även enligt de etiska krav som uppställts av Vetenskapsrådet. Informanterna har valts ut på basen av deras informerade samtycke. De medarbetare och chefer som deltar i studien har informerats om studien per e-post i början av 2022. I e-postmeddelandet ingick både forskningspersonsinformation och två blanketter för informerat samtycke, ett samtycke gällande nuvarande studie samt en blankett för kommande studier (bilaga 13, 14 och 15). Medarbetare och chefer har sedan tidigare fått grundläggande muntlig information om Trygga barnet från pilotprojektets första uppstartsmöte i oktober 2021.

Hur empirin presenteras i rapporten och reflektioner om informanternas anonymitet

Rapporten innehåller ett stort antal citat från informanter, både från deltagande observation under möten och från samtalsintervjuer. Genom detta förfarande vill vi återge informanternas upplevelser av pilotprojektet Trygga barnet. Det är viktigt att låta informanterna få sina röster hörda. Citaten från informanterna har till en del skrivits om, för att anonymisera informanterna. För att inte avslöja informanternas identitet har vi dels gett informanterna fiktiva namn, dels helt utelämnat namn där ett namn som kopplas till en verksamhet kunde avslöja informantens identitet.

¹³ Barnhälsovården i Region Skåne har inte deltagit under hela pilotprojektiden och ingår därför inte samtalsintervjuerna.

¹⁴ Projektledaren planerar därför att ansöka om forskningsanslag för att undersöka vilka erfarenheter de medverkande barnen och vårdnadshavarna har av Trygga barnet.

I rapporten har informanterna i projektgruppen fått följande alias: Desirée, Evy, Lovisa, Marianne, Teresia och Vibeke. Informanterna som intervjuats har fått följande alias: Hanna, Kaja, Katarina, Linda, Olivia, Sussi och Victoria.

Etiska beaktanden

Projektledaren, huvudforskare Agneta Mallén arbetar sedan 2017 deltid med forskning och utveckling inom Arbetsmarknads- och socialförvaltningen (ASF), en av organisationerna som ingår i projektet. Det kan finnas potentiella beroendeförhållanden och risker med detta, vilket diskuteras i det följande: För det första kan de medarbetare från ASF som intervjuas och observeras uppleva att det som de delger i intervjuer och observationer kan användas på ett negativt sätt, mot medarbetarna. Det finns även andra risker med att undersöka en miljö eller verksamhet som forskaren är väl förtrogen med. Mallén har sin doktorsavhandling (Mallén 2005) diskuterat fördelar och nackdelar med att forskaren har god kunskap om en miljö hon undersöker. Till nackdelarna hör att forskaren låter bli att ställa vissa frågor då hon redan tror sig veta svaret, och att forskaren är "hemmablind" och inte ifrågasätter fenomen i det empiriska materialet. Agneta Mallén har i ett tidigare projekt undersökt en verksamhet där hon varit anställd (Mallén 2011) och har vana att problematisera denna situation. Mallén arbetade år 2009 vid en habiliteringsenhet som hon undersökte i ett forskningsprojekt om att anmäla våld och omsorgssvikt mot barn med funktionsnedsättning. Under hela forskningsprocessen var högsta prioritet för Mallén att avidentifiera informanterna och att i kontakten med informanterna vara mycket tydlig med att de resultat som fanns i analysen av materialet inte skulle publiceras på individnivå utan på aggregerad nivå. Detta för att informanterna skulle känna sig trygga i att habiliteringen inte kan utnyttja det som sägs i intervjuerna för sina egna syften (Mallén 2011). I föreliggande studie delar projektledaren empiriinsamlingen med två andra forskare som inte är anställda inom någon av organisationerna inom Trygga barnet. Projektledaren har använt ett mer iterativt arbetssätt och kontinuerligt stämt av den empiri hon samlat in med studiens medverkande forskare. Detta görs för att arbetet på fältet inte ska försvåras pga. projektledarens eventuella bias (jfr. Björne, Deveau, McGill & Nylander, 2022).

Vi ska nu övergå till att diskutera och analysera det empiriska materialet som insamlats under deltagande observationer av möten och samtalsintervjuer med informanter. Följande huvudteman har kommit fram under analysen: Medskapande, de osynliga barnen, gränsarbete, magkänsla och gräsrotsbyråkrater, organisatoriska mellanrum, den komplexa samverkan, vägen framåt. Dessa teman diskuteras i det följande.

Medskapande

”Det måste göras tillsammans, annars kommer det inte att hålla.”

Citatet ovan kommer från en projektgruppsmedlem under ett projektgruppsmöte i september 2022. Det att göra tillsammans, att vara medskapare och medskapande, är teman som vid flera tillfällen dyker upp i diskussionen på projektgruppsmötena. Diskussionen om medskapande rör hur pilotverksamheterna vill tillämpa en ”färdig” modell av Trygga barnet i stället för att agera medskapare, det vill säga att vara med och utforma den variant av Skottlandsmodellen – Trygga barnet – som ska testas i Malmö.

Inom kommun och region används termerna medskapare och medskapande ofta i relation till brukare, det vill säga klienterna till socialtjänst, sjukvård, habilitering med flera (1177 – Brukarmedverkan i vård och socialtjänst, SKL 2015). Att vara medskapare inom brukarmedverkan innebär att brukarens erfarenheter tas tillvara då beslut om brukaren ska fattas. Medskapande ger inflytande åt den enskilde klienten eller brukaren. Medskapande främjas inom kommun och region eftersom erfarenhetskunskap kan öka träffsäkerheten och höja kvaliteten i olika välfärdstjänster. Internationellt sett innebär medskaparskap ofta att medborgare tar en aktiv roll i sin och andras välfärd (SKL 2015). Ett framgångsrikt och representativt medskapande ses därför som ett viktigt bidrag till stadens – eller kommunens - demokratiska utveckling (Högdahl 2022, 105). Medskapande upplevs generellt som något som ökar demokratisering och inkludering (ibid.).

Utvecklingen av styr- och ledarskapsstrukturer i vård och välfärdsorganisationer har gått från, i det första skedet, ett rent utförandeperspektiv (New Public Management) till, i det andra skedet, förbättringskunskap och viljan att skapa värde *för* de personer som är i behov av vård och välfärd (Andersson 2022). I det tredje skedet går utvecklingen till ett perspektiv där värde skapas tillsammans *med* klienter/ brukare. Detta kallas *co-production* dvs samskapande eller medskapande (ibid.).

Även vid frågor som rör implementeringsarbete förefaller inkludering i form av medskapande vara av betydelse, även om termen i sig inte används. I ett samtal med Trygga barnet-pilotprojektets samordnare den 19 januari 2023 berättar samordnaren om synen på

medskaparskap i pilotprojektet, och varför det blivit en viktig del av arbetsprocessen i Trygga barnet. Enligt samordnaren är medskaparskap, hon nämner även termen medutvecklarskap, en framgångsfaktor i implementering. Enligt samordnaren är det etablerat att det är mer framgångsrikt om deltagarna får delta och bestämma hur man ska göra. Samordnaren hänvisar till två rapporter av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i detta. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten använder inte termerna medskapande och medskapare i dessa rapporter, men enligt Socialstyrelsens rapport *Om implementering* (2012, 7) är det ”en fördel att personer inom hela organisationen förstår behovet av förändring och i möjligaste mån görs delaktiga i valet av nya metoder”. Folkhälsomyndighetens rapport *Från nyhet till vardagsnytta* uttrycker något liknande (Folkhälsomyndigheten 2017, 34) om betydelsen av deltagande, eftersom det i rapporten står att ”det är en fördel om de som ska sköta den faktiska implementeringen av en ny metod involveras redan i planeringsstadiet för att diskutera för- och nackdelar. Då kan potentiella problem och farhågor identifieras i ett tidigt skede och hanteras på ett konstruktivt sätt.” Det upplevs alltså vara fördelaktigt att deltagarna är delaktiga och involveras i ett tidigt skede i implementeringsarbete. Det finns också studier om lokalt brottsförebyggande som visar att medskapande på tjänstepersonsnivå är en framgångsfaktor i brottsförebyggande samverkan (BRÅ 2022, 43).

Även om medskapande är tänkt att underlätta en framtida implementering, så upplevs medskapandet i Trygga barnet ibland som en form av *detaljstyrning* av informanterna. I medskapandet har man fokuserat på enskilda detaljer – inte stora helheter - vilket försvårar kreativitet, berättar en informant. Detaljstyrningen kan i sin tur försvåra förankring av modellen i verksamheterna:

Jag håller med om att man måste processa på egen hand för att man kan göra det mer lokalt förankrat och att dom som är med i projektet ska känna att man äger det, för jag tänker att man känner sig mer motiverad och jag tänker det här att vi ska implementera nåt uppifrån och så ska det sippra ner. Jag tror mycket på det här att verka fram saker tillsammans men man måste vara vilka delar ska vi processa fram tillsammans. Min känsla är att det varit ganska detaljstyrt, både vad jag tänker från mina egna erfarenheter (...) gällande vad som skulle finnas med. Och då tappar man kanske lite av det här kreativa tänket, både när jag pratat med andra som varit i piloten och så det här att nu är det denna lilla detalj som vi ska fokusera på. Och då är frågan hur förankrat det är, (...) då kanske man känner känslan att det inte är lika förankrat då.

Medskapande-processen har upplevts lite otydlig, eller som en informant säger: ”det (medskapandet) har varit lite diffust emellanåt, det har det varit. Kanske därför det tagit så lång tid”. En orsak till att medskapandet känts diffust är, enligt informanterna i intervjuerna, att man trott att man skulle få *färdiga* redskap att testa, inte att ta fram redskap som skall testas längre fram. En informant är kritisk till att Trygga barnet kallats ett *pilotprojekt* när verksamheterna i själva verket skulle ta fram något. Hen säger att hens verksamhet inte visste vad de tackade ja till när de gick med i Trygga barnet. I en intervju säger informanten att verksamheterna inte förstått medskapandet hela tiden trots att projektgruppen lyft frågan om medskapande:

Agneta: Jag tänker att (...) det har ju varit mycket prat om medskapande och jag tänker att är det här en del av det liksom, att man ska forma sin egen version liksom? Eller jag vet inte? Jag bara spånar liksom.

Informant: Jo, precis. Det är sant, dom har sagt det hela tiden. Vi har inte förstått det hela tiden.

Det förefaller alltså som medskapande i Trygga barnet kanske inte är helt okomplicerat. Det är också mycket viktigt att uppmärksamma, att begreppet medskapande i Trygga barnet i huvudsak används i relation till de professionella aktörerna i pilotverksamheterna, inte i relation till brukarna, det vill säga barnen. Arbetet i pilotprojektet skiljer sig här från till exempel Ystads modell Backa barnet. På Skolverkets sidor om Ystads modell av Skottlandsmodellen, Backa barnet, betonas att modellen lyfter barns *medskaparskap* (Skolverket – Backa barnet). Skolchefen i Ystads kommun berättar i en intervju att en central del av modellen är att arbeta användardrivet och ”se till att barn och familjer är medskapare av insatser och stöd” (ibid, 2). I det empiriska materialet, möten och intervjuer som analyserats i denna rapport, diskuteras däremot inte *barns* medskapande i någon större grad i Trygga barnet. Det enda exemplet på barns medskapande i materialet är då lärare testat varianter av Måbra-hjulet på några barn i en av pilotskolorna.

Termen medskapande är med tidigt i Trygga barnets projektgruppsmöten. I ett projektgruppsmöte i september 2021 gör man upp riktlinjer om medskapande för pilotverksamheterna i förändringsarbetet (bilaga 10). I dessa riktlinjer poängteras att ramarna finns, men att verksamheterna själva ska fylla ramarna med detaljer. Man betonar även att förändringsarbete tar tid. I november 2021 diskuterar projektgruppen samordnarnas roll i verksamheterna gällande medskapande. Samordnarna har varit länken mellan verksamheterna och projektgruppen. I minnesanteckningarna från mötet noteras att det finns förväntningar i verksamheterna på att samordnarna ska kunna svara på alla frågor. Projektgruppen föreslår att detta i stället ska vara medskapande, så att samordnarna i stället för att svara på frågor ställer nyfikna frågor till verksamheterna om hur verksamheterna *själva* ser på frågorna och hur de brukar göra i motsvarande situationer.

En informant på chefsnivån beskriver i sin intervju detta som följer:

Det kändes som att vi sa ju hela tiden alltså så här, men (...) (när vi frågade [anonymiserat]) ”säg vad vi ska göra” så sa [anonymiserat] ”jag får inte säga det är ju ni som ska göra” så vi satt jättelänge och tänkte bara ”vad är det vi har gett oss på?”, ”alltså vi fattar ingenting, är vi som är tröga eller vad är det de vill av oss?” ehh sen börjar man förstå ja okej, men vi är i ett projekt så det är vi som får liksom *prova* oss fram.

I minnesanteckningarna från projektgruppsmötet i november 2021 poängteras också att projektgruppen måste se till att ”alla går i takt och ingen springer i förväg”. Vid ett projektgruppsmöte i maj 2022 uttrycker man förhoppningar om att ”det (projektet) blir bättre förankrat tack vare medskapande. Inte en pappersprodukt som dimper ner.”

Trots att medskapandet lyfts redan i början av arbetet med pilotprojektet, gör bland annat något som kunde ses som *kulturskillnader* mellan verksamheterna i piloten att medskapandet inte riktigt fungerar som avsett. I nio möten av observerade 13 projektgruppsmöten, diskuteras problem med medskapande som förorsakas av kulturskillnader. I april 2022 säger en projektgruppsmedlem att det finns en risk att verksamheterna går i "lösningssmode" ("mode" på engelska, dvs läge) och betonar att verksamheterna ska "forma till vad det är (de) ska medverka till och ta lärdom". Vid detta möte utkristalliseras inte någon särskild pilotverksamhet som problematisk. I ett möte i september 2022 konstaterar emellertid en projektgruppsmedlem dramatiskt: "Jag var på safari i (grundskolan)". Med detta avser hon att hon, likt en resenär eller turist, under ett möte med skolan upplevde något nytt - nya sidor av grundskolan, det var "en ögonöppnare". Hon beskriver sin upptäckt: skolan är en *produktionskultur* där man ska leverera. Man ska "genast gå i åtgärd, fixa, fixa". "Skolan går genast i ett *görande*", säger projektgruppsmedlemmen och hon poängterar samtidigt hur viktigt det är vid implementeringen att projektgruppen är tydliga med att Trygga barnet inte är en färdig modell utan verksamheterna ska vara delaktiga i utvecklingen av projektet. Denna produktionskultur nämns också längre fram under mötet, då med termen "fixarkultur". Detta kan ses som en strävan i projektgruppen att betona att det är skillnader på kulturnivå, inte individnivå. Man betonar på mötet också att det inte är problem med individerna utan "två väldigt olika förhållningssätt" - å ena sidan produktionskulturen där man agerar snabbt utan att vänta in andra, å andra sidan medskapandet som får ta tid och där alla ska hålla samma tempo.

Skolans "produktionskultur" nämns också av en intervjuperson. Produktionskulturen upplevs nämligen som ett måste i grundskolan:

Informant: Jag ville säga - det som är farligt om man inte har en färdig struktur är att skolan försöker hitta en struktur som funkar. Alltså det hände ju på X-skolan [anonymiserat], man, jag kan inte säga tröttnade, men man hittade liksom ett eget formulär, det fanns ju inte. Det blir ju, jah, det blir ju farligt. Eller farligt, det är ju fel ord, men det kan bli tokigt om man drar igång nånting och inte har alla sakerna när det förväntas att det ska användas. För då måste man hitta på, och som skola ja då hittar man på, då *gör* man den lappen (Agneta skrattar), då gör man den (ler) (Agneta skrattar).

Agneta: Just det precis jaa, vad intressant! Det är en väldigt aktiv, eller vad ska jag säga...

Informant: Men skolan *måste* ju det.

Agneta: Så där "jah, nu sätter vi igång!" (gestikulerar).

Informant: Ja för att det måste skolan hela tiden. Det är hela tiden nån som skolan möter, som man måste interagera med. Och behövs det en lapp, ja då gör skolan en lapp!

Agneta: Att man blir väldigt mycket problemlösare tänker jag.

- Informant: Jaah! Så att om man inte har alla bitarna på plats så kan det bli problematiskt. Det var en diskussion Y-skolan hade med X-skolan, dom (X-skolan) hade hittat en lösning, (Y-skolan tänkte) ”får man *göra* så?” för då hade Y-skolan också kunnat göra det. Y-skolan hade inte gjort det eftersom man inte visste, och då *kunde* man ju det (göra ett eget formulär), fast, jah! Det är ju det som blir tokigt när det inte finns ramarna (skrattar till) på plats...
- Agneta: Nä jag förstår.
- Informant: Samtidigt som det finns förväntan på att man ska göra det. (...).
- Agneta: Problemet kan ju bli att det blir många små varianter av Trygga barnet, (Informant: Ja.) det är väl det som det i slutändan kan hända, att det, jag tänker med min forskarhjärna att då blir det svårt att utvärdera för då har alla lite olika modeller och... (Informant: Jah.)
- Informant: Och det är ju en risk om det (modellen) inte finns på plats när man ska använda det. Skolor *är* såna (skrattar till).
- Agneta: Det hade man ingen aning om. Jättespännande.
- Informant: (Skolorna säger:) ”Nu har vi ett problem här, nu måste vi lösa det” (skrattar gott) så löser skolan det.

Informanten ovan nämner att personalen inom skolan är handlingskraftig och själv tillverkar dokument, ”en lapp” om sådant behövs. Även i projektgruppens möten diskuteras grundskolans behov av att arbeta med avstamp i olika slags färdiga formulär, mallar, dokument, informationsmaterial och beskrivningar. Det sägs att grundskolan först inte alls ville *börja* med piloten innan man fått materialet. Grundskolan sägs även ha förväntat sig att någon *utifrån* formulerar de tidiga tecken som definierar ett barn som lämplig att delta i projektet. Grundskolan upplevs uppskatta Ystads modell Backa barnet på grund av Backa barnets tydliga stöddokument – ”de vill ha en färdig beskrivning”. Evy sammanfattar dilemmat under ett projektgruppsmöte i oktober 2022:

Vår strategi har varit ’de här är delarna, hur vill vi göra?’. Kanske vi ska vara mer styrande. Å ena sidan mer utrymme för medutvecklarskap men (å andra sidan) om det (slutresultatet) blir otydligt?

Tecken på medskapande i grundskolan börjar synas i mötesdiskussionerna mot slutet av år 2022. I ett möte i december 2022 nämns att en medarbetare vid en av grundskolorna vill använda ett visuellt material ur Skottlandsmodellen som Trygga barnet inte tänkt använda. Evy konstaterar att det är bra att medarbetaren vill testa det visuella materialet: ”Om skolan behöver ytterligare ett visuellt material så... Hen kan gärna fördjupa sig i det, det är ju jättebra!”. Då en annan projektgruppsmedlem ställer sig kritisk till att ta initiativ som detta och säger: ”det här är inget fritt arbete, de kan inte välja, de kan inte hitta egna delar i detta”

svarar Evy: ”de måste få uppleva att de äger materialet”. I slutet av 2022 har det alltså skett en ytterligare diskursiv förskjutning – grundskolan har gått från att vara en aktör som projektgruppen vill ska vara medskapande till att presenteras som en aktör som borde få *äga* materialet.

Tecknen på medskapande i grundskolan går att koppla till Sherry Arnsteins klassiska *Ladder of participation* (1969), som förklarar delaktighetens vertikala maktproblematik i åtta steg. Stegen synliggör relationen mellan *medborgare* och *styrande aktörer* genom att beskriva vem som involveras, samt när och hur, men kan även tillämpas i relationen mellan *grundskolan* och *projektgruppen*. Steg ett och två innefattar mycket begränsat deltagande från medborgarnas sida, där styrande aktörer visar upp ett nästan färdigt projekt för att minska medborgarnas motstånd och friktion. Steg tre till fem innebär att medborgarna konsulteras i syfte att få återkoppling. På steg tre till fem kan medborgarna dock inte bestämma över processen. Först på steg sex till åtta utvecklas olika former av partnerskap, där kontroll och makt överlämnas till medborgarna. Detta kan vi se tecken på i exemplet med medarbetaren ovan. Medarbetaren ska få *äga* materialet – hen ska initiera och driva (delar av) en process och börjar i så fall enligt Arnstein (ibid) gå mot medskapandets yttersta form (jämför Högdahl 2022, 106). Det finns en öppning – medarbetaren, och grundskolan som hen representerar, kan börja ses som en *medskapare* som befinner sig på de översta stegpinnarna på steg sex till åtta i Arnsteins delaktighetsstege (Arnstein ibid).

De osynliga barnen – barnsyn och barns delaktighet

Vi konstaterade ovan, att barnen inte har agerat medskapare inom Trygga barnet i någon större grad. Men hur är det med barns delaktighet rent allmänt i Trygga barnet? Barn, ungas och vårdnadshavares delaktighet i insatser och vård som berör barnet/ den unga är en viktig dimension för att organisationers samverkan om barnet ska fungera på bästa sätt (Basic, 2018a, 9). Sociologen Goran Basic bygger detta resonemang på en omfattande tidigare forskning och skriver (ibid.):

According to Willumsen (2007, 192-197) who studied younger children and adolescents in the Norwegian equivalent of Swedish youth care, the partaking of youngsters and their parents is a vital dimension for successful collaboration. Even though the treatment is primarily focused on the youngsters, Willumsen emphasizes the importance of the professional's seeing the family and young people as a whole. The client's role in human service organizations is critical for developing effective and tailored treatments, and this process requires an organization that is flexible and able to change its structure when needed.

Det är alltså viktigt att brukarna – barnen – tas med i planeringen av insatser som rör dem. I principerna för Trygga barnet, under punkten Barnets bästa är i fokus, står ”Vi måste ge utrymme för och ta hänsyn till barnets åsikter och erfarenheter” (se kapitlet Bakgrund). Att barn får större delaktighet är alltså något som ska lyftas och främjas inom Trygga barnet. Men ibland gör kommunikationen mellan barn och vuxna att delaktigheten försvåras, trots att de bästa intentioner. I intervjuerna upplever man att barns delaktighet inom arbetsmodeller som Trygga barnet ibland försvåras av den låga åldern på barnen som man riktar sig till i pilotprojektet. Barn i förskoleåldern kan till exempel ha svårt att kommunicera ut hur de upplever det stöd som ges i Trygga barnet. En informant verksam i förskolan säger: ”Jag tänker litegrann att det (...) är jättesvårt på förskolan att tänka att barnen blir delaktiga, eeh det tycker jag är jättesvårt. Det är ju det som är vårt bekymmer alltså, hur ska vi få barnen delaktiga i detta. För pratar vi med det yngsta barnet, det finns inte verbalt, det kan man inte

gå ut och fråga ”är det (Trygga barnet) okej?”. (..) det här verbala språket inte kanske alltid (finns), det verbala språket som kanske barn i *grundskolan* har.”

Förutom språkliga och kommunikativa svårigheter med att barnen ska få sina röster hörda, finns det *organisatoriska* faktorer inom Trygga barnet som kan riskera att undergräva barns delaktighet i pilotprojektet.

En sådan organisatorisk aspekt är att en del informanter upplever att själva barnen till en del fallit i skymundan i pilotprojektet. Det kan bero på pilotprojektets fokus på att ta fram och utveckla material som broschyrer, foldrar och redskap – något som vi diskuterar närmare längre fram i rapporten. En informant uttrycker det:

När vi har en oro för att ett barn far illa, då är vi ju ”way past” (långt förbi), då pratar vi om nåt annat. Men vi har en jätte-jättestor grupp av olika barn som jag tänker olika verksamheter möter där man har nån magkänsla (ler), nån begynnande oro, några tankar om hur har barnet det runtomkring, vad finns det för stöd, vad finns det för nätverk, ska barnet klara skolan, hur ska barnet klara av kamrater. Som inte är en oro för att barnet far illa idag men en oro för att det kommer kanske inte att gå så bra för det här barnet. Och jag tänker att det är den gruppen vi behöver prata om, det är där Trygga barnet kunde ha varit ett exceptionellt forum. Men jag tänker att vi har kanske inte fokuserat så mycket på det.

I stället för att jobba med arbetsmaterialet för Trygga barnet borde processen, enligt informanten, inrikta sig på hur Trygga barnet kan vara ett forum för att hjälpa och stötta barn som i framtiden har risk för utanförskap och kriminalitet.

En annan organisatorisk aspekt handlar om att en specifik barnsyn i pilotprojektet saknas. Arbetet i projektgruppen har under våren 2022 – bland mycket annat – handlat om att ta fram en *barnsyn* som kan användas i projektet. Barnsynen ska beskriva hur man inom pilotprojektet ser på barns delaktighet i Trygga barnet. Två projektgruppsmedlemmar har fått i uppdrag att ta fram en barnsyn för projektet och även formulerat en sådan. Barnsynen finns nerskriven bland inlägg i projektgruppsteamet i Teams. I ett meddelande från april 2022 skriver en medlem så här i Teams: ”(projektgruppsmedlem) och jag vill gärna testa en formulerad barnsyn som vi tänker kan beskriva vår syn på barns delaktighet inom ramen för Trygga barnet. Feedback tas tacksamt emot och vi pratar gärna vidare när vi ses nästa gång.” Barnsynen är följande:

Den syn vi har på barn påverkar hur vi tänker och agerar, exempelvis i frågor som rör barnets rätt till delaktighet och inflytande. Arbetet inom Trygga barnet utgår från en rättighetsbaserad barnsyn där barn ses som kompetenta individer med egna rättigheter och förmåga till delaktighet. Barnet har rätt till sina egna tankar, funderingar, åsikter och till sina uttryck. Barnet ges möjlighet till delaktighet utifrån ålder och mognad, genom exempelvis tillgängligt informationsmaterial. Barns delaktighet kan se olika ut och delaktighet är därför en rättighet men inte en skyldighet.

Som deltagare i Trygga barnet kommer du att lägga märke till vår barnsyn genom att:

- information och kommunikation är anpassad för barnets delaktighet
- barnets behov är utgångspunkten för samspelet mellan olika aktörer
- barnet ses som en kompetent aktör med egna rättigheter

Barn och ungas delaktighet i Trygga barnet förutsätter vårdnadshavares delaktighet. Det är därför viktigt att både barn och vårdnadshavare ges förutsättningar för delaktighet.

På ett projektgruppsmöte i maj 2022 diskuteras skissen till barnsyn. Projektgruppsmedlemmarna konstaterar att det är lätt att bli hemmablind, de kan inte förutsätta att de har samsyn om barnsynen utan måste diskutera barnsynen för att ha samma uppfattning. Man är överens om denna barnsyn, men vill samtidigt fastställa hur Trygga barnet ska jobba med barnsynen i fortsättningen. Ett förslag är att presentera barnsynen på en verksamhetsträff med pilotverksamheterna på hösten för att ”ha dem med på tåget”. Teresia upprepar två gånger på mötet att hur-et är det viktiga – hur jobbar verksamheterna praktiskt med barnsynen i fortsättningen. Enligt Teresia är barnsynen projektgruppens, men verksamheterna kan tillsammans med familjerna tänka till om hur man jobbar (med barnsynen). Av någon anledning tas barnsynen emellertid inte upp på dagordningen för verksamhetsträffen i september 2022. Barnsynen gällande barns delaktighet blir därför något som man inte arbetat vidare med i Trygga barnet sedan maj 2022. Detta bekräftas i ett samtal med projektsamordnaren i februari 2023.

Det förefaller sammanfattningsvis som att barnen hamnat i något man kan kalla ”diskursiv skugga” både i planeringen av och själva arbetet med Trygga barnet. De barn och unga som stått i fokus – i diskursivt ljus – i början av Trygga barnet har under pilotprojektets gång hamnat lite mer i skymundan – i diskursiv skugga (Basic 2019). Detta kan även ses i andra samverkansprojekt där barn och unga är målgruppen. När två professionella aktörer möter en tredje part, det vill säga ungdomar och föräldrar, hamnar diskussionen ofta på hur de professionella aktörerna ska kunna samarbeta bättre. Ungdomarnas och föräldrarnas del i samarbetet är inte lika tydligt (ibid.). Diskussionerna och mötena i Trygga barnet under 2022 handlar med tiden mer och mer om annat än de barn som projektet omfattar. I fältanteckningen nedan ser vi ett exempel på en diskussion under ett projektgruppsmöte där barn och föräldrar nämnts endast i förbigående. Fokus på mötet är de professionella aktörerna och dilemmat med att synkronisera dessa:

Diskussionen går tillbaka till frågan om vem som ska bjudas till de möten där projektet ska introduceras till olika verksamheter. Diskussionen ger ett något yrvaket intryck vad gäller planering av möten. För att introducera projektet vill verksamheter föreslå ”en serie av träffar” med chefer i verksamheterna (och nyckelfunktioner som cheferna väljer). En mötesdeltagare ställer frågan ”vad är syftet” med dessa planerade möten och ”vad är skillnaden” relaterat till en tidigare workshop som enligt deltagaren hade samma eller liknande syfte, det vill säga att introducera projektet till verksamheterna. En annan projektgruppsmedlem säger ”vi måste träffa dem”.

Även inom forskning har man en längre tid diskuterat svårigheten att lyckas fånga upp barnens röster trots att de behöver bli hörda i vetenskapliga studier (Øverlien & Hydén 2009, Hydén 2012). Trots att forskare är eniga om att barn borde vara delaktiga inom forskning så "försvinner" barnen någonstans i processen. Denna diskursiva skugga syns det även exempel på i andra svenska versioner av Skottlandsmodellen. Barns röster blir alltid inte hörda i Skottlandsmodellerna. I en studie av forskarna Mats Anderberg, Kari Jess och Torbjörn Forkby (2023) som undersöker hur GIRFEC-modellerna arbetat med sina varianter av Må bra-hjulet sägs exempelvis, att barn inte var involverade i högre utsträckning i processerna med att översätta hjulet i Kronoberg och Falun, men mer i Ystad. Enligt artikeln av Anderberg med flera (ibid.) täcks tolfte artikeln i FN:s barnkonvention, som handlar om att respektera barns upplevelser, heller inte in i motsvarigheten till Må bra-hjulet i Kronobergsmodellen.¹⁵

¹⁵ I samtal med projektsamordnaren i maj 2023 berättas att styrgruppen för Trygga barnet har beslutat att ett informationsmöte ska bokas med Ommej, en leverantör som vill utveckla en app för barns delaktighet till ett verktyg för Skottlandsmodellen. Styr- och processgrupp ska bjudas in till informationsmötet. Eftersom Ommej framför allt skulle beröra grundskoleförvaltningen, önskar styrgruppen även att representanterna för dessa pilotverksamheter bjuds in. Ystads modell, Backa barnet, har redan beslutat sig för att testa appen Ommej.

Gränsarbete

Vi övergår nu till att titta på hur gränsarbete – framför allt konkurrerande gränsarbete – tar sig uttryck på ett flertal sätt inom projektet Trygga barnet. Vad menas då med gränsarbete och vilka former kan det ta? Gränsarbete är viktigt eftersom det har följder för samverkan, inklusion och exklusion. Gränsarbete bidrar också till upprätthållandet av eller störningar i maktförhållanden i och mellan grupper (Langley m.fl. 2019). Gränsarbete innebär individens och kollektivets strävanden att påverka de sociala, symboliska, materiella eller temporala gränser, avgränsningar och distinktioner som berör grupper, yrken och organisationer (Langley m.fl. 2019, 704).

I projektgruppsmötena sker för det första ett gränsarbete mot andra brottsförebyggande modeller, och mot andra kommuner som också kör varianter av Skottlandsmodellen. För det andra sker ett gränsarbete för att definiera vem som kan räknas som ett så kallat ”Trygga barnet-barn” (dvs., under projektgruppsmötena som vi observerat, ett barn som kan testa modellen i pilotprojektet). I det senare används bland annat tidiga tecken som gör att ett barn blir ett ”Trygga barnet-barn” respektive tecken hos ett barn som gör att man i stället inrättar en orosanmälan. På projektgruppsmötena och i kompetensutvecklingsmaterialet talas också om medarbetarens *magkänsla* som ett verktyg för gränsarbete.¹⁶ Magkänsla, relaterat till tidiga tecken, diskuteras närmare i nästa kapitel.

Man kan grovt sett se tre slags gränsarbete inom samspelet mellan individer (Langley m. fl. 2019). Dessa är konkurrerande gränsarbete (competitive boundary work), samverkande gränsarbete (collaborative boundary work) och konfigurationsmässigt gränsarbete (configurational boundary work) (Langley m.fl. 2019, 707). De två första kategorierna av gränsarbete är av intresse för denna diskussion. Konkurrerande gränsarbete fokuserar hur individer skapar, försvarar eller utvidgar gränser för att skilja sig själv från andra. Detta sker genom att definiera ett exklusivt territorium – till exempel ett yrke – som förefaller ge något slags fördelar. Samverkande gränsarbete beskriver hur individer gör upp, förhandlar, suddar

¹⁶ Nationalencyklopedin definierar magkänsla som ”upplevelse av omedelbar övertygelse, som inte är resultatet av medvetna resonemang eller rationell kalkyl. Ofta hänvisar man till sin magkänsla när den visshet man känner är överraskande eller står i motsats till en intellektuell slutsats”. Enligt NE är magkänsla inget tydligt avgränsat begrepp som kan preciseras med någon mätmetod eller teoretisk definition, utan en av många benämningar på en övertygelse som vi upplever som given utan att kunna förklara varför. Magkänsla jämförs i dagligt tal ofta med intuition men har en snävare innebörd genom att tydligt referera till en kroppslig förnimmelse. Intuition, som har en lång historia inom filosofin, betecknar däremot oftast människans benägenhet att, till synes utan tidigare erfarenhet eller med hjälp av förnuftsresonemang, acceptera obevisbara grundantaganden om verklighetens natur eller om vad som är gott och ont. (Nationalencyklopedin <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/magk%C3%A4nsla>).

ut eller justerar om gränser i samverkan med andra för att koordinera ett arbete eller få en uppgift gjord.

Gränsarbete mellan Trygga barnet och andra modeller och kommuner

Jämfört med kommuner som är mer etablerade i arbetet med Skottlandsmodellen är Malmö ny på fältet och behöver därför skapa sina gränser och definiera vad Trygga barnet egentligen är i förhållande till andra varianter av Skottlandsmodellen. I projektgruppsdiskussionerna är det framför allt Ystads modell Backa barnet som man vill definiera sig emot. Under det första projektgruppsmötet vi observerar, diskuteras formerna för konsultation och samordning för att starta upp tidiga insatser, det vill säga Trygga barnet. En deltagare nämner att det i Ystad är barnkontakten eller någon av barnkontakten utsedd person, som drar ärendet vid konsultation. Redan vid detta möte dras alltså en gräns mellan etablerade Ystad och nykomlingen Malmö. Detta är ett exempel på vad som i Langley m.fl. (2019) kallas *creating boundaries* (att skapa gränser), ett av sätten att utöva konkurrerande gränsarbete. Här försöker den nya varianten av Skottlandsmodellen, Trygga barnet i Malmö, skapa sig ett eget utrymme, ett exklusivt territorium, genom att definiera sig mot den etablerade varianten av Skottlandsmodellen, Backa barnet i Ystad.

Projektgruppsmedlemmarna utövar gränsarbete mot Ystads modell vid ett flertal tillfällen. Ystad har använt sin modell, Backa barnet, sedan 2021 och har byggt upp en omfattande organisation. Trygga barnet har varit på studiebesök i Ystad, och de som deltagit i studiebesöket är imponerade av det stödmaterial och de utbildningar som Ystad använder. Vibeke, en av projektgruppsmedlemmarna säger: ”Jag anmälde mig till studiebesöket hos Backa barnet, och jag tänkte wow, de erbjuder utbildningar i Backa barnet, otroliga kompetenshöjande insatser. Det är kanske det vi har om ett år”. Gränsarbete görs alltså också genom att hänvisa till något konkret – artefakter – i detta fall stödmaterial och utbildningar som man antingen bemästrar (som i Ystad) eller inte (i Malmö). Detta kallas i litteraturen ”*contesting boundaries*” dvs ungefär att ”ställa gränser mot varandra” (Langley m.fl. 2019, 710).

I oktober 2022 berättar en projektgruppsmedlem på ett möte, där även Socialstyrelsen och Skolverket medverkar, att det finns en diskussion om att Backa barnet ska bli den nationella modellen av Skottlandsmodellen. Även polisen ska kanske använda Backa barnet nationellt. Det finns också nya kommuner, till exempel Södertälje, som är intresserade av att använda sig av Backa barnet. En av grundskolans representanter på detta möte påpekar att Ystads modell är tydligare än Malmös och frågar sig ”varför ska Malmö hitta på saker när det redan finns ett koncept?”. Skillnaden mellan Ystad och Malmö är dock att Malmös arbete med Trygga barnet bygger på *befintliga* strukturer. En medlem ur styrgruppen för Trygga barnet förtydligar på detta möte ”om vi tillför nya saker så måste vi ta bort gammalt” men

konstaterar sedan att även om Malmös modell idag sköts inom befintliga ramar, så är det oklart hur detta blir i framtiden.

En intervjuperson beskriver sin upplevelse av att man i Malmö inte valt att kopiera Backa barnet rakt av så här:

Vi hade kanske föreställningen då att ”okej nu ingår vi i en projektgrupp, det finns redan Skottlandsmodell det finns Ystads modell, det finns (ohörbart), du vet andra, så var vi lite så här att ”varför tar man inte det som är färdigt?” Det tog väldigt lång tid för oss att liksom tänka varför lägger man så mycket resurser, varför är det så mycket arbete när det redan (finns) färdigt? Jag tror att vi har ju varit i Ystad och då blev vi och ”va, va, det funkar jättebra” och så var vi bara ”okej där är polisen, varför (deltar) inte polisen i Malmö?”, men sen under de frågestunder och sånt och så efteråt och så tänkte vi bara ”absolut men Ystad kommun är kanske lite ungefär som Öster i Malmö”, alltså det gamla österområdet i Malmö. Det kanske handlar om lika många liksom barn och familjer så klart att det fungerar ju jättebra i Ystad kommun men det kan inte fungera i Malmö för du har liksom bara kanske en femtedel av Malmö som är lika stor som hela Ystad kommun. Då måste det vara på ett annat sätt, och det måste vara vårt sätt för att det ska fungera, så där fick vi ändå tankar; men okej då förstår vi varför det här projektet är så långdraget.

Informanten menar att hen har fått en ökad förståelse för varför Malmö inte använder en annan stads variant av Skottlandsmodellen utan tar fram en egen. Hen förstår också att detta hör samman med varför pilot-arbetet tar tid.

Projektgruppen avgränsar i sina möten Malmövarianten Trygga barnet även mot andra varianter av Skottlandsmodellen som används i andra kommuner än Ystad. Man utövar under projektgruppsmötena gränsarbete mot Falun, Lidingö, Örebro, Svalöv och Bjuv. Malmö är en nykomling i sammanhanget för Skottlandsmodellen Falun och Lidingö och därför en ”underdog” eller uppstickare. På grund av detta används konkurrerande gränsarbete för att definiera sig mot de mer etablerade Skottlandsmodellen-kommunerna (Langley 2019, 710). De flesta andra kommunerna är också mindre än Malmö och svåra att jämföra sig med. Man tycker att de små kommunerna med 20 000 invånare är ointressanta som jämförelsematerial och säger ”det finns flera invånare (bara) i Rosengård”.

Hur Trygga barnet motsvarar Skottlandsmodellen är alltså en aspekt av gränsarbetet. I projektgruppsmötena diskuteras också *andra* modeller än varianter av Skottlandsmodellen som Trygga barnet angränsar till. En annan modell som kommer upp under flera möten är STFL, ytterligare modeller som diskuteras är SSPF, BBIC, en modell som kallas ”Islandsmodellen” och Örat mot marken.^{17 18} Under en intervju säger en informant att de

¹⁷ Malmös grundskolor använder sedan 2020 modellen STFL (systematiskt tillsammans för lärande) i sitt elevhälsoarbete. Arbetsättet, som på engelska kallas för AFI (Assessment for Intervention) och utvecklades i Nederländerna, bygger på sju grundpelare som elevhälsoarbetet kan stödja sig på för att förbättra elevernas måluppfyllelse och hälsa. Målet är att eleven ska få ett konkret, meningsfullt mål att jobba med (Ravhed 2020).

¹⁸ Islandsprojektet (Islandsmodellen) startade 2015 i Göteborg med syftet att utveckla ett konkret och effektivt samarbete/samverkan mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Samarbetet/samverkan fokuserades i projektet på handläggning och uppföljning på en operativ nivå vid akuta våldshändelser i familjer med barn. Efter en akut våldshändelse i en familj är det många olika samhällsinstanser som ska samarbeta på en operativ nivå.

redan använder sig av liknande modeller som Trygga barnet: ”Vi gör det här (Trygga barnet) men det heter något annat”.

Det förefaller mycket viktigt att definiera hur Trygga barnet skiljer sig från eller liknar andra modeller. I mars 2022 lyfts modellen STFL, Systematiskt tillsammans för lärande, på ett projektgruppsmöte, och man diskuterar huruvida det går att haka i STFL som är en ganska ny modell i Malmö stad. Medlemmarna i projektgruppsmötet upplever att STFL är evidensbaserad och därför slagkraftig. På ett projektgruppsmöte i september 2022 är det fortfarande lite oklart vad STFL egentligen innebär, och hur Trygga barnet och STFL skiljer sig från varandra. Vibeke säger:

Varför känner vi inte till att man gör nåt dubbelarbete - eller är det någon som missförstått, det här (...) Systematiskt tillsammans för lärande hette det, just det. (...) Då tappade jag såhär lite sugen om jag uttrycker mig försiktigt, vad är det vi håller på med om skolan tycker att det här (Trygga barnet) är något annat (en variant på) än vad dom redan gör (i STFL)? Och varför ska vi göra det här (Trygga barnet)?

Desirée svarar:

För mig är detta inte en och samma sak samma sak. STFL handlar, självklart, om tidig upptäckt det också. Detta är ett arbetssätt som ska sätta sig i skolan, bygger på en holländsk modell (talar långsamt och förklarande). Detta är inte Trygga barnet.

Desirée upprepar under samma möte ytterligare två gånger att modellerna skiljer sig åt:

Jag ser det inte som två likadana saker överhuvudtaget (...) Jag ska se om jag har något material jag kan skicka över med dom sju perspektiven, dom fem frågorna och så vidare (som används inom STFL). Men ”bullseye”, vissa begrepp, som används (motsvarar Trygga barnet) men jag säger fortfarande att detta inte är en och samma sak.

Detta kan ses som en slags ”modellkrock” – en intern kamp mellan Desirée och Vibeke, där Desirée vill visa att Trygga barnet är något annat än det som Vibeke upplevt. När Desirée får frågan om *samma barn* kan vara aktuella för STFL och Trygga barnet säger hon emellertid att samma barn *kan* ingå i STFL och Trygga barnet:

Oj! Det har jag inte ens tänkt på. Ja det kan jag inte utesluta. För det här (STFL) är hur (...) skolan, gemensamt, öh, (ska) jobba med den här eleven. Jaah.

Polis, åklagare, socialtjänst, socialjour samt hälso- och sjukvård kan alla vara inblandade (VKV - Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer).

Även modellen SSPF upplevs viktig att spegla sig emot eftersom den modellen inkluderar nära arbete med polis, en verksamhet som ännu inte ingår i Trygga barnet.^{19 20} Grundskolan och ASF har även andra samarbeten som till sin struktur påminner om Trygga barnet. En medlem i projektgruppen berättar under ett möte i mars 2022:

(...) ett nytt uppdrag (...) När vi tittade på (uppdraget) med en kollega så sade vi att det här är ju Trygga barnet. Det är lite farligt om vi jobbar så här, de två första trappstegen det är ju Trygga barnet direkt. Vad kan vi göra så att det inte blir en massa parallella spår. (...) Vissa delar av det (uppdraget) kunde bli Trygga barnet.

Eftersom det finns personer i styrgruppen för Trygga barnet som kommer från grundskoleförvaltningen, föreslår medlemmen ovan att frågan gällande eventuella överlappningar lyfts till en högre beslutande nivå, till styrgruppen:

Då är ju skolan med i styrgruppen här (för Trygga barnet), det finns en koppling där. Jag blir frustrerad att jobba med två saker när jag ser att många trådar är lika. Bara så man vet om det, jag vet inte hur jag ska hantera det riktigt, för jag har inte det mandatet jag har inte dom ingångarna. Jag ger detta åt (projektgruppens samordnare) som har kontakt med styrgruppen.

I detta ser man exempel på hur man föreslår att en olöslig tvist i projektgruppen hanteras av en högre samverkansnivå, det vill säga styrgruppen.

Gränsarbete: Vem är ett Trygga barnet-barn?

Som vi nämnt tidigare i texten, menas med termen ”Trygga barnet-barn” i denna rapport ett barn som inom pilotprojektet upplevs som särskilt lämpat att testa Trygga barnet-modellen. Men vilka barn ses då inom pilotprojektet som särskilt lämpade att testa modellen? Skottlandsmodellen, som Trygga barnet utgår ifrån, heter på engelska ”Getting it Right for Every Child”, GIRFEC.²¹ Skottlandsmodellen betonar vikten av att modellen ska gälla alla barn, i stället för att peka ut en viss kategori av barn. Men inom pilotprojektet är det inte möjligt att testa modellen på alla barn i hela Malmö, så projektgruppen prövar att under våren 2022 agera konsultationsteam som hjälper grundskolor och förskolor att sortera fram

¹⁹ SSPF finns på 18 skolor i Malmö. Uppdraget är att stärka det främjande och förebyggande arbetet för barn och unga. SSPF-samverkan skapar förutsättningar för kontakter mellan aktörerna som i sin tur genererar snabbare insatser riktat till grupper av ungdomar eller till geografiska områden där det finns oro för negativ utveckling. SSPF arbetar i ”mellanrummen” där ingen verksamhet har det övergripande ansvaret (Malmö stad – Insatser för barn och unga).

²⁰ Se bilaga 9 för en bild om hur Trygga barnet står i relation till andra modeller och verksamheter i Malmö.

²¹ Skottlands regering betonar på sina webbsidor att GIRFEC handlar om alla barn: ”Getting it right for every child (GIRFEC) is our commitment to provide all children, young people and their families with the right support at the right time. This is so that every child and young person in Scotland can reach their full potential” (Scottish Government – GIRFEC).

barn av intresse för pilotprojektet. Vi ska i det följande diskutera hur denna ”sortering” går till och på vilka premisser ett barn ses som lämpligt att delta i Trygga barnet.

Under ett projektgruppsmöte i maj 2022 visar Evy på fördelarna med ”massproduktion” (alla barn) i stället för ”individuella lösningar” (en grupp barn).

Evy: Vi måste identifiera mönster för en grupp barn. Det ska vara massproduktion, inte individuella lösningar. Det är individuella, kostsamma lösningar versus ”massproduktion” och problem på gruppnivå. Andra kommuner använder Må bra-hjulet i utvecklingssamtal med barn för att avdramatisera. Då blir barnet inte utpekat.

En av fördelarna med att Trygga barnet gäller alla barn, säger Evy är att specifika barn inte blir utpekade, eller stämplade. I pilotprojektfasen används dock vissa markörer för att definiera om barn i de förskolor och grundskolor som ingår i projektet är Trygga barnet-barn eller ej. Även om *alla* barn ska vara Trygga barnet-barn, används olika sorteringsverktyg för att definiera vilka barn som är i särskild risk att hamna i utanförskap, sociala problem eller kriminalitet. På så sätt ”identifieras mönster för en grupp barn” som Evy uttrycker det i citatet. Vid försöket under våren 2022 då projektgruppen på prov fungerar som konsulterande – sorterande – team, kategoriserar projektgruppen vissa barn som ”klockrena” Trygga barnet-barn, de är ”skolexempel”.²² Som en projektgruppsmedlem konstaterar: ”Om ärendet är ’rent’ kan vi göra många samordnade insatser”. Barn kan kategoriseras som Trygga barnet-barn utifrån ålder - en nioåring ”passar in på Trygga barnet med tidigt stöd”, men också utifrån risk- och skyddsfaktorer. Riskfaktorer som nämns under projektgruppsmötena kan vara kriminalitet, föräldrarnas funktionsnedsättningar, och att barnet glorifierar gangstersammanhang. Som skyddsfaktorer ses till exempel att barnet går i en lugn klass och har engagerade föräldrar, familj eller släkt.

Ibland faller barnet förvisso *inom* ramarna för att vara ett Trygga barnet-barn utifrån ålder samt risk- och skyddsfaktorer, men Trygga barnet konkurrerar med redan etablerade arbetssätt och strukturer, vilket talar *emot* att Trygga barnet ska användas på ett barn: Det är viktigt att inte konkurrera ut andra arbetssätt och modeller som används i pilotverksamheterna förskolan och grundskolan. Här kan man återigen koppla till Langley mf.l. (2019) som talar om *creating boundaries*, ett sätt att utöva konkurrerande grännsarbete. Trygga barnet, den nya och oetablerade arbetsmodellen, konkurrerar med etablerade arbetsmodeller i grundskola och förskola. Projektgruppen konstaterar att projektet måste utgå från etablerade arbetssätt, inte bygga andra (nya) arbetssätt. Teresia säger:

(...) mycket av det som (medarbetaren) efterfrågar (från Trygga barnet) finns redan (i skolan). Riktlinjer om tobak, alkohol och droger, frånvaro. När är oron befogad för orosanmälan? Risken är att vi åsidosätter etablerade arbetssätt, inte bygger andra arbetssätt. (...) (man måste

²² I utvärderingen av Ystad kommuns GIRFEC-arbete Backa barnet (2022) diskuteras att det dels varit svårt att implementera att alla barn är Backa barnet-barn, dels att man i kommunikationsmaterial och vägledning glömt bort det faktum att alla barn är Backa barnet-barn. Det har även, enligt utvärderingen, vid flera tillfällen framkommit att ”detta är ett typiskt” Backa barnet-barn, då ofta ett barn med mycket stöd från flera olika verksamheter.

backa tillbaka till styrdokument och riktlinjer, det är steg ett. Börjar därifrån. Det är högrisk (i projekt som detta) att gå utanför etablerade former.

För att kunna använda Trygga barnet på ett barn, konstaterar projektgruppen alltså att det är viktigt att använda de vägar som finns. Men om de etablerade vägarna inom pilotverksamheterna inte kan definiera vem som är ett Trygga barnet-barn, så *måste* man emellertid ta in någon utifrån. Ett exempel: Pilotverksamheterna kan kontakta Maria Malmö för ett drogtest om man misstänker att ett barn som vore lämpat för Trygga barnet använder droger.²³ Om ett barn testar positivt för droger på Maria Malmö, upprättats generellt en orosanmälan. Om man ser ”tydliga tecken, så är det orosanmälan som gäller”. Om det däremot finns en oro för att barnet använder droger, men man inte har något konkret att ta på, så är det ”i gränslandet”, säger en medlem i projektgruppen. Samma uppdelning – att alltid orosmäla händelser som innehåller konkreta, tydliga tecken men att tveka att anmäla händelser där konkreta bevis saknas, diskuteras även av habiliteringspersonal i en svensk studie från 2011 (Mallén, 2011).

Det är ändå förhållandevis enkelt för projektgruppen att, för sig själva, dra gränser mellan orosanmälan och tidiga tecken. En projektgruppsmedlem säger i september 2022 på ett möte ”Man har varit skolad i att när lampan lyser starkt, då blir det orosanmälan. Har sett mellan fingrarna på våta strumpor och inga galonisar.” Samma projektgruppsmedlem säger:

Nu kommer lillebrorsan, det är svårt. Det har skett en stor anmälan från förskolan under sommaren. Det tänker jag ju att det här får man träna sig på. Att inte bara ha blåslampan på utan den här lilla ficklampan också, och upptäcka saker med den, med. Så tänker jag att Trygga barnet är, det är den lilla ficklampan och ingen strålkastare.

Enligt denna informant är ficklampan i citatet Trygga barnet, som lyser på sådant som går att rätta till och laga med lite hjälp och stöttning, medan strålkastaren – orosanmälan – lyser på sådant som redan gått för långt.²⁴ Man konstaterar också i projektgruppen att de tidiga tecknen skiljer sig åt mellan förskolan och i grundskolan: vid en diskussion om hur kompetensutvecklingsmaterialet för grundskolan ska se ut säger en medlem ”det är inga tunga blöjor i skolan, det behövs igenkänning (i materialet)”.²⁵ Kompetensutvecklingsmaterialet ska alltså vara anpassat till respektive verksamhet.

Både vårdnadshavare och medarbetare kan underlätta, respektive hindra, att barnets problem uppmärksammas. Om ingen märker att ett barn har problem under vistelsen i förskola eller skola, går det ”under radarn” och blir inte ett potentiellt Trygga barnet-barn. Under

²³ Maria Malmö är en samverkan mellan Malmö stad och Region Skåne, en öppenvårdsmottagning för personer upp till 25 år som har problem med alkohol eller droger. Maria Malmö erbjuder bland annat kostnadsfri information, rådgivning, drogtest och behandling (Malmö stad – Stöd till unga med missbruk).

²⁴ Förklaring av projektgruppsmedlemmen per mejl 19 april 2023.

²⁵ Ett av de fem *fysiska* tidiga tecken som lyfts i kompetensutvecklingsmaterialet för förskolan är ”tung blöja” dvs barnets blöja har inte bytts på morgonen innan att barnet lämnats på förskolan. De två andra huvudkategorierna av tidiga tecken som tas upp i materialet är *emotionella* tecken och *beteende*.

projektgruppsmötena uppmärksammas att föräldrarna kan ha en *positiv* inverkan på om ett barn blir aktuellt för Trygga barnet. Under projektgruppsmötet i mars 2022 – ett möte då projektgruppen agerar konsultationsteam på prov – diskuterar projektgruppen risken med att föräldrarna ser ett behov av stöd först när problemen eskalerat till orosanmälan. Trångboddhet gör att föräldrarna inte ser hur barnet interagerar med andra barn, medan skolans och förskolans personal ser barnen i en annan miljö än hemmiljön. Förskola och skola kan därför identifiera risker hos barnen *innan* föräldrarna gör det. På projektgruppsmötet i maj 2022 diskuteras å andra sidan två barn, vars föräldrar ”vill det bästa” för barnet och ”*vill* ha hjälp”.

Ibland kan medarbetarna i en verksamhet vara ett hinder för att upptäcka Trygga barnet-barn. Här gäller i synnerhet om medarbetare i förskola eller grundskola är *för nära* barnen de arbetar med. Detta diskuteras både på projektgruppsmötena och i utvärderingens intervjuer. Närheten till barnen nämns som en risk i de fall när pedagogerna både bor och arbetar i samma område. Detta är svårt, säger man på projektgruppsmötet i april – det kan bli ”för nära”. Pedagogerna i en av verksamheterna bor inte i området (detta är en medveten strategi av rektor och ledning) men *språket* – att vissa pedagoger talar samma språk som barnen – kan göra att en del pedagoger kommer närmare barnen än andra pedagoger. Under en intervju i en av verksamheterna berättar informanten att personalen även kan ha svårt att upptäcka potentiella Trygga barnet-barn eftersom personalen inte vill stöta sig med grannen eller en släkting:

Sussi: Här är lite en kultur över lag att jobba med. Därför att många bor här i området, många är släkt med varandra och känner varandra och man är grannar och... det finns lite vissa krafter där jag känner att det inte alls lyft för man tycker att det är lite obehagligt.

Agneta: Bara för att förtydliga, upplever du att man (personalen) är för *nära*?

Sussi: Det är lite så, ett tänk vi har också, vi försöker nu att rekrytera. När man rekryterar ny personal så försöker man att det inte är någon som bor här för nära till. För vi ser att det finns mycket samröre, det gör det lite jobbigt att lyfta saker som man ser. För man vill inte riktigt stöta sig med grannen eller nån släkting eller så. Och det här påverkar ju barnen. Alltså det är det som inte blir bra med dessa. Så finns det andra saker som är bra, en trygghet här, men det ser ju vi och det ser vi även med medarbetare att man lyfter kanske inte alltid att en medarbetare inte agerar rätt runt ett barn, såna saker som vi också måste jobba med. Så där finns en liten problematik. Därför har detta (Trygga barnet) varit så bra. För det har tryckts så mycket på vårt ansvar, att om vi ser att om ett barn inte mår bra så är det vårt ansvar, skyldighet att lyfta det, att göra det vi är skyldiga till.

Gränser dras också utifrån barnets kön då man ska fånga upp barn som kan delta i Trygga barnet. I projektgruppsmötena är man redan tidigt medvetna om risken att bara ta fram

pojkar i pilotprojektet. I ett möte i maj 2022 pratas det om ”en eventuell snedfördelning” (mellan antalet flickor och pojkar i projektet) och ”varför är det så (bara pojkar)? Vilka tecken är det vi reagerar på?”.

I intervjuerna med medarbetare och chefer diskuteras också – ibland utifrån informanternas kulturella föreställningar – huruvida det kan vara lättare att fånga upp pojkar till Trygga barnet. I intervjuerna säger en informant från förskolan först att barnets förutsättningar, inte kön, spelar roll då man fångar upp barn som har problem. Längre fram säger informanten dock att det är lättare att se pojkar med problem eftersom de är mer utagerande. Det tar också längre *tid* för en flicka att bli utagerande och – i förlängningen – få sina problem sedda:

Agneta: Hanna, ursäkta får jag fråga, jag blir nyfiken när du säger ”barn” så kommer jag att tänka på är det oftare att man ser, blir man, eller är det någon skillnad på liksom små pojkar och små flickor? Är det liksom lättare att se, se vad ska jag säga problem eller lättare att se de här att man får den här klumpen i magen tycker att den här skillnad där?

Hanna: Nej alltså det vill jag inte säga (...) klart att det finns ju oftast en bild att det är ju pojkarna som kanske har mer, det vill jag inte säga för att jag tänker att det beror inte nog på kön, det beror liksom på *förutsättningarna*. Och som sagt alltså eftersom vår (verksamhet) ligger i det här området, det är ju majoritet av vårdnadshavare ligger ändå i det här att man lever i kanske ensam... Vi har en del barn som har pappor som sitter i fängelse och då liksom det är olika det är både flickor och pojkar och det återspeglar sig i olika. Men ehh det är ju i princip (...) ändå att de här barnen som har pappor i fängelse, (...) men barnen uttrycker sin oro kanske på olika sätt. (...) Eeh att man, att man har ju pappa i fängelse ehh något barn pratar mycket mer om det, ett annat barn kanske inte vill prata men uttrycker det i känslor ehh men, jag vill inte påstå liksom att det är en *skillnad* och det kan verkligen bero på att det är kanske är det här område vi ser, alltså det är ju blandat. (...)

Det finns både flickor och pojkar och då de lever i de här familjekonstellationer och sånt, så det vill jag inte säga att det är mer hos pojkar eller flickor absolut inte. Ehh men jag tror nästan lite så här att hos pojkar kan man ju kanske *se* lite tydligare för det kommer ju mer till det här att man är kanske visar det här att jag är arg eller utåtagerande, medans flickor är kanske lite mer att det, alltså jag vill inte säga att de döljer men det blir på ett annat sätt, (...) ”men oj vad hände med henne hon var så, så lugn och snäll” och nu är hon kanske mer utåtagerande, men det kanske tar längre tid innan en flicka blir utåtagerande medans kanske pojkar så är det lite snabbare. Och de, alltså det är lite det som forskning också säger att känslor hos pojkar kanske är lite så här, att de, de döljer inte sina känslor och det blir liksom rätt så ja tydligt medans flickorna kan ju vara länge liksom så att leka, kanske bearbetar, pratar med andra barn innan man börjar så... Men (..) nej det är alltså, jag tycker inte det är *mer* hos pojkar mer hos flickor, det är kanske bara på olika sätt hur det syns, hur tydligt det syns också så det kanske jag kan se lite skillnad. Men det är det inte så att det är mer pojkar än flickor för det, det tycker inte jag.

Informanten poängterar i sitt citat först väldigt tydligt att hon inte ser problem hos pojkarna lättare än hos flickorna. Antalet pojkar som hon uppmärksammar är alltså inte högre än antalet flickor. Hon uttrycker det ”det vill jag inte säga” jag vill inte påstå”, ”det vill jag inte säga”, ”jag vill inte säga”. Hon säger sedan att man hos pojkar *tydligare* kan se om de har problem eftersom de (genast) är utagerande medan det tar längre tid innan flickor blir utagerande. Det att barnet är utagerande ser informanten alltså som ett tecken på att barnet har problem, oavsett kön. I en annan intervju bekräftar en informant att pojkar upplevs som mer utagerande. Denna informant lyfter dock en annan faktor, skolfrånvaro, då hen säger att flickor kan hittas lika bra som pojkar eftersom skolan – där informanten arbetar – i hög grad utgår från skolnärvaro som riskfaktor. Flickor har i allmänhet högre skolfrånvaro än pojkar. Bägge informanter upplever dock flickors signaler som mer subtila än pojkars. Flickor upplevs vanligtvis också klara av det sociala samspelet utan problem. Om en pojke är utagerande beror det på att han har svårt med det sociala samspelet. Om en flicka plötsligt blir utagerande så ”blir det superkonstigt” medan informanten upplever att pojkar som slåss uppvisar ett alldagligt, vanligt beteende.

Agneta: Är det lättare att hitta pojkar till Trygga barnet än att hitta flickor?

Linda: Om man tänker sig att man skulle ha börjat från *början* (när barnet började i verksamheten) så finns det nog flickor som kan hittas lika lätt som pojkar, om man tänker att vi tittar mycket på närvaron till exempel, det kan vara en riskfaktor i det hela. Och då har vi flickor som har oerhört hög frånvaro. Pojkar har oftast mindre frånvaro än flickor. Så ur den aspekten kan man hitta dom också. Sen har pojkar oftast mer utåtagerande beteende, alltså som kan få upp oro på det viset. Men näe om vi tar emot ett barn i förskoleklassen som är helt nytt för oss så kan det lika bra vara pojkar som flickor som vi känner oro för.

Agneta: Varför – när du sa det här om utåtagerande, varför blinkar lampan extra starkt då?

Linda: Vår erfarenhet är att när barnet är utåtagerande då har man inte riktigt koll på sociala relationer, hur man betar sig med andra när man är kompis att man ”jaja får jag inte som jag vill så då slår jag dig”. Näee, så gör vi liksom inte. Och det är ofta pojkar som har svårt för den biten, än flickor, sen är det flickor också som har svårt för det men oftast är det pojkar. Flickor har en annan problematik, att dom kan inte leka tre tillexempel (skrattar till) när dom är små, lite så är det, dom är med bästis-grejen men pojkar dom slåss. Om det är det och mycket andra signaler också så kan det ju vara en oro.

Agneta: Är det så att flickorna går mer under radarn, jag vet inte jag undrar bara (suckar).

Linda: (suckar, tvekar) Både och, vi har ju flickor som slåss också som inte klarar det här sociala samspelet men då kan det vara språkliga, eller det kan det vara för pojkar också. (...) Flickor är mycket mer subtila, mycket mer blickar och så när dom är taskiga mot varann medan pojkar är mycket mer (suckar) hands-

on. Jag leker också med att det är en kulturell sak, hela samhället, att man behandlar flickor och pojkar olika, att man förväntar sig olika saker av dom vilket innebär att man accepterar pojkar göra saker som man kanske inte hade accepterat flickor göra. Om en flicka slåss så blir det plötsligt superkonstigt men med pojkar kanske man väntar sig lite att dom gör det. Och att vi behandlar flickor och pojkar olika vilket vi försöker tänka på väldigt mycket. (...) Pojkar, det märks tydligare i dom här sociala relationerna om man inte riktigt klarar av det, och vad beror det på, det kan man bli lite orolig. Om man dels har hög frånvaro, kommer ofta i konflikt, har inte riktigt några kompisar, jobbar inte så bra på lektionerna, då är där nånting som vi måste gräva i. Och där, där ser vi pojkarna oftast först. För att flickorna är litet mindre utåtagerande. Vet inte om det svarar på din fråga.

Tidigare forskning om medarbetares svårighet att anmäla våld och omsorgssvikt mot barn med funktionsnedsättning visar att anmälan av barnmisshandel och försummelse påverkas av hur medarbetarna upplever barnet (Mallén 2011). Det har visat sig vara lättare att upptäcka misshandel av barn som agerar enligt kulturella föreställningar om hur en misshandlad pojke respektive flicka *borde* agera. I studien (ibid.) säger medarbetare att det är lätt att anmäla ett fall av misshandel där offret, en pojke, agerar ut på ett våldsamt sätt. Om däremot en flicka är utagerande tolkas det som motstridigt mot det förväntade beteendet hos ett flickoffer, som behåller sina känslor själv utan att agera. De fall där en utsatt flicka är utagerande är därför svåra att anmäla (jfr. Hindberg 2007). Barnmisshandel av pojkar anmäls generellt också oftare till polisen än barnmisshandel av flickor (Humppi 2008, 42).

I intervjuцитatet ovan har *pojkar* som agerar enligt kulturella föreställningar – de är utagerande – emellertid större chans att fångas upp av Trygga barnet än *flickor* som agerar enligt kulturella föreställningar och klarar av sociala relationer. Flickors signaler är ”subtila”, de ”kan de sociala relationerna” och behöver inte vara utagerande. I intervjuцитatet ovan säger också informanten att ”det är superkonstigt” då en flicka slåss eftersom flickor upplevs som ”lite mindre utagerande”. Även om flickor har högre frånvaro i skolan så är pojkars problem lättare att uppmärksamma då man ser till den stora bilden, enligt informanten. Skillnaden mellan flickor och pojkar i det empiriska materialet i denna studie förefaller backas upp av en ny studie från Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) från maj 2023 som handlar om förskolans roll för att främja psykisk hälsa. Fortes studie visar att sannolikheten för att förskolan ska ge stöd till barnet är större när barns beteende uppfattas som en belastning för gruppen. Stödet handlar då främst om att förebygga beteenden som uppfattas som problematiska, såsom när det uppstår konflikter med andra barn. Barn som är passiva, inte är delaktiga i förskolans aktiviteter och inte stör, får mer sällan särskilt stöd, vilket kan leda till att de inte får sina behov tillgodosedda.

Vi har nu diskuterat hur man genom gränsarbete definierar vilka barn är så kallade Trygga barnet-barn. Vi ska i det följande undersöka hur magkänsla och tidiga tecken kan kopplas samman med begreppet gräsrotsbyråkrater.

Magkänsla och gräsrotsbyråkrater

En kollega säger kanske ”Jag har inget konkret och ta på här, det är bara en känsla”. Som kanske bara blir en samlad bild av att man träffar föräldrarna varje dag, talar med dem, talar med barnet, barnet uttrycker vissa saker. Ibland är det så att föräldrarna inte uttryckt något, eller barnet. Det är det allra svåraste, för vad ska jag prata med vårdnadshavaren om. Den är svår att säga, ”behöver ni stöd med nånting”. Har man sett nåt med barnet, då är det lättare att öppna upp. Ibland ser man att barnet inte duschat, men det finns kanske inget konkret. Och jag tror att den är nog den allra svåraste (Intervju med chef).

Under en längre tid har magkänsla och tidiga (små) tecken etablerats som markörer för att något inte står rätt till bland barn och unga. I en lärobok om förebyggande arbete i förskolan från 2014 står det, att medarbetarens *magkänsla* det första tecknet på att något inte står rätt till med ett barn (Killén 2014). Barbro Hindberg, som är en svensk expert på försummelse och våld mot barn, poängterar redan i en handbok från 2006 att även de minsta tecknen är viktiga att uppmärksamma då man ska bedöma om ett barn är utsatt (Hindberg 2006).

Diskussionen om tidiga tecken och magkänsla kan kopplas till Michael Lipskys klassiska begrepp (1977) *gräsrotsbyråkrater*, det vill säga medarbetare inom välfärden såsom medarbetare inom skola, förskola och socialtjänst. Gräsrotsbyråkrater är offentliga tjänstemän som i sitt dagliga arbete kommer i direktkontakt med medborgarna. Organisationerna där gräsrotsbyråkraten arbetar styrs av lagar och förordningar, men den enskilde gräsrotsbyråkraten har ett visst *handlingsutrymme* där hen subjektivt kan bedöma hur hen ska agera utifrån utrymmet organisationen ger. Varje gräsrotsbyråkrat behöver alltså fatta egna, subjektiva beslut som faller inom de regler som råder inom organisationen. Hen kan rentav behöva skapa egna regler. Vi kommer att diskutera Lipskys begrepp (ibid.) närmare nedan, men vill därförinnan tillämpa begreppet på tidiga tecken och magkänsla.

När magkänslan om att ett barn far illa uppstår, kan gräsrotsbyråkraten handlingsutrymme bli ett problem. Om de tidiga tecknen är små och otydliga kan medarbetaren – inom sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrat – tveka att gå vidare med ärendet. Även om magkänslan säger att något inte står rätt till, kan medarbetaren, som vi ser i citatet ovan, vilja

invänta konkreta bevis för att något skett eller invänta kollegers åsikter på magkänslan. Det är inte ovanligt att medarbetare diskuterar med kolleger om magkänslan gällande att något inte står rätt till; dels vill medarbetaren ha teamet bakom sig i sin bedömning, dels kan kolleger ha samma magkänsla (jfr Mallén 2011, Ekström & Hurtig 2021).

Gräsrotsbyråkrater

Vi ska nu gå tillbaka till begreppet gräsrotsbyråkrater och granska det i detalj. I sin bok *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services* (2010) studerar Michael Lipsky poliser, vårdpersonal, lärare och socialarbetare i deras egenskap av gräsrotsbyråkrater. Ett centralt begrepp i analysen är *discretion*, vilket kan översättas med handlingsutrymme eller diskretion.²⁶

En gräsrotsbyråkrati erbjuder välfärdstjänster och verkar för allmänheten. Gräsrotsbyråkratin erbjuder klienter kostnadsfri hjälp samt är anpassad till att kunna hantera ett stort antal klienter samtidigt. Dessa verksamheter har begränsade resurser att förhålla sig till (Lipsky 2010, 3-4). I en gräsrotsbyråkrati utgörs verksamhetens ansikte utåt av gräsrotsbyråkrater, vilka arbetar närmast medborgarna. De är offentliga tjänstemän som i sitt dagliga arbete kommer i direktkontakt med medborgarna och har utrymme för subjektiva bedömningar då de utför sitt arbete (Lipsky 2010, 3). Dessa subjektiva bedömningar kan vidga gapet mellan policy, det regelverk man borde följa, och praxis, det arbete som utförs (Gilson 2016).

Centralt i Lipskys teori är gräsrotsbyråkratens användande av subjektiva bedömningar. Lipsky kallar detta *discretion*, det vill säga handlingsutrymme eller diskretion. Handlingsutrymme är en möjlighet för gräsrotsbyråkrater att subjektivt bedöma hur de ska agera utifrån det utrymme som organisationen ger. Dock innebär diskretionen inte helt fria tyglar eftersom gräsrotsbyråkrater måste förhålla sig till direktiv, lagar och förordningar från högre instanser men även inomorganisatoriska normer och praxis. Det finns dock ett *visst* handlingsutrymme då direktiv, lagar och förordningar rymmer ett visst mått av egna tolkningar (Lipsky 2010, 13–14). Gräsrotsbyråkraterna ges därför utrymme för egna fria bedömningar att forma insatser i olika situationer.

För att kunna utföra sin profession behöver gräsrotsbyråkraten ha ett visst handlingsutrymme eller diskretion till sitt förfogande (Lipsky 2010, 159–179). Handlingsutrymmet är nödvändigt för gräsrotsbyråkraten av flera orsaker: För det första adresserar regler, policys och riktlinjer vanligtvis grupper av individer men gräsrotsbyråkraten ska kunna bedöma och hantera varje enskild individ (Lipsky 2010, 13–14). Samtidigt måste gräsrotsbyråkraten effektivisera och systematisera sitt arbete så att hen kan erbjuda välfärdstjänster åt en stor grupp klienter (Gilson 2016). För det andra har regler, riktlinjer och lagar ofta även ett otydligt språk som kan tolkas olika. För det tredje kan professioner inom välfärden ställas inför plötsliga situationer för vilka en policy ännu inte blivit utarbetad, vilket innebär att

²⁶ Den första utgåvan utkom 1977 men i detta avsnitt utgår vi från en jubileumsutgåva av boken som utkom cirka 30 år senare dvs. 2010.

gräsrotsbyråkraten måste fatta självständiga beslut (Evans & Harris 2004, 879). För att kunna hantera komplexiteten kring arbetsuppgifterna är det av vikt att gräsrotsbyråkrater själva utvecklar rutiner, standardiserar enklare bedömningar och insatser för sina klienter (Lipsky 2010, 83).

Lipskys teori har senare granskats och utvecklats av bland andra Ronald Dworkin (1978). Handlingsutrymme är inget allt-eller-ingenet-fenomen, utan kan vara större eller mindre, och tillåta varierande grader av professionell frihet inom ett komplext system av principer och regler. Dworkin identifierar tre omfattningar av handlingsutrymme (Dworkin 1978 i Evans & Harris 2004): För det första kan handlingsutrymme vara omdömet som måste användas för att *tillämpa* en regel. Gräsrotsbyråkraten fattar endast beslutet att använda en viss standardlösning på ett problem. Detta är den minsta graden av handlingsutrymme. För det andra kan handlingsutrymme innebära det slutliga ansvaret för att fatta beslut (inom gränserna för regler och policys). Detta är en större grad av handlingsutrymme än föregående, men kategoriseras av Dworkin som en liten grad av handlingsutrymme.²⁷ För det tredje kan gräsrotsbyråkraten ha en stor grad av handlingsutrymme. Detta innebär att gräsrotsbyråkraten både bestämmer kriterierna för beslutsfattande och fattar besluten. Gräsrotsbyråkrater ges alltså inte bara en möjlighet att välja inom de organisatoriska ramarna (litet handlingsutrymme) utan kan även påverka dessa samt sätta egna gränser (stort handlingsutrymme).

Lipsky beskriver att gräsrotsbyråkrater i sitt arbete ofta har ett större handlingsutrymme än vad deras egentliga ställning skulle motsvara (Lipsky 2010, 221–225). Om exempelvis en socialsekreterare håller sig inför regelverkets ramar inom organisationen kan hen till viss del genom sitt handlingsutrymme utforma olika insatser självständigt, säger Lipsky (ibid). Autonomi, kunskap och legitimitet är viktiga faktorer i Lipskys teori: ju mer legitimitet ett yrke har, desto större autonomi har verksamheten.

Vi ser ovan, att handlingsutrymmet möjliggör ett gott arbete med klienten i fokus inom verksamheter i välfärdssektorn. Men handlingsutrymmet kan vara knepigt i de fall då medarbetaren har handlingsutrymmet att bestämma om det hen ser hos ett barn är ett så kallat tidigt tecken. I pilotprojektet tas ibland magkänslan till hjälp i detta. I yrken där snabba beslut måste fattas, och där informationen om en fråga kan vara tvetydig, ofullständig och motsägelsefull, är beslutsfattandet ofta intuitivt (Forkby & Höjer 2011). Beslutsfattandet kan då sägas utgå från individens magkänsla. I intuitiv problemlösning fattas beslut ad hoc och individer fattar sådana beslut som *förefaller* vara den bästa lösningen i den aktuella situationen (vår kursivering).

²⁷ Dworkin (1978) använder engelska termen ”discretion in a weak/ strong sense”.

Magkänsla

En arbetsgrupp ur projektgruppen har tagit fram det kompetensutvecklingsmaterial som Trygga barnet använder i kompetensutvecklingen av förskolans och grundskolans medarbetare i projektet. I detta material lyfts vikten av medarbetarens magkänsla för att se tidiga tecken hos ett barn - begreppet magkänsla får en egen powerpoint-bild av de totalt 26 bilder som används i hela kompetensutbildningen. Rubriken på powerpoint-bilden är ”Lyssna på magkänslan”, och i punkterna på bilden förklaras magkänsla enligt följande: ”Att känna att något inte är riktigt bra (oro i magen) och följa upp den känslan genom att prata med kollegor och föräldrar, ställa frågor, försöka få hela ”pusslet” färdigt. (...) Detta agerande (kan) släcka oron eller bekräfta oron. Magkänsla kan brytas ner till mer konkreta observationer”. En informant, som arbetar i grundskolan, bekräftar att magkänslan sätter i gång en process som backas upp av konkreta händelser:

Vi försöker att inte gå på magkänsla utan faktiskt samla in... om en pedagog får en känsla att allt det här då sätter vi oss ner, exakt vad för nånting, beta ner det, smutsiga strumpor, kommer för sent många dagar, då har vi möte med föräldrarna, eller barnet kanske säger nåt, dom kan ju säga, små barn kan ju säga utan att tänka på konsekvenserna för det. Ett barn kan säga ”min morfar har vapen hemma, det har jag skjutit med” det kanske inte är så jättebra, då samlar vi in och så har vi möte med vårdnadshavare där man presenterar ”vi blir oroliga av det här och det här och det här”. Magkänslan kanske sätter igång det men vi vill veta vad som är orsaken till magkänslan, vad är det *konkret*. Det kan också vara att man äter mycket på lunchen, är superhungerig, eller att man inte äter nånting alls, det kan vara att man hoppar till när det är höga ljud, alltså det är massor. Och om det händer ofta, ja då kan man tänka vad är det som ligger bakom.

Flertalet forskningsstudier visar att individens magkänsla kommer av individens tidigare erfarenhet (för en sammanfattande diskussion, se Sicora m.fl. 2021). Om individen har stor tidigare erfarenhet inom ett område eller en fråga, är det lättare för individen att lita på sin magkänsla gällande området eller frågan. För detta måste individen ha reflekterat kring sina tidigare erfarenheter, gärna tillsammans med kolleger, och därmed dragit slutsatser utifrån de tidigare erfarenheter. Magkänsla tillämpas oftast av individen då hen ska fatta ett beslut under tidspress, i en kris eller har begränsad kunskap om frågan där ett beslut ska fattas. Detta resonemang beskrivs av en av informanterna:

(Det finns) ingen universell checklista och vi kan inte bocka av saker och ting, (vi kan inte säga) ”det här är en oro” eller ”det här är ett tidigt tecken” utan det måste *processas* fram – kollegialt och tillsammans med familjen. Och det är det som är fingertoppskänslan och det är det som ligger i våra olika yrken. Det är kanske där vi hamnar i professionaliteten.

Magkänsla kunde även sägas vara en del av medarbetarens tysta kunskap (tacit knowledge) inom yrkesutövningen (Polanyi 1966/2013). Michael Polanyis teori om tyst kunskap vilar på idén om att det finns en undermedveten dimension som all kunskap utgår ifrån, vilket

innebär att individen inte alltid kan redogöra för utgångspunkterna i sitt handlande. Tyst kunskap bygger på individens personliga erfarenheter och individens/medarbetarens egen praktiska yrkesutövning (Molander 1996). Tyst kunskap har också förklarats som kunskap som utgår från nyfikenhet och engagemang i andra (Josefson 2014).

I intervjuerna ges exempel på hur dels tidiga tecken, dels verktygen i Trygga barnet kan främja medarbetarens nyfikenhet och engagemang. Detta kan ses öka medarbetarens tysta kunskap (jfr Polanyi 1966/2013):

Informant: Men problemet är att om man väntar så blir den lilla grejen en stor grej och har man inte sagt ngt initialt så kommer det som en överraskning för föräldrarna – ”det här visste vi inte nånting om”. Och då är det bättre att man har ett samarbete från början, att man bjuder in. Man måste vända hela tanke sättet (gå in på tidiga tecken). Det är inte ditt föräldraskap och jag ska inte gå till socialtjänsten men jag känner en oro och jag behöver prata med dig.

Agneta: Dom pratade på förskolan att man måste våga vara *nyfiken*.

Informant: Ja och att man inte, att man i skolan vågar fråga liksom, vågar bry sig, ja lite störig måste man vara.

På projektgruppens möte i april 2022 diskuterar man magkänsla och tidiga tecken. Man funderar på vad projektgruppen menar med tidiga tecken och hänvisar till en ”avhandling vid Lunds universitet” om tidiga tecken som visar att det är ”både enkelt och svårt” att se tidiga tecken. En projektgruppsmedlem menar att det är svårt att beskriva men ”erfarenheten gör att man får en slags känsla”. Det är ”inte bara magkänsla” utan i känslan ingår erfarenheter. Det är alltså svårt att sätta fingret på, vad magkänsla är.

Vi har sett ovan, att medarbetare ibland behöver hantera komplexa uppgifter och snabba situationer och fatta beslut där det råder brist på fullständig bakgrundsinformation. En sådan situation är till exempel då medarbetaren i egenskap av gräsrotsbyråkrat inom sitt handlingsutrymme ska bedöma huruvida något är ett tidigt tecken på att ett barn behöver stöd. I sådana situationer kan beslutsfattandet vara mer intuitivt och bygga på magkänsla. Förutom att ses som intuition, kan magkänsla även bygga på medarbetarens tidigare erfarenheter eller ses som en del av medarbetarens tysta kunskap.

Organisatoriska mellanrum

Vi ska i det följande granska organisatoriska mellanrum inom Trygga barnet. Under arbetet med Trygga barnet nämns upprepade gånger att de enskilda verksamheterna inte ska jobba i sina ”stuprör” utan att verksamheterna ska arbeta verksamhetsövergripande och tillsammans. På Skolverkets sida för Tidiga samordnade insatser, TSI, som Trygga barnet är en del av, har man dock identifierat *organisatoriska mellanrum* som ett hinder eller utmaning för samverkan inom många TSI-utvecklingsarbeten. Organisatoriska mellanrum uppstår då verksamheterna främst är organiserade för att arbeta inom gränser, inte över gränser, enligt Skolverket (Skolverket: Tidiga samordnade insatser).

I projektgruppsmötena diskuterar man ett ”glapp”, och otydlighet om ”vem tar bollen” under åtta av totalt 13 projektgruppsmöten som observerats för denna utvärdering. Det förefaller vara viktigt för projektgruppen att vara på det klara med, hur processen ska gå till i Trygga barnet. Man undrar bland annat vem som ”tar bollen” efter att förskola eller grundskola uppmärksammat att ett barn är aktuellt för Trygga barnet.

Glapp, som i studier av organisationer inom välfärden också benämns som organisatoriska mellanrum (Tyrstrup 2014), uppstår när samordning av aktiviteter uteblir eller misslyckas, ”när en persons, grups eller organisations ansvar, befogenheter, ambitioner, kompetens, information etcetera tar slut utan att någon annan person, organisation eller organisation tar vid” (ibid., 37). Organisatoriska mellanrum förekommer både inom en organisation och mellan organisationer. Glappen, de organisatoriska mellanrummen, kräver gränsöverskridanden för att hanteras. Det görs bäst genom lösningar som tar sin utgångspunkt i det konkreta vardagliga arbetet och ser till processen i sin helhet. Konstellationer av lösare karaktär, till exempel olika team-formationer, är väl lämpade för ”gränsöverskridande samproduktion” utifrån individens aktuella behov (Bringlöv 2016, 48). Vi ska nedan diskutera hur organisatoriska mellanrum skapas och hanteras inom Trygga barnet.

På våren 2022 testar pilotprojektet att projektgruppen agerar konsultationsteam för barn som kunde testas för Trygga barnet. Verksamheterna diskuterar ”case” under projektgruppsmötena för att få stöd i att komma fram till om ett barn är lämpligt för Trygga

barnet eller ej. Men arbetsgången i detta är inte helt tydlig, och projektgruppen respektive verksamheterna har olika uppfattningar om vad som man kommit överens om. Redan i ett tidigt skede, på ett möte i mars 2022, berättar en projektgruppsmedlem att skolan vill ha ett telefonnummer till den på Arbetsmarknads- och socialförvaltningen som gör en första dragning när skolan ”inte kan mera”, för att definiera om barnet är ett Trygga barnet-ärende och därefter ta in andra professioner utanför skolan. I juni 2022 är frågan om telefonnummer fortfarande aktuell. En rektor i grundskolan lyfter på ett möte att det under några tidigare möten har sagts att det ska komma en lista med nummer man ringer men att (skolans kontaktperson i projektgruppen) nu sagt att det *inte* kommer att vara så. Grundskolan önskar samsyn och tydlighet, det hade underlättat arbetet i Trygga barnet att veta att ”vi ringer hit”. Grundskolans representant tycker att det är svårt att hålla alla inblandade i Trygga barnet i huvudet. Hen förefaller lite uppgiven och frågar ”är det ingen som minns detta, att det skulle finnas ett nummer?”. En av medlemmarna i projektgruppen svarar grundskolans representant ”jag har inte förstått med telefonnummer (att det finns ett telefonnummer som skolan kan ringa), (frågan) ska igenom (namn på den specialpedagog förskola respektive kurator grundskola som sitter i projektgruppen)”. Till detta fastställer grundskolan ”det är framtiden, vi behöver en struktur *nu*.”

Otydligheten under våren och försommaren 2022 gällande vem som ”har bollen” orsakar uppgivenhet och förvirring i verksamheterna som ingår i Trygga barnet. I projektgruppen menar man att verksamheternas förväntningar på en färdig struktur - där det inte finns organisatoriska mellanrum utan är tydligt vem som tar över ett barn efter förskola och skola - kanske alltid inte *kan* infrias:

Evy: Det förstod vi på mötet 17 juni att det var stor förvirring om vem som ska höra av sig till vem, vad hade egentligen bestämts, man hade förväntningar som inte infriades och då måste vi vara tydliga med att dom förväntningarna kanske inte *kommer* att infrias.

Desirée: Det handlar också om deras interna struktur, och att vårdnadshavarna inte har talat sig samman.

Evy: Då måste man kanske titta på *det*. Och tillbaka till de inre strukturerna.

Enligt projektgruppen finns dock några sätt varpå man kan *överbrygga* glapp mellan verksamheterna.

För det första kan skola och förskola i första hand fundera vad de *själva* kan göra för ett barn, inte tänka att en annan verksamhet tar över barnet. Detta kallar Marianne från projektgruppen ”Trygga barnet-tänket” i citatet nedan. För det andra kan man använda sig av medskapande. För det tredje lyfts samverkan/samordning mellan verksamheterna, det diskuteras närmare nedan. Utdraget ur en den mötesdialog som följer är exempel på de två första sätten varpå glapp kan överbryggas:

Marianne: (De tycker) att någon annan ska göra nåt. Det har inte landat att *vi* ska göra. Skolan måste tidigt agera enligt Trygga barnet-tänket. I stället tror man att socialtjänsten kommer in.

Vibeke: Det var bra som Marianne sade. Jag tänker likadant. Det måste vara medskapande. Skolan kan vrida och vända på sig och göra så här och så här mycket. Socialtjänsten kan göra så här mycket. Men så finns det glappet, det är där vi måste sätta oss ner – vad är det som *saknas*?

Förslaget att använda sig av verksamhetens *egna* resurser innan man tar in socialtjänsten är dock inte helt utan problem. Ibland *finns* det inget stöd inom den egna verksamheten: I förskolan finns exempelvis inget elevhälsoteam, i motsats till i grundskolan. För verksamheterna är det heller inte helt enkelt att veta exakt *när* man uttömt alla sina egna medel. När kan verksamheterna säga att de själva gjort allt de kan inom organisationens ramar och det är dags att ta hjälp av Trygga barnet?

Marianne: Grundstrukturen i detta är ”när vi inte kan själva, uttömt alla centrala möjligheter, elevhälsan, psykolog, logoped (och annat), när vi kommer fram till att det är något annat (då är det Trygga barnet). Det är det svåraste – när kan man säga att ”vi har gjort allt”?

I citatet av Marianne ovan kan Trygga barnet ses som en "sista utväg" (last resort), ett koncept som har diskuterats av sociologen Robert M Emerson i hans studie *On Last Resorts* (1981). Vissa extrema sanktioner anses, enligt Emerson (1981), vara lämpliga endast som en sista utväg. Trygga barnet upplevs alltså i citatet som en sista utväg, och som det allra sista alternativet, när verksamheterna har uttömt alla sina egna resurser. Emerson ställer i sin studie sista utvägen-beslut mot första utvägen-beslut: Medan första utvägen-beslut vanligtvis presenteras som vad som *borde* göras, är sista utvägen-beslut utformade i former av nödvändighet (Emerson 1981, 4–6). Sista utvägen-beslut presenteras också som det enda tillgängliga alternativet. Enligt Emerson, legitimeras sista utvägar genom att man visar att hela utbudet av normala botemedel för fall av detta slag har uttömts (i citatet alla centrala möjligheter, elevhälsan, psykolog, logoped), vilket innebär att detta sista, extrema, medel presenteras som det sista alternativet (Emerson 1981, 9).

Som vi nämner tidigare i texten, lyfts samverkan eller samordning också fram som ett av sätten att överbrygga glapp. På ett projektgruppsmöte i oktober 2022, diskuterar man hur arbetet med Trygga barnet fortskridit så långt utifrån frågor som Socialstyrelsen och Skolverket vill ha svar på. Som ett svar på en av frågorna, vilka insatser man erbjuder inom Trygga barnet, säger två medlemmar i projektgruppen:

Vibeke: Vi *skulle* kunna ge mera stöd till de här barnen och deras vårdnadshavare, men vi har inte hittat hur-et, till exempel skolfrånvaro, vi har saker vi skulle kunna jobba mycket tidigare med men vi måste hitta sätten att *samverka* kring det.

Om det handlar om information, kunskap, modeller. Sen tror jag inte att man kan *utbilda* folk i vad socialtjänsten kan göra för det förändras.

Evvy: Samordningen är viktig, det är som en boll som hänger i luften, om vi bestämmer ”okej det här barnet har dom här bekymren, ja ni kan komma in socialtjänsten, föräldrastöd, kuratorn, liksom finns där, ni tar fortsatta kontakten med varann”, vem har ansvaret att vara samordnare i det att driva, hålla kontakten, se till att man ses, det var ingens och alls, ingen tog den bollen (på våren). Och vi var inte vaksamma på det (under våren) utan tänkte att det löser dom (verksamheterna) men så gjorde dom inte det. Att man kan tycka att det är den andra som är ansvarig för detta.

Evvy:s replik ovan handlar om att Trygga Barnet skulle testas på ett antal barn men att försöket fick avbrytas i förtid. För att främja samordningen inom Trygga barnet och – i förlängningen – hindra att glapp uppstår inom Trygga barnet, föreslår projektgruppen att det operativa arbetet i Trygga barnet skall förändras från och med februari 2023.²⁸ Förslaget är i korthet följande: Trygga barnet förankras stadigare lokalt genom lokala processägare (rektorer) och lokala motorer. Den tidigare projektgruppen ersätts av en mindre processgrupp som arbetar strategiskt för långsiktig implementering och uppskalning. Trygga barnet får tre processledare på 100%. Man skapar två utvecklingsgrupper (för förskola respektive grundskola) bägge med representanter från grundskola respektive förskola samt ASF, Första linjen och BVC (ingår enbart i utvecklingsgruppen för förskola) och som träffas då behov för detta finns.

Projektsamordnaren är nöjd med den nya strukturen och säger: ”det är [anonymiserat] diskussioner som blir lättare (att lösa) om man träffas oftare, i mindre konstellationer. (Tidigare har man sagt) ’Vi har ett barn, vi gör det, ni gör det’, men att fylla det här glappet (mellan organisationer i TB, det lyckas inte). Det blir inte dom diskussionerna när man ses en till två gånger per termin. Det funkar inte att ses i stormöte, då bara uppdaterar man.”

När sedan förskolan eller skolan vill lyfta ett barn enligt den nya strukturen, tar man kontakt med sin kontaktperson, för att boka in sig på processgruppsmöte. Processgruppen fungerar som barnteam, som konsulteras gällande möjliga barn. Barnteamet är en rådgivande och konsulterande instans. Innan ett barn lyfts ska förskolan/skolan ha jobbat med de fem frågorna och Må bra-hjulet för att kartlägga situationen tillsammans med familjen. Konsultationen kan antingen leda till att förskolan/skolan arbetar vidare kring barnet med den egna verksamhetens resurser, eller leda till att det finns behov av att ge kompletterande stöd från annan verksamhet/aktör. Om det redan finns flera verksamheter/aktörer, så kan dessa kontakter behöva samordnas. I barnteamet/ processgruppen görs då en planering för nästa steg, det vill säga en planering för vem som gör vad.

²⁸ Se bilaga 5. Denna organisation är ännu inte beslutad 29 juni 2023.

Den komplexa samverkan

Alltså i grund och botten tycker jag väl det här är jättebra. Alla vill samverka bättre. Det blir ingen egentligen som är emot samverkan. (...) för hur många år har vi inte samverkat, alltså gå tillbaka fem, tio år, man pratar väl ändå om samverkan. Det är svårt, det är människor och det är verksamheter med olika riktning så det är komplext och låt oss erkänna det (Intervju med medarbetare).

Samverkan framställs ofta som något som är fördelaktigt för myndigheter och organisationer. Det finns en stark tendens att försöka samverka över organisationsgränser i dagens Sverige och även internationellt (Basic 2012). Samverkan mellan organisationer och myndigheter framställs ofta som fördelaktigt för parterna som deltar och samverkan genomförs trots osäkerhet om vad den leder till (Lindberg 2009).

Förutsättningarna för en framgångsrik samverkan i olika kontexter handlar om att representanter för olika verksamheter utvecklar en förståelse för varandras uppdrag (en slags samsyn) (Danermark & Kullberg 1999). En framgångsrik, lyckad samverkan har tidigare beskrivits utifrån följande dimensioner (Basic 2012-2019, Björk, Danielsson & Basic 2019, Bolin 2011, Lindberg 2009, 54-55): a) huvudmannaskaps- och funktionsgränser har bestämts på lämpligt sätt, b) verksamheter är samlokaliserade till en gemensam byggnad, c) den administrativa och politiska ledningen samt finansieringen är samordnade, d) samarbetet innefattar alla nivåer i de organisationer som ska samverka, e) ömsesidig respekt och ömsesidigt förtroende föreligger mellan samverkansparterna, f) gemensam fortbildning av all personal bedrivs, g) gemensamma utvecklingsprojekt bedrivs, h) ekonomiska stimulanser eller en tvingande lagstiftning föreligger. De framgångsdimensioner som uppmärksammas i dessa studier handlar om att samverkansaktörerna bör ha gemensamma utgångspunkter (gemensam utbildning, gemensamma lokaler etc.).

I en utvärdering av den nationella TSI-satsningen listas fyra aspekter av samverkan som är intressanta för TSI-utvecklingsarbeten (Strategirådet 2023, 16). Den första är ”strukturer”, vilket innefattar formella aspekter av samverkan såsom överenskommelser/ avtal, roller och ansvarsfördelning. Den andra är ”kunskaper om varandras kontexter”, dvs. kunskaper om

varandras uppdrag, och vad respektive aktör kan bidra med. Den tredje är ”processer” vilket innefattar interaktioner och kapaciteter att agera utifrån den plan som finns om vad som skall göras. Hit hör exempelvis utvecklade och tillämpade arbetssätt för individer, grupper eller frågor. Den fjärde, och sista, är ”kulturer”, vilket innefattar mellanmänniska relationer, normer och språkbruk. Hit hör exempelvis samtalsklimat, tillit och gemensamt ägarskap. Dessa fyra aspekter förefaller motsvara punkterna i de sju dimensionerna av lyckad samverkan ovan, även om de fyra aspekterna formulerats på annat sätt.

Flera studier visar emellertid på samverkansproblem. Problemen kan vara interpersonella, organisatoriska och juridiska. Studier visar att samverkan är svår att åstadkomma och att effekterna är oklara (Anell & Mattisson 2009, Huxham & Vangen 2005). Samverkan beskrivs ibland som en regelrätt *kamp* mellan organisationer som ska samverka (Basic 2012). Forskning visar också att samverkan främst äger rum mellan organisationerna och att klienten/ brukaren kan hamna i skymundan. Samverkan är inte något som klienten direkt involveras i, trots att klientens bästa rent retoriskt placeras i centrum (se Basic 2012 för en diskussion).

När det gäller förutsättningar för framgångsrik samverkan mellan professionella aktörer å ena sidan och barn/ungdom/föräldrar som har problem med alkohol, narkotika, kriminalitet, å andra sidan, har skillnader i kulturell och social bakgrund en betydelse för uppkomst av samverkanshinder (Basic 2012–2019, Bolin 2011). Vanligt förekommande hinder kring samverkan som tas upp i forskningen utgörs även av skillnader i de olika uppdrag som respektive yrkesprofession har, samt svårigheter att enas kring innebörden och betydelsen av olika insatser, begrepp och termer (Basic 2012–2021, Alm & Anderberg 2011, Danermark & Cullberg 1999). Dessutom grundas samhällets reaktioner gentemot barn och ungdomar med problem alltför ofta i en variation av bedömningar av problembilden och därmed i valet av tillgängliga (och inte alltid relevanta) insatser. Denna variation försvårar en framgångsrik samverkan mellan barn/ungdomar och olika professionella aktörer som har som arbetsuppgift att stödja unga att utvecklas på ett gynnsamt sätt (Basic 2012–2019, Ekberg 2010, Willumsen 2007).

Samverkan inom Skotlandsmodellen (GIRFEC), som Trygga barnet är en del av, har hittills undersökts bara ytligt och kunskaperna om hur samverkan ska bedrivas mellan professionella inom GIRFEC har beskrivits som svaga (Thelin, Enell & Forkby 2021). Studier av GIRFEC i Skottland nämner dock att aktiviteter och språk som kopplar samman professioner kan främja samverkan inom GIRFEC. Likaså diskuteras utbildning, organisering och verktyg som spänner över olika nivåer som något positivt för samverkan. Även gemensamma utbildningsträffar och samlokalisering av verksamheter visar positiva effekter på samverkan inom GIRFEC (ibid.).

Samverkan genom terminologi och dokument

Samverkan kan, som vi såg ovan, enligt forskning försvåras av att parterna har problem med att enas kring innebörden och betydelsen av olika insatser, begrepp och termer. En informant uttrycker detta som följer:

Om vi ska jobba med begrepp som är diffusa, till exempel likvärdighet, (...) så tänker jag att om (man) är tio rektorer så har (man) tio definitioner på likvärdighet. Har (man) tio ord för likvärdighet så borde åtminstone sju av dem vara gemensamma. Det är där jag tycker dialogen är väldigt viktig. Bli samsynta om vad vi menar med olika saker. Det är det jag tror (Trygga barnet-) modellen går ut på egentligen, gemensamma värderingar och principer. Jag älskar principer.

Informanten säger här att det viktiga är att ha en gemensam syn på vad man inom pilotprojektet menar med termer och definitioner. Detta underlättas av att de yttre ramarna för Trygga barnet motarbetar rent språkliga hinder för samverkan: Skottlandsmodellen och, i förlängningen, Trygga barnet strävar till att verksamheterna som ingår har samma terminologi, använder samma dokument (manualer och broschyrer) och utgår från gemensamma roller i projektet. Arbetet i Trygga barnet ska alltså utgå från en gemensam terminologi, som manifesteras i det skrivna material, de dokument man jobbar utifrån.

I ett projektmöte i augusti 2022 nagelfar man terminologin i den handbok för pilotverksamheterna som håller på och tas fram. Fältanteckningarna från mötet beskriver följande diskussion strax efter mötespaus:

Stämningen är avslappnad och gemytlig. Mötesordföranden frågar om man kan sätta igång och (en medlem) säger att ”det känns sådär” att börja jobba igen. Man pratar om semesterhjärnan och sänker temperaturen i mötesrummet. (...) Ordförande vill ha mera medskaparskap under den kommande verksamhetsträffen. Hen vill blanda grupperna så att förskola och grundskola sitter blandat. Viktigt att alla är trygga med materialet, inte bara specialpedagogerna i förskola och grundskola. Ordförande ger alla fem minuter att läsa igenom materialet (manual/ handbok för pilotverksamheterna). Finns det luckor? Ordförande vill att projektgruppen har ett litet resonemang om vad som ska diskuteras när hen och (några projektgruppsmedlemmar) träffar skolan. (En medlem) säger att det hittills varit ”stormiga diskussioner” med skolan. (...) Enligt mötesordföranden föreslår skolan att man ändrar termen ”barnkontakt” till ”barnansvarig” då skolan tycker att ”barnkontakt” är förvirrande. Teresia berättar att skolan också vill använda termen ”elevhälsan” hellre än ”elevhälsoteam”. Termen ”barn som kan fara illa” hör inte hemma i denna broschyr tycker Vibeke. (...) Ordförande menar att termen finns med i processmodellen så den behöver inte vara i manualen/ handboken.

Anteckningarna visar hur projektgruppen börjar diskutera fram en terminologi i manualen. Man läser en skiss, kopplar den till de ändringsförslag som verksamheterna tidigare gett på materialet och försöker på så sätt komma fram till ett diskussionsmaterial som inledningsvis tas tillbaka till en av verksamheterna, grundskolan. Samverkan sker först inom projektgruppen, som sedan tar materialet tillbaka till grundskolan och därefter tar man upp materialet igen på verksamhetsträffen. I exemplet likställs samverkan i hög grad med medskaparskap – ordföranden har redan satt tonen med att säga att man vill ha mera medskaparskap på den kommande verksamhetsträffen. Samverkan och medskaparskap förefaller alltså sammansmälta i detta exempel om terminologi.

Det finns emellertid även andra exempel på samverkan i fältanteckningarna från projektgruppsmötena. Exemplet ovan visar nämligen också att en enskild medlem ställer sig själv, tillsammans med projektgruppen, mot grundskolan genom att peka ut en konflikt i repliken om att det varit ”stormiga diskussioner” (jfr Basic 2012, 2019). För att använda sig av sociologen Georg Simmels begreppsapparat (1902, 1908/1965, 1908/1970, jfr Basic 2012) kan detta beskrivas i termer av en *triad*. Enligt Simmel (ibid.) medför interaktionen mellan aktörerna i en triad att en allians mellan två aktörer ofta skapas som en motpol mot den tredje och att en av aktörerna därmed lätt hamnar utanför. I samtalet bildar medlemmen tillsammans med resten av projektgruppen en allians mot grundskolan och skapar därmed en triad. Konflikten som triaden manifesterar kan dock ses som något sammanhållande och integrerande. Konflikten som medlemmen pekar ut kan alltså ses som något som *stärker* samverkan (Basic 2012). Det har nämligen visat sig, att försök till att *minska* konflikter mellan organisationer inte stimulerar samarbete mellan dessa organisationer (Schruijer 2008). Däremot går framgångsrik samverkan mellan organisationer och konflikter hand i hand. I dialogen ovan ser vi också ett empiriskt exempel på hur källan till konflikter (och därmed till framgångsrik samverkan) ofta är motsägelser mellan organisatoriska mål, idéer, identiteter och intressen (Schruijer ibid.). Basic diskuterar i sin doktorsavhandling konflikter som en enande kraft för samverkan. Han utgår i sin diskussion från Simmel som ser konflikter som förenande för parter. Enligt Simmel (1908/70) är konflikter ett uttryck för aktörernas starka involvering i en situation och uppfyller en integrerande funktion mellan aktörer. Konflikter i en relation ser Simmel som sammanhållande, integrerande och enande i stället för splittrande, men för att uppnå detta krävs en växling mellan konflikter och samförstånd, mellan stridslust och strävan efter lugn och harmoni i relationen mellan aktörer. Konflikten eller striden i sig uppfyller en integrerande funktion mellan medlemmar (Basic 2012, 58, 110).

Samverkan gällande terminologi manifesteras också *utan* konflikter i mötena. Under ett projektgruppsmöte på Teams i september 2022 lyfter en medlem att hen i sin profession varit på kurs som handlar om den terminologi som medarbetare använder i mötet med vårdnadshavare och barn. Kursen kunde fungera även inom Trygga barnet, tycker medlemmen.

Marianne: Kurs om (...). Handlar om ord som vi kanske använder men som den andra parten inte kan förhålla sig till. För jag tänker vad våra svårigheter kan bli framöver, vi har en stor grupp med invandrade föräldrar, kanske kulturell bakgrund, annat sätt att se på den här typen av problem som kan uppstå, och det var så intressant. Och jag var också med på en föreläsning om det här i våras och det var en forskare från (universitet) som... Jag vill säga att det *finns* någon föreläsning om hur man skall mötas. (Två andra verksamheter i Trygga barnet) kanske har detta redan, och det var inte *nytt* för mig men metoden alltså... Jag kan kolla vidare. (Vibeke hummar instämmande).

Evy: Superbra!

Lovisa: Hörs jag? (Fortsätter efter att de andra svarat jakande.) Marianne, den föreläsningen skulle jag verkligen... Den föreläsningen är verkligen intressant. (Marianne hummar och bekräftar Lovisa).

Marianne lyfter i sin replik ett möjligt samverkanshinder, skillnader i kulturell och social bakgrund, som även diskuteras i forskning som handlar om förutsättningar för framgångsrik samverkan mellan dels professionella aktörer, dels barn/unga och vårdnadshavare som har problem med alkohol, narkotika, eller kriminalitet (Basic 2012–2019, Bolin 2011). För att komma över detta samverkanshinder föreslår hon en särskild kurs i kommunikation. Hon "bjuder in" de andra verksamhetsrepresentanterna i sitt citat genom att säga "(Verksamhet X) och (Verksamhet Y) kanske har detta redan". Föreläsningen handlar om något som inte direkt är nytt för henne men den *egentliga* kunskapen om detta saknas i hennes verksamhet. De två andra verksamheterna som Marianne nämner kanske är mer insatta i frågan än hennes egen verksamhet. Marianne öppnar därmed upp för sin verksamhets underlägsenhet jämfört med de två andra verksamheterna. Marianne definierar i repliken sin *organisatoriska identitet* "det är inte nytt för mig men (min organisation använder inte denna metod)" i motsats till de två andra organisationerna "(Verksamhet X) och (Verksamhet Y) kanske har detta redan." (jfr. Basic 2018b). Organisatorisk identitet innebär hur individer i en grupp definierar sig själva och sina organisationer. Organisatorisk identitet skapas i interaktion mellan individer och är en pågående narrativ process (ibid.).

Utskriften ovan från mötet visar också hur Mariannes idé till gästföreläsning får stort genomslag i projektgruppen: Tre av projektgruppens medlemmar bekräftar Marianne och Marianne bekräftar Lovisa. Evy tycker att förslaget är superbra, Lovisa tycker det är verkligen intressant och Vibeke hummar instämmande till Mariannes förslag. Marianne hummar slutligen instämmande till Lovisas positiva kommentar.

Det dokumentstöd – broschyrer, manualer och blanketter som används i Trygga barnet diskuteras i detalj både i projektgruppsmöten och under verksamhetsträffar. Scenen i fältanteckningarna nedan är från ett projektgruppsmöte i april 2022. Diskussionen rör foldern *Trygga barnet – En bra start i livet för varje barn!* som används som ett första informationsmaterial om Trygga barnet. Foldern har en pärm, baksida och två sidor med bild och text. Detaljnivån på vilken foldern diskuteras, är mycket hög. Man diskuterar de två inre sidorna var för sig, funderar kring möjliga färgställningar samt olika symboler i broschyren. I fältanteckningarna från mötet står:

Man tittar på sida 2 i foldern – diskussion angående punkterna under rutan. Hur mycket ska stå med/inte stå med? "Vi samordnar ditt stöd." Det är vi som samordnar – behöver då punkten om att "ringa runt" vara med? Det blir lite luddigt med all information. Om det ska översättas finns risken att det blir ännu luddigare. Generellt är en god idé att ta med så lite som möjligt. Alla är överens om att det går att ta bort denna information – delen ovan säger tillräckligt mycket. Färgerna ska inte se ut så här sedan – det ska ändras. (...) Enligt Skottlandsmodellen finns fyra färger (två samma). Hur ha det här? Det blir upp till kommunikatören. Det går att använda som bildstöd också, ett helhetsgrepp.

Under en verksamhetsträff i september 2022 presenteras tre typer av dokumentstöd för verksamheterna: samma folder som ovan, en broschyr och en samverkansblankett. Fältanteckningarna från verksamhetsträffen visar att även i detta sammanhang diskuteras dokumentstödet in i minsta detalj:

[en av informanterna] pratar om materialet som presenteras på verksamhetsträffen. Projektgruppen har fått kommentarer på materialet tidigare, att diskutera materialet igen en gång kan ses som ett tecken på medskapande. [Informanten] redogör för materialet och vilka ändringar man har gjort utifrån de kommentarer som getts av verksamheterna.

Informanten: Vi tar kommentarerna i beaktande (vi) tar det med oss, vi måste se hur modellen funkar innan vi gör ändringar. Detaljer och ord har betydelse.

Bild på *Må Bra-hjulet* i broschyren visas.

Informanten: Det här är ingen tvingande punktlista. Den är kort, konkret och används genom vägledning – kan tyvärr också uppfattas som ”jag måste kartlägga barnet genom att alla använda alla dessa punkter”. Ystad har gjort skalor i varje tårtbit (projektgruppen har fått in förslag på att använda en skala 1–10 på hjulets delar). Begreppen har översattas från engelskan, de kan därför vara svåra att ta till sig. Till exempel begreppet ”ansvarstagande”. Det har varit olika begrepp på olika ställen i broschyren, vi har nu kollat igenom detta.²⁹

Broschyren *Stöd för information och samtal* visas. Broschyren har en pärm och en baksida, fyra sidor med text och bilder samt två sidor med anteckningsfält. Den är färgglad och har ett enkelt bildspråk. [Informanten] berättar: detta är en prototyp, hen delar ut tio broschyrer per verksamhet. Det finns ett anteckningsfält i broschyren. Man bestämmer själv vem som antecknar i anteckningsfältet. Begreppet ”barnkontakt” (som mött motstånd i verksamheterna) har bytts ut till ”Min kontakt” i broschyren.

En *samtyckesblankett* som vårdnadshavare ska fylla i för att samtycka till att barnet deltar i Trygga barnet visas av [informanten]. Den har gått genom projektgrupp och jurister. Blanketten finns digitalt på Teams.

Det att dokumentstödet tagits fram i en process av medskapande lyfts som något positivt av en informant:

²⁹ Se bilaga 3 för terminologi i de olika GIRFEC-projekten.

Vi har fått material och så, men vi har ändå fått göra det till vad passar den här förskolan. Man kanske behöver göra på ett annat sätt på en annan förskola och att vi liksom, och vi har ju haft mycket haft många personer att bolla det med, känner jag, så det tänker jag har varit jättebra.

Enligt informanterna finns det ett fokus på gemensamt arbetsmaterial och gemensamma redskap inom det inledande arbetet med Trygga barnet. Frågan är dock, om fokus på medlen tar bort fokus på *målet* med Trygga barnet:

Jag tänker att grundkonceptet med Trygga barnet handlar om samverkan, det här med tidigt samordnade insatser, och jag tänker att viktigt här är ju vad vi gör gemensamt och jag tänker mycket är ju övergångarna. Alla gör ju väldigt bra saker i sina egna verksamheter och förhoppningsvis allt till sin fulla potential men jag menar det som Trygga barnet skapar och som Trygga barnet står för är ju just vad gör vi gemensamt eller vad gör vi tillsammans, det är, det är mer en *känsla* att det har blivit ett stort fokus på verktyg, på Må bra-hjul och, och då tänker jag att vi kanske missat grundvärdena i det och vad, vad – jag tycker inte det är nåt fel att ha verktyg (skrattar till) men risken är att medlen blir viktigare än målet.

I citatet ovan förefaller informanten reducera Trygga barnet från att vara en modell till att vara ett samverkansuppdrag. Övergångarna används som ett argument – ett slags signifikant, eller heligt objekt – som är viktigt för att Trygga barnets överlevnad i en organisatorisk dynamik. Argumentet som informanten presenterar kan tolkas som: ”ja – ni är bra i era specifika organisatoriska enheter, men ni kan inte klara övergångar utan Trygga barnets hjälp”. Genom att på så sätt dramatisera betydelsen av Trygga barnets överlevnad, så lyfts behovet av Trygga barnet (jfr Basic 2012–2019).

Hur arbetas då samverkan fram i Trygga barnet? Medskapandet, som främjats till hög grad inom Trygga barnet, upplevs både stjälpas och hjälpa samverkan. Medskapandet kan å ena sidan göra att det bli för mycket fokus på redskapen i arbetsprocessen, å andra sidan arbetar man gemensamt fram en egen modell som ska fungera i Malmö stad. Annat som skapar samverkan *inom arbetsprocessen* förefaller vara Trygga barnet-strukturen: ett gemensamt synsätt, en gemensam terminologi, och gemensamma dokument. Under *projektgruppsmötena*, däremot, gynnas samverkan av interaktionen på mötena, som vi sett ovan, av att det hållits många möten (projektgruppen har träffats varannan vecka under hela pilottiden) och av en god stämning på mötena. Det är dock viktigt att notera, att tidigare forskning sett att möten med professioner från flera verksamheter kan stimulera framgångsrik samverkan, men att det förutom möten behövs att parterna *förstår* varandra (Basic 2018b, 18):

The organizational agreements of cooperation and official meetings (...) are not the key to successful cooperation. Partners need to literally and figuratively understand each other, in addition to each other's working methods, aims goals and motivations (or lack of motivation).

Vi har i tidigare i rapporten visat hur projektgruppen skapar en enighet i gruppen under möten genom så kallade *triader* där en medlem i projektgruppen tillsammans med

projektgruppen är kritiska mot en tredje, utomstående part. Sådana triader som innehåller en utomstående part har ibland kallats gräns-triader (boundary triads) och ses som viktiga för samverkan (se en diskussion i Basic 2018b). Samstämmighet i gruppen skapas på mötena även genom bekräftelse av varandra, samt genom gemensam humor med många interna skämt.

Vi har ovan diskuterat hur samverkan skapas genom interaktioner mellan individerna i möten, medskapandeskap och genom gemensam terminologi och gemensamma dokument i pilotprojektet. Något som underlättar samverkan i pilotprojektet är även att den administrativa ledningen i Trygga barnet är samordnad och att samarbetet omfattar alla nivåer i de deltagande verksamheterna. Trygga barnet innefattar också gemensam fortbildning – kompetensutveckling – av de medarbetare som deltar i pilotprojektet.

Vägen framåt

Vi ska i det följande diskutera några punkter som är av vikt för Trygga barnets framtid. Vi börjar dock kapitlet med att titta på de positiva sidor med Trygga barnet som informanterna diskuterat under intervjuerna.

Det positiva med Trygga barnet

En av styrkorna med Trygga barnet, upplever informanterna, är att Trygga barnet kommer in innan en möjlig orosanmälan. En informant i förskolan säger att det att verksamheterna kommer in tidigt, innan orosanmälan, gör att risken för att ”tappa” ett barn minskar. Med detta menar informanten att föräldrar ibland byter förskola, eller tar ut barnet ur förskolan, efter en orosanmälan. Informanterna uttrycker detta också som att föräldrarna ”plockar barnen och försvinner”. Det finns även en risk för att föräldrarna tappar förtroendet för den verksamhet som gjort en orosanmälan, säger informanterna. Detta leder till osäkerhet inom verksamheten gällande hur barnet mår och vad som kommer att hända barnet.

Trygga barnet upplevs genomgående av informanterna som något mycket bra och viktigt, och något som man vill fortsätta med. Trots att den höga graden av medskapande inte alltid setts som något positivt av alla informanter, så upplever man att modellen ändå är såpass viktig att man velat testa den.

Agneta: Hade ni gått med på att vara pilotskola om ni vetat att det var så mycket medskapande?

Informant: Jamen det tror jag nog, för vi tycker att detta är jätteviktigt.

Medskapandet gör att verksamheterna ”äger” materialet på ett annat sätt än om man arbetat med en färdig modell. En annan informant säger: ”Jättebra att vi har fått äga det här, att ha fått fila på det själva i stället för att någon annan verksamhet sagt så här och så här ska ni göra. Men nu behövs samordning.” Man säger också: ”Jag tror otroligt mycket på detta. Jag

tror det är enda sättet att jobba. Nu har jag bara jobbat i Malmö, men jag tänker den är bra överallt. Men man får göra modellen till sin egen.”

Informanterna uppskattar det faktum att modellen är *konkret*, att det finns verktyg inom modellen och att man får ett gemensamt *språk*. En av informanterna på chefsnivå säger: ”Styrkan är att det kommer bli ett gemensamt språk och att vi vet vad vi pratar om när vi pratar Trygga barnet.”

En av informanterna i förskolan är särskilt nöjd med verktyget De fem frågorna. Hen säger att det har varit ett stor stöd som gör att personalen vågar vara nyfikna på föräldrarna. Måbra-hjulet upplevs som ett svårare redskap att använda, men ändå användbart:

Ja alltså dom fem frågorna har varit ett enormt stöd, det har varit ett enormt stöd för pedagogerna att våga vara nyfikna på föräldrarna. För det har varit ett litet dilemma (skrattar förläget) i förskolan att man vet inte så mycket, man har inte den här att var går gränsen, hur djup ska relationen till vårdnadshavaren bli, men vi måste också ha en relation för att kunna ha dom svåra samtalen. (...) Måbra-hjulet, vi har än så länge inte lagt fram (det), Måbra-hjulet, åt föräldrarna för vi tycker också att det är ett väldigt svårt hjul (ler). Det är svåra ord, det är svåra begrepp, ”respekt”, nu kan jag inte alla, ”omsorg”, det gör nåt med vårdnadshavaren (som undrar:) ”vadå tycker du att jag inte har omsorg om mitt barn”. Alltså vi måste först bygga relationerna. Däremot har Måbra-hjulet varit ett bra stöd, alltså om man upplever nånting som är lite-, alltså nånting, så kan man gå in i Måbra-hjulet, vad vet vi om detta, vad borde vi veta mer om, vilken tårtbit (ler) brister vi i, ta reda på mer för att komma vidare liksom.

Trygga barnet ses också som en tillgång för att klargöra, på vilken arena som barnets problem egentligen *finns*. Även om barnet reagerar i förskolan eller skolan så är det kanske hemma som problemen uppstått:

Agneta: Man ska ju inte jobba inom sina stuprör i Trygga barnet - tror du *det* blir lättare med Trygga barnet?

Informant: Jag hoppas det.

Agneta: Varför då?

Informant: Man får en helhetsbild, och jag vill verkligen inte grota ner mig i folks svårigheter och så, men jag tänker vi får en helhetsbild och då, vi kan *hjälpa* barnen på ett bättre sätt.

Agneta: Och hur tänker du helhetsbild?

Informant: Jamen om man vet att det är svårt där (...) då vet jag att det är där det behövs insatser. Barnet kanske mår skitdåligt hemma, vi kanske jobbar här (i verksamheten, med barnet) men det är kanske *där* barnet behöver hjälp, föräldrarna vi behöver jobba med, inte barnet.

När intervjuaren frågar samma informant om hen är motiverad att jobba vidare med Trygga barnet så svarar hen: ”Absolut. Nu känner jag att jag har investerat i det här projektet. Och jag vill löpa linan ut, och jag vill se vad det här kan leda till och jag tycker det är häftigt om vi kan... jag tycker det här är *jättebra*.”

Alla barn – fördelar och nackdelar

En av de frågor som diskuterats vid många projektgruppsmöten och av informanterna vid intervjuerna är om Trygga barnet gäller alla barn i Malmö eller en utvald grupp av barn.

De kommuner som tillämpar Skottlandsmodellen har valt att inkludera olika kategorier av barn. Några exempel: I Ystads modell ”Backa barnet” är alla barn potentiella Backa barnet-barn. Kommunen skriver i sin introduktion till Backa barnet:

Alla barn är Backa barnet-barn. Varje barn som bor i en kommun där polisens, kommunens och regionens verksamheter gemensamt beslutat att arbeta utifrån Backa barnet omfattas automatiskt av modellen (Region Skåne, Polisen & Ystads kommun 2022, 7).

Faluns modell ”Tillsammans för varje barn” gäller däremot inte alla barn i Falun. Trygghetspersonen (motsvarar Barnkontakt i Trygga barnet) är till för alla barn på universell nivå. De tidiga samordnade insatserna kommer dock in på selektiv nivå, det vill säga till en utvald grupp av barn (se Faluns modell i bilaga 12).

Under pilotprojektets gång har frågan om att Trygga barnet ska gälla för *alla* barn, inte en utvald grupp, varit uppe till diskussion många gånger. Redan under ett möte med styrgruppen för Trygga barnet i maj 2022 – som sedan diskuteras på ett projektgruppsmöte som vi observerar – har styrgruppen särskilt poängterat, att det finns ett behov inom pilotprojektet att vara tydliga med att Trygga barnet gäller alla barn. I juni 2023 bestäms sedan på styrgruppsmötet att Trygga barnet ska gälla alla barn i Malmö, det vill säga fungera på en universell, inte selektiv nivå.

I intervjuerna lyfter informanterna betydelsen av att inkludera alla barn:

Alla är nog överens om att vi tycker att detta ska gälla alla. För att hur kan vi upp- (täcka)... vissa är helt självklara, vi visste redan, men vissa *vet* vi inte hur dom har det (problem). Då måste dom ha chans att signalera det nån gång.

Enligt denna informant är *fördelen* med att inkludera alla barn att man då även får syn på de barn man annars inte uppmärksammat. *Nackdelen* med att inkludera alla barn i Trygga barnet, en modell med rötterna i Skottlandsmodellen, kan vara att allt flera barn och unga blir kontrollerade och stämplade som potentiella avvikare. Detta kallas net-widening, att kontrollnätet vidgas och maskorna i nätet blir tätare (för en djupare diskussion om net-widening, se Mallén 2008, Mallén 2012). Nackdelarna med denna utvidgning av

kontrollnätet diskuteras också i en artikel av Emma Coles, Helen Chayne, Jean Rankin och Daniel Brigid (2016) som undersökt införandet av GIRFEC i Skottland:

the perceived net-widening surveillance powers of the state, given the Named Person will apply to all children, not just those whose welfare is considered to be at risk and thus may require statutory intervention (Coles m.fl. 2016, 351).³⁰

Coles med flera (2016, 350–353) skriver att Skottlandsmodellen är designad för att tillgodose behoven av välbefinnande bland barn och unga som ett sätt att minska möjliga risker. På så sätt strävar Skottlandsmodellen till att tidigt identifiera barn som har behov av något (till exempel en insats), och tillåter därmed verksamheter att ingripa för att förhindra att behovet av något förvandlas till en risk att råka ut för något. Coles med flera (ibid) diskuterar därför även *riskerna* med att samla in mångsidig information om barn och deras familjer (med eller utan samtycke) och riskerna med hur denna information lagras, delas och används av medarbetare över organisations- eller verksamhetsgränserna.

Kapacitet då man skalar upp?

En fråga, relaterad till diskussionen om att inkludera alla barn i Trygga barnet, är hur verksamheterna ska klara av Trygga barnet rent storleksmässigt då Trygga barnet kommer att omfatta alla barn i Malmö stad i framtiden. I intervjuerna tillkommer till denna fråga också funderingar om kostnader och medel. Man frågar sig hur de ekonomiska medlen ska fördelas inom verksamheterna då Trygga barnet skalas upp. Informanterna frågar sig om ASF, BUP och grundskolan kommer att ha kapaciteten att hantera alla barn som kan komma att ingå i Trygga barnet. Redan under ett projektgruppsmöte i september 2022, när man diskuterar hur hantera de möjliga dilemman som kan uppstå med Trygga barnet, konstaterar en projektgruppsmedlem att ASF inte kommer att räcka till för alla barn.

Förutom tvivlen på att ASF ska räcka till vid en uppskalning, är BUP:s kapacitet något som diskuteras i intervjuerna. Det finns redan i dag (i juni 2023) en kö till BUP, och frågan är hur Trygga barnet-barnen i så fall ska kunna få den hjälp från BUP som de behöver.³¹ Likaså nämns skolans kapacitet som något man funderar över. Kaja konstaterar i sin intervju att det är många möten i Trygga barnet och att det egentligen inte finns utrymme för att ha så många möten med så många inblandade i varje möte. Hen funderar också hur skolan ska hinna med alla möten om de har flera barn i Trygga barnet. Med dagens nedskärningar ser Kaja inte hur det ska gå ihop. I skolan finns barn med stora behov, en grupp som skolan ”sliter med varje

³⁰ Namngiven person har senare blivit frivilligt inom GIRFEC, se tidigare fotnot.

³¹ För BUP finns det sedan 2011 en målsättning om en förstärkt vårdgaranti som innebär att barn och ungdomar inte ska behöva vänta längre än 30 dagar på en första bedömning samt ytterligare 30 dagar till en fördjupad utredning eller behandling. Sedan 2021 finns en ny mer detaljerad modell för uppföljning av BUP. I Skåne är andelen barn och unga som fått hjälp av BUP inom 30 dagar 53% (SKR – väntetider i vården).

dag”. Skolan kan inte släppa denna stora grupp för att bara fokusera på barnen i Trygga barnet.

En annan informant är mer bekymrad för att de andra verksamheterna, inte skolan, ska få problem om Trygga barnet omfattar hela Malmö:

Agneta: Ser du utmaningar med att Trygga barnet skalas upp?

Informant: Storleksmässigt, ja. Och då ser jag inte problemet utifrån skolan utan det andra, dom andra aktörerna, hur dom ska reda ut detta. För jag tror att skolan är mer flexibla än övriga aktörer. (...) Hur man ska organisera det, det är en utmaning (...). Känns det som.

Under intervjuerna diskuterar alltså informanterna om verksamheterna som ingår i piloten kommer att ha kapacitet att ta hand om alla barn då tanken är att Trygga barnet framledes ska omfatta hela Malmö. En annan punkt som informanterna funderar över, är ASF:s roll inom Trygga barnet.

”ASF är vår ömma punkt”

Det förefaller råda osäkerhet bland informanterna gällande Arbetsmarknads- och socialförvaltningens (ASF) roll, både i det pågående och det fortsatta arbetet med Trygga barnet. Informanten som citeras i rubriken till detta avsnitt säger att ASF är en ”öm punkt” vilket kan tolkas som ”ett problem”, ”något som skaver” eller ”något som irriterar”. Osäkerheten kring ASF:s roll i fortsättningen beror på två huvudsakliga problem: För det första ses ASF som något av ett osäkert kort i Trygga barnet-arbetet, för det andra ses ASF som något som familjerna man jobbar med är rädda för.

ASF:s roll i det fortsatta arbetet förefaller ses som ett osäkert kort i intervjuerna. En informant upprepar flera gånger i intervjun att ASF:s roll är otydlig. Hen säger också att ASF borde vara en mer aktiv aktör i hela Trygga barnet-processen och komma in tidigare i arbetet:

Konceptet Trygga barnet, konceptet att upptäcka tidigt, att familjerna får stöd från samhället tidigt, det bygger ju på att vi samverkar. Och jag tänker att ASF likt andra förvaltningar måste komma in tidigt för att ASF ska kunna skapa förändring, för ju tidigare desto bättre. Och det är ju lite det viset: man använder i Trygga barnet som övergripande tankar och motivation, liksom motivering till varför (ASF) gör detta. Och då tror jag också att det hade varit positivt om ASF hade en mer aktiv roll i det.

En annan informants resonemang går i liknande banor – hen funderar på vad ASF har att erbjuda i Trygga barnet?

Det är ju det som är tanken att vi ska ha samarbete för det är det vi saknar liksom som i, ännu så länge i projektet. Att det blir liksom så här, att kanske skolan, förskolan har ju påbörjat arbetet (med Trygga barnet) det har vi ju förstått, sen BVC har liksom inte vart hela

vägen. Men när det kommer (till) liksom, ja, ASF så får man ju liksom så här att, där är ju fortfarande, vi vet inte liksom, vad kan jag säga? Vad får vi inte säga? Vad har ASF och erbjuda?

Informanterna berättar också att några av de familjer de möter i sina verksamheter är *rädda* för socialtjänsten. Detta kan vara ett hinder för att jobba med Trygga barnet på ett framgångsrikt sätt. Socialtjänsten, inom Trygga barnet representerat av ASF, upplevs som ett hinder eftersom familjerna ibland upplevs misstro socialtjänsten som vill ta familjernas barn. En informant säger:

(...) jag tror det är liksom väldigt mycket att socialtjänsten är ju så stämplat, det är ju många familjer som har, ju, kanske kommer från andra länder där man får, fick höra, att så "(blir) det socialanmälan så tar de barnet" och det är väldigt mycket vi jobbar kring att "när vi sitter och pratar här det betyder inte att vi ska göra anmälan" (...) för att "det är ingen som kommer att ta ert barn direkt" alltså det är ju, "där (av ASF) kan ni få också hjälp".

En annan informant konstaterar likaså att många är rädda för socialtjänsten, mycket på grund av felaktig information om socialtjänsten i massmedier och sociala medier:³²

Och här är väldigt många rädda för socialtjänsten. Framför allt saker som felaktigt publiceras i media och så (skrattar till), att man tar deras barn och så, så det är ju det motståndet också, att erbjuda att det här är för att hjälpa, det är ingen anmälan till socialtjänsten.

Misstron mot socialtjänsten som institution har i tidigare forskning setts som ett resultat av marginalisering och individens känsla av maktlöshet: I sin analys av sönnerfall i svenska stadsmiljöer beskriver Tapio Salonen en koncentration av avancerad marginalisering som kan ses som ett resultat av människors frikoppling från lönearbete och välfärdsförsörjning och en växande bostadssegregation (2011). Enligt Salonen har individens osäkerhet och känsla av maktlöshet ökat. Individens tidigare upplevelser av enhet, öppenhet och tillit mot andra personer och institutioner minskar medan känslor av hot, alienation och misstro har vuxit.

Rädslan för socialtjänsten gör även att *materialet* som används inom Trygga barnet behöver vara inbjudande och konkret, säger en informant: Då familjerna är rädda för "socialen" (informantens ordval) måste materialet inom Trygga barnet vara ett stöd för verksamheterna. Informanten menar att det är viktigt att texterna i Må bra-hjulet inte kan tolkas som att familjerna är misslyckade på grund av att deras barn fångas upp av Trygga barnet.

Ett sätt att råda bot på rädslan mot ASF kunde enligt informanterna vara att ha en (1) kontaktperson på ASF inom Trygga barnet, i stället för att ha flera kontakter. Denna kontaktperson skulle hjälpa till att "sälja in" ASF, menar en informant:

³² För en diskussion, se till exempel SVT-artikeln "Tre fall som sprider misstro mot Sverige" <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/omhandertagna-barn-anvands-som-exempel-for-att-sprida-misstro-mot-socialtjansten>

Informant: Det är ju en rädsla för socialtjänsten. Man vågar inte riktigt lyfta grejer, man vågar inte fråga saker för man är så rädd att vi ska göra en anmälan. Och det är ibland det första man säger när man kommer på inskolning – man har matats, runt här ”nej ska du sätta ditt barn på förskola”. Så det är mycket att få dom trygga med oss. Så det är inte samtal vi har i början utan vi måste ha en relation. (...) det är skönt att många föräldrar säger det är bra att vi kan tala om det här med er utan att ni gör en anmälan. (...) en utmaning för Trygga barnet – hur säljer vi in att ASF också är med i detta. BVC är mer bekant. (...)

Agneta: Hur kommer man över den rädslan?

Informant: Om jag hade fått önska, på familjecentralerna finns det en socialrådgivare som rör sig bland vårdnadshavarna, då blir det något annat. Det blir inte socialtjänsten utan en person.

Sättet varpå socialrådgivaren på familjecentralerna jobbar, kunde alltså kanske fungera även i Trygga barnet. Detta styrks även av en annan informant:

På familjecentralerna räcker att man har ett samtal, dialog med öppen förskola, och BVC finns i rummet bredvid. ASF rör sig i rummen, det byggs en relation. Tror jag mycket på, det här är ett sätt att bygga relationer med varandra.

En tredje informant anser också att en specifik person på ASF skulle vara bra, men säger samtidigt att pilotprojektet ännu inte (i mars 2023) har kommit tillräckligt långt för detta:

Vi vill liksom redan tidigt kunna ha öppen dialog om och berätta: ”det finns en person som jag känner jag vet du kan vända dig till, som du kan få hjälp”. Så det tror vi starkt på att detta (Trygga barnet) är liksom det som kan hjälpa mycket mer vårdnadshavare att tänka ”okej men jag kanske har svårt med den biten, jag kanske kan få hjälp av konkret person i stället för att bli liksom skickad till olika”. Så det är vår stora förhoppning att detta (Trygga barnet) ska ju fungera precis som vi tänker, ehh, men just nu så känner vi liksom att det är inte riktigt så att vi kan säga att ”jag vet vem jag ska ringa”, ”jag vet vilken utbildning du kan gå”, ”jag vet vem du ska vända dig till beroende på situation”.

Fördelen med att ha en inarbetad person från ASF i stället för flera, vore att förskola och grundskola i så fall inte behöver informera socialsekreteraren om barnet vid varje kontakt:

Agneta: Jag hörde i en annan intervju att det kunde finnas en konkret person när man slussar vidare till socialtjänsten. Tycker du att det hade varit (Informant: Ja!) att det hade varit en fördel?

Informant: Absolut!

Agneta: Varför?

Informant: Därför att då, för det som händer nu, och socialtjänsten byter ju personal hela tiden, så att det går kanske inte rent... Men om man haft en kontaktperson

så hade (namn på skola) haft en person som kontaktperson, nu sitter ju Socialtjänsten här borta ju (pekar i en riktning). Då (...) hade (X-skola) kontaktat *den här* personen, det är den som är den personen, då hade ju den personen successivt fått mer kunskap om (X-skolan), samarbetet, då hade man inte behövt *björja om* varenda gång, alltså tänker jag. För så är det nu. Jag menar skolan har massa kontakt med familjebehandlare men det är ny varenda gång.

Rörligheten på arbetsmarknaden för socionomer och socialsekreterare är emellertid hög, vilket studier från både fackförbund och forskare visar.³³ Som informanten ovan säger, ”socialtjänsten byter ju personal hela tiden”. Det gör att det kan vara svårt att ha en specifik socialsekreterare som verksamheterna kan kontakta gällande ett barn inom Trygga barnet. Detta uppmärksammas också av en annan informant:

Jag tänker att skulle man kanske ha den diskussionen, då kunde man ha hittat hur den processen kan se ut. Jag tror ju inte att man kan bygga en verksamhet på personer för då kommer det att falla imorgon. Tyvärr har ASF en väldigt föränderlig arbetsmarknad och det är lite förlegat att jobba med eldsjälur på det sättet, jag tror inte man kan jobba på det sättet i dagens samhälle som man kanske kunde jobba för 20 år sedan, där folk var mer stadiga i sina verksamheter. Men vi (Trygga barnet) skulle kunna kika lite mera på vad är det som man efterfrågar med det uttrycket ”vi vill ha en person” och då kunde vi (Trygga barnet) processa fram, vad är det som det handlar om, genom att ställa klargörande frågor så skulle man kanske kunna hitta en funktion eller man skulle kanske kunna hitta ett arbetssätt på nåt sätt.

Denna informant föreslår en diskussion eller process inom Trygga barnet där man klargör vad verksamheterna menar med ”en person”. Vad kunde Trygga barnet erbjuda i stället för en specifik kontaktperson? Kunde man ta in en särskild *funktion* inom ASF, eller ett *arbetssätt*? På så sätt skulle kanske kontakten med ASF inte bli personbundet och därigenom sårbar, utan innebära en mer beständig funktion som finns kvar trots att de enskilda personerna byttes ut. Samma informant säger:

Ja, men om man ser Trygga barnet mer som ett paraply som man, som vissa har aviserat det, så tänker, jag tänker att det inte alls behöver vara personbundet på det sättet (att det finns en kontaktperson). Men jag tror att rollerna hade behövt vara tydligare och (ASF) hade kunnat använda forumet för att nå ut mycket tydligare för att faktiskt berätta vad ASF kunde bistå med.

³³ I en studie om socionomer av fackförbundet Vision (2022) hade 41% av respondenterna jobbat tre år eller mindre på sitt nuvarande jobb. En studie från Örebro Universitet (Bruhn m.fl. 2020) bekräftar Visions siffror. Av den studien framgår att 71% av de deltagande socionomerna hade haft tre eller flera anställningar från examen och fem år framåt. Orsakerna till att de bytt jobb hade främst med dåliga arbetsförhållanden att göra såsom stress, hög arbetsbelastning och brist på utvecklingsmöjligheter.

Strukturer, ramar och kommunikation

Vi har i texten ovan lyft att en av verksamheterna, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, upplevts ha en otydlig roll i pilotprojektet. Men det finns även andra former av otydlighet inom Trygga barnet. Informanterna på både medarbetarnivå och chefsnivå berättar genomgående att man upplevt att strukturerna, ramarna, verksamheternas roller samt informationsgången inom pilotprojektet Trygga barnet har varit otydlig. Om Trygga barnet ska omfatta alla barn i hela Malmö, så bör ramarna och arbetsgången bli tydligare. En informant reflekterar enligt följande om behovet av strukturer och ramar:

Agneta: Ser du utmaningar med att skala upp Trygga barnet till hela Malmö? Tanken är väl att det ska gälla alla barn i Malmö, alla barn.

Victoria: (funderar) Utmaningar i det. En utmaning kan vara att det behöver struktureras, som jag sade innan, uppifrån. Och att det blir ett förtydligande om vilka ramar som vi ska hålla. Jag tror det handlar mycket om det vi pratade tidigare om, vi tar med oss kunskapen in men det kan uppfattas lite diffust av oss alla. Däremot om det finns en tydlig struktur som man har kommit efter att ha inhämtat kunskap, då tror jag nog att – jag tror inte det kommer och finnas några specifika utmaningar tänker jag. Vänta nu så ska jag tänka klokt. Vad kunde det vara, en utmaning (funderar). Jag tror utmaningarna minimeras (ler) om det finns tydliga strukturer för hur ledningsnivån ska förhålla sig till. Det tror jag. Sen hur vi jobbar med dom mjuka värdena ute blir nog bara lokala utmaningar utifrån dom här förutsättningarna man har i sina verksamheter. Så för mig kan jag inte se andra utmaningar än att det blir en tydlig modell, att jag har kunskap om min roll (...), hur jag ska jobba med dom här frågorna, ta till mig goda exempel och sen då vad jag ska gå vidare med (...) och hur jag ska jobba i mitt område. Det kan ju vara en utmaning i sig för alla vi, (...) vi har olika kontexter, personal, resurser som finns i vårt område, där tror jag att kan bli mer utmaningar. Man måste bli samsynta i styrgrupperna och ha gemensamma benämningar på begrepp.

Risken med otydlighet är, i slutändan, att familjer med barn som kunde fångas upp av Trygga barnet inte vill testa modellen. Informanten nedan säger att hen förstår att otydligheten i pilotprojektet handlar om en strävan till medskapande och att arbetssätt ska testas i Trygga barnet, men är skeptisk till att man *testar* nya arbetssätt på familjer som redan är utsatta.

Agneta: Hur går det att "sälja in" (visar klamrar med fingrarna) Trygga barnet om man inte riktigt vet om det fungerar?

Informant: Ja men menar du hos vårdnadshavare? Men det är det som är problemet. Och det är det som vi – och säkert upplevts som negativa – men eftersom vi har motstånd mot socialen, då *måste* vi veta vad vi säljer in. Och det har vi inte vetat. Vi har inte, jag har inte varit trygg i det, kuratorerna har inte varit

trygga i det, för att man har inte riktigt, behovshjulet och dom fem frågorna, har inte varit riktigt hundra utan man har, vi har känt att man kan slipa upp detta. För sen när föräldrarna börjar ställa motfrågor då har man (sagt) ”ja men det kommer och visa sig”, då hoppar man inte så gärna på. Vi måste ju kunna ha mer på fötterna ”det kommer att bli såhär och såhär”, men det kan vi inte i dagsläget. Vi har inte sett att vi har kunnat, det har kanske andra, (...) samtidigt, som vi sade i början, det är medskapande, vi måste testa, men att testa på familjer som redan är ganska, eeh, i ett utsatt läge, det är inte bara att testa saker (Agneta: näe, näe). Det är det faktiskt inte. För det är en etisk fråga.

Hur kan man då göra modellen Trygga barnet tydligare för verksamheterna i fortsättningen? Trygga barnet har förutsättningarna för att vara en både tydlig och trovärdig modell, eftersom den bygger på Skottlandsmodellen som i sig är etablerad och evidensbaserad. Otydligheten inom Trygga barnet kunde minskas genom förbättrad informationsgång och kommunikation, anser en informant. Genom förbättrad kommunikation kunde verksamheterna tydligare få en överblick av vilka processer som är på gång i respektive pilotverksamhet:

Olivia: Trygga barnet har inte utnyttjat sin fulla kapacitet, så tänker jag. Vi skulle kunna ha använt det lite smartare.

Agneta: Vill du specificera?

Olivia: Vi kunde ha varit lite tydligare, och jag tror det kunde ha varit en fördel om det varit lite tydligare rollfördelning (...) så tänker jag att det är nog otydlighet som många beskriver. Då tror jag inte att Trygga barnet i sig är otydligt. Precis som du säger, det finns mycket evidens, och GIRFEC är vida spritt, men här är nånting i kommunikationen som inte har fallit helt väl ut.

Agneta: Är det kommunikationen från processgruppen, eller?

Olivia: Jag tror att det har skett många olika processer parallellt och när man då inte, det kanske handlar om mig som person, jag ser gärna helheten för att det ska bli mer begripligt och jag tänker att jag, vi är många individer i detta (...) men genom att få en större överblick över vad som sker i de övriga processerna, att det hade underlättat. Många kommunikationsvägar att använda sig av, alltifrån banala saker som veckobrev eller månadsbrev eller uppdateringar, nåt sånt där som... Jag ser nån typ av kommunikationsmiss eller avsaknad. För att för mig (...) så tänker jag att det är långt mellan (mötes-)tillfällena och jag förstår att där ju händer en massa saker, men till exempel processgruppen träffas varannan vecka och jag tänker att där sker ju massa saker. Men jag upplever att det finns en diskrepans mellan piloten och utförarna. Man har tänkt många saker som inte har nått hela vägen fram.

Informanten ovan tycker att det funnits en miss i kommunikationen i Trygga barnet, hen upplever att det funnits ett glapp mellan projektgruppen (i citatet ”piloten”) och verksamheterna (i citatet ”utförarna”). Informanten efterlyser därför ett månads- eller veckobrev från processgruppen till verksamheterna med aktuell information. Alltsedan pilotprojektet startade har pilotverksamheterna haft tillgång till information relaterad till Trygga barnet i två kanaler i Teams (bilaga 11). Det finns två öppna kanaler – den allmänna kanalen och kanalen som är riktad till pilotverksamheterna. Det finns även en tredje, låst, kanal som enbart projektgruppens medlemmar har tillgång till.³⁴ Informationen om Trygga barnet i Teams sprids dock inte på vecko- eller månadsbasis, utan är mer sammanfattande till sin struktur.³⁵

En annan informant tycker, i motsats till ovan, att informationen spridits på rätt sätt, genom mejlutskick och genom verksamhetsträffar. Informanten tycker däremot att projektledningen inte informerat tillräckligt om hur deltagarna förväntats medverka:

Agneta: Spännande. Nu har vi pratat om struktur, men informationsspridningen, hur har det funkat? Borde det ha skötts på nåt annat sätt?

Linda: Nä men det tycker jag nog är bra. Det har både varit via mejl och så dom här träffarna. Näe. (paus) Näe, det som varit bristen i informationen är att det inte *funns* nåt från början. Utan att det skulle *tillverkas* (höjer på ögonbrynen) (Agneta: nä precis (skrattar åt minen)). Att det liksom är något som tillverkas successivt. Det missförstod vi allihopa. Just eftersom det hette pilotprojekt, då brukar man *testa*.

Kunskap, förväntningar och rollövertagande

I kapitlet ovan ser vi att man i intervjuerna diskuterar behovet av information i pilotprojektet, men informanterna upplever också ett behov av ökad *kunskap* i pilotprojektet. Dels efterlyser man mer kunskap om Skottlandsmodellen – man vill gå tillbaka till Skottlandsmodellen i stället för att utgå från svenska varianter av Skottlandsmodellen. Dels vill man ha mer kunskap om de respektive verksamheter som ingår i Trygga barnet, för ökad förståelse om den andre.

I intervjuerna lyfts också behovet av kunskap om pilotverksamheterna. Detta kan kopplas till principerna för Trygga barnet där man poängterar vikten av att den enskilde medarbetaren *förstår* kollegerna i Trygga barnet: ”Jag ser personer i andra verksamheter som mina kollegor

³⁴ Även rapportförfattarna har haft tillgång till denna kanal från start, i egenskap av utvärderare av pilotprojektet.

³⁵ I den öppna, allmänna kanalen finns fyra mappar med information: ”Information från Skolstyrelsen och Skolverket”, ”Projektdokumentation”, ”Rapporter och kunskapsunderlag” samt ”Samverkansmodeller”. I den öppna kanalen som riktar sig till pilotverksamheterna finns åtta mappar med information ”Andra kommuners modeller”, ”Backa barnet Ystad”, ”Barnets bästa Kronoberg”, ”Kunskapsunderlag tidiga tecken”, ”Skottlandsmodellen GIRFEC”, ”Studiebesök 2022”, ”Tillsammans för varje barn Falun” samt mappen ”Trygga barnet pilotprojekt”.

och frågar mig vad jag kan göra för att förstå andra professioners uppdrag bättre, innan jag kritiserar eller ifrågasätter.” (Principer för Trygga barnet). Att de organisationer som ingår i samverkan har *kunskap* om varandras kunnande har tidigare visat sig främja samverkan (Thelin, Enell & Forkby 2021). Samlokalisering av verksamheter, såsom inom familjecentraler har inom studier av Skottlandsmodellen visat ha positiva effekter på samverkan (Bolin 2011, Robertson 2014). Det är framför allt det ökande lärandet om varandras professionella kunnande, ansvar och verksamheter som medverkade till positiva effekter av bland annat samlokalisering. Samverkan främjas också då olika professionella grupper behåller sin särprägel men samtidigt får veta mera om varandras möjliga bidrag (Dunlop 2015, 271):

There is a continuing need for the main sectors and many professional groups, whilst maintaining their distinctiveness, to know more about each other’s contributions so that together their contribution is coherent, collaborative, and anticipatory.

Dunlop (ibid.) lyfter i citatet ovan betydelsen av att verksamheter som ska samverka känner till exakt på vilket sätt respektive verksamhet bidrar till samverkansprocessen. En av informanterna på chefsnivå säger liksom Dunlop (ibid.) att samverkan skulle underlättas av att få kunskap om varandras bidrag:

Hur gå vidare, vart vända oss. Kunskap om varandras bidrag, det är också samverkan, att veta om varandras bidrag. Och det behöver man nog få mera stöd kring. Kanske blir det nästa steg, nu när vi knyter ihop säcken. (Det) hade underlättat om vi haft möten om Trygga barnet med personer som jobbar i verksamheten, pedagoger, de som är i arbetsgruppen (kunde) presentera ”så här gör vi” för att dela kunskaperna med varann. ”Så här tänker vi i grundskolan när vi tar emot ett Trygga Barnet”, ”så här tänkte vi”, likaså ASF. Och det är där tror jag som vi behöver lära oss (...).

Informanten föreslår möten där verksamheterna berättar för de andra hur de jobbar med Trygga barnet i sin respektive verksamhet. Genom att ha mera kunskap om de andra verksamheterna i Trygga barnet kunde verksamheternas förväntningar på varandra bli mer realistiska och möjliga att uppfylla. En av medlemmarna i projektgruppen, Vibeke, formulerar dilemmat med orealistiska förväntningar inom Trygga barnet-verksamheterna redan i ett tidigt skede av pilotprojektet så här:

Vibeke: Vet vi vad förväntningarna är hos den andre? Förväntningarna utifrån vad man *tror* är grunduppdraget: ”Vi har inte det uppdraget, ni har inte det uppdraget”. Till exempel om ett barn inte kommer till skolan. Hellre – ”Vad kan vi göra *trots* att vi inte har det här uppdraget”. Det är dit jag skulle vilja komma, och jag vet inte hur man kommer dit.

Vibeke säger i sin replik ovan att alla verksamheter borde fråga sig vad de kan göra *trots* att de inte har ett specifikt uppdrag. En av informanterna lyfter, liksom Vibeke, behovet av att ha vad hon kallar "ett bredare perspektiv" för att lyckas samverka med barnets bästa i fokus. Informanten kopplar detta till *rollövertagande*, och kallar det att "bli insatt i någon annans roll" (jämför Mead 1934/1969).

Sussi: Här handlar det om flera verksamheter som har sitt kärnuppdrag men att vi kommer behöva ha bredare perspektiv.

Agneta: Vad menar du med ett bredare perspektiv så att jag förstår dig rätt?

Sussi: (funderar) Om en person, jag kan ta det väldigt konkret, om man anställer en lärare till en skola där barnen lever i olika kontexter, de har olika behov, så går man som lärare inte bara och jobbar med sitt uppdrag utifrån läroplanen, ett bredare perspektiv innebär att du ska visa nyfikenhet, du ska visa intresse, du måste kanske omprioritera vissa saker i ditt arbete, om det är så som det blir barnets bästa i fokus. (...) Det handlar om väldigt små, enkla medel, förskolan ser till att barnen har gott om mat på fredag, för man vet att det finns barn som inte äter så mycket under helgen. Det är bredare perspektiv. Att gå utanför din egna roll och så får du bli insatt i någon annans roll. Och det är väl där som samverkan sker, tänker jag.

Sociologen George Herbert Meads begrepp rollövertagande är klassiskt inom sociologin och betecknar den process där individen intar den andres attityd gentemot världen, och exempelvis ser sitt eget beteende ur den andres synvinkel (Mead 1934/1969). Termen rollövertagande ersätts ibland också med termerna attitydtagande eller perspektivtagande (Aspelin 2022, Berg 2010). Formulering i ett mer vardagligt språk kunde termen rollövertagande innebära att "gå i den andres skor". För att kunna samverka med andra behöver alltså individen stiga ner i samverkansparternas skor och se sitt eget beteende ur samverkansparternas synvinkel. Detta kan likställas med den *samsyn* som vi tidigare nämnt som lyfts som nödvändig för samverkan - att representanter för olika verksamheter utvecklar en förståelse för varandras uppdrag (Danermark & Kullberg 1999).

Avslutande resultatdiskussion

Syftet med detta arbete har varit att diskutera och analysera samverkansprocesser i pilotprojektet Trygga barnet. Fokus i studien har varit på hur samverkansprocesserna fungerar i relation till barnets bästa, men studien har också strävat till att ge mer generell kunskap om samverkansprocesser.

Frågeställningarna har varit:

- 1) Vilka framgångsfaktorer kan ses för lyckad samverkan i Trygga Barnet?
- 2) Vilka utmaningar kan ses för samverkan i Trygga Barnet?
- 3) Hur upplevs Trygga barnets nya yrkesroller och arbetssätt av de medarbetare som deltar?

Det finns flera framgångsfaktorer för lyckad samverkan i pilotprojektet: Den tråd av medskaparskap som löper genom pilotprojektet – att tillsammans arbeta fram det material som pilotprojektet använder – kan till en del ses som en form av samverkan. Samverkan skapas också i interaktionen på projektgruppens möten. Detta sker dels genom samstämmighet i projektgruppen, dels genom att man inom gruppen enas om frågor mot en yttre pilotverksamhet eller har interna skämt som till synes exkluderar personer utanför projektgruppen. Något som likaledes främjar samverkan i pilotprojektet är att den administrativa ledningen i Trygga barnet är samordnad och att samarbetet i pilotprojektet omfattar alla nivåer i de deltagande verksamheterna. Trygga barnet innefattar också gemensam fortbildning – kompetensutveckling – av de medarbetare som deltar i pilotprojektet. Detta främjar, i sig, samverkan.

Tidigare forskning har visat att samverkan även gynnas av att de medverkande verksamheterna har kunskap om varandra och förståelse för varandras uppdrag. Genom att ytterligare öka den kunskap om och förståelse för varandra som pilotverksamheterna redan till en viss del har, kan man i Trygga barnet förhoppningsvis nå en samsyn. Samsyn är en grundläggande faktor för god samverkan, enligt tidigare studier.

I det empiriska materialet upplevs en av framgångsfaktorerna vara ett av de nya arbetssätten man börjat testa, De fem frågorna. En av pilotverksamheterna har börjat använda De fem frågorna och upplever dem i studien som ett mycket positivt arbetssätt. Genom frågorna vågar medarbetarna vara nyfikna och ställa frågor om barnen till vårdnadshavarna, frågor som man annars inte hade använt. En annan, mycket viktig, framgångsfaktor är att medarbetarna och cheferna som intervjuats för denna rapport upplever Trygga barnet som en ytterst meningsfull modell att arbeta med. Man tycker modellen är ”jätte viktig” och är i högsta grad motiverade att fortsätta med att arbeta på detta sätt.

Utmaningarna för samverkan i Trygga barnet är flera. I det empiriska materialet nämns genomgående pilotprojektets *otydlighet* och man efterlyser tydligare ramar och struktur för projektet. Otydligheten upplevs, för det första, röra medskapandet i pilotprojektet – som förvisso också kan ses som en framgångsfaktor för samverkan, vilket vi såg ovan. I början av pilotprojektet såg pilotverksamheterna medskapandet som en negativ överraskning. Orsaken till detta var att pilotverksamheterna trodde att de skulle testa en färdig modell, inte ta fram en modell. Otydligheten i pilotprojektet upplevs inom materialet, för det andra, röra på vilka sätt Trygga barnet avgränsar sig till, eller överlappar, redan existerande samverkansmodeller som används i pilotverksamheterna. Under början av projektgruppens arbete 2022 har ett gränsarbete pågått för att definiera uppstickaren Trygga barnet mot andra modeller som används i pilotverksamheterna och mot andra varianter av Skottlandsmodellen. Trygga barnet konkurrerar främst inom grundskolans verksamhet med andra, etablerade samverkansmodeller. Det är därför av vikt att inte upprätta parallella spår där Trygga barnet är det ena spåret, och en etablerad samverkansmodell det andra. Det fortsatta arbetet med Trygga barnet kan reflektera över hur existerande samverkansmodeller eventuellt kan inkorporeras i Trygga barnet, eller inkorporera Trygga barnet.

Den absolut största utmaningen för en framgångsrik samverkan i Trygga barnet är dock att barnen som pilotprojektet riktar sig till, har fallit i skymundan. De barn och unga som i början varit i pilotprojektets fokus har hamnat i något man kan kalla diskursiv skugga. Barnen är inte medskapare i pilotprojektet i någon högre grad då det kommer att ta fram material, broschyrer och dokument. Inte heller är barnen delaktiga på andra sätt i pilotprojektet till någon högre grad. Det att barnen hamnar i bakgrunden förekommer även i andra samverkansprojekt, både inom Skottlandsmodellen och utanför. Liksom i Trygga barnet sker det i dessa samverkansprojekt en samverkan mellan de professionella aktörerna inom organisationerna, men brukarna – barnen – hamnar i bakgrunden.

När det kommer till vilka barn som i pilotprojektet ses som så kallade ”Trygga barnet-barn” – och alltså lämpliga att fångas upp av pilotprojektet – förefaller det som att pojkar kan fångas upp i högre grad än flickor. Pojkar som agerar enligt kulturella föreställningar och är utagerande förefaller att ha större möjligheter att fångas upp av Trygga barnet än flickor. Flickor som agerar enligt kulturella föreställningar – de är inte utagerande – förefaller att ”gå under radarn” i högre grad. Det är dock av högsta vikt att pojkar och flickor dels har samma möjligheter att få stöd av Trygga barnet, dels får tillfälle att vara delaktiga i medskapandet av Trygga barnet.

Modellen Trygga barnet skall från årsskiftet 2023–2024 omfatta alla barn i Malmö stad. I detta är det viktigt att reflektera över vilka tidiga tecken som används för att hitta de barn som behöver stöd från Trygga barnet i Malmö stad. Vilka risk- och skyddsfaktorer utgår man ifrån? Häri poängteras också dilemmat med att utgå från stereotypa föreställningar om bland annat flickor och pojkar.

Det förefaller som om barnen har mindre risk för att bli utpekade – och på så sätt stigmatiserade – som barn i risk för att hamna i social utsatthet och kriminalitet om *alla* barn i Malmö kan vara Trygga barnet-barn. En tidigare utpekad risk med att alla barn ska omfattas av Trygga barnet är dock så kallad net-widening – att flera barn kan hamna i ett kontrollnät eftersom kontrollnätet blir vidare och maskorna tätare. Det är därför viktigt att hålla i tankarna att barn som *tidigare* inte hade pekats ut som barn med risk för att hamna i social utsatthet och kriminalitet kan hamna i kontrollnätet i och med Trygga barnet, och därmed bli stigmatiserade. Man bör också reflektera över, om pilotverksamheternas kapacitet räcker till för att modellen ska omfatta hela Malmö stad. Detta gäller dels kapaciteten rent ekonomiskt, dels kapaciteten storleksmässigt. Det finns likaså en risk i att de barn som sedan tidigare har ett stort behov av stöd hamnar i skymundan om resurser i stället riktas till den (kommande) stora gruppen barn inom Trygga barnet.

Något som visat sig utmana samverkan *mellan* pilotverksamheterna, men främjat samverkan *inom* projektgruppen, är något som kunde kallas kulturskillnader. Man ser även andra tecken på ett ”vi-och-dom”-tänkande i det empiriska materialet. Projektgruppen ställer sig ibland emot den rådande kulturen i grundskolan, men det förefaller också som att grundskolan ibland drar en gräns mot de andra pilotverksamheterna då en informant från grundskolan ifrågasätter hur förskolan, BUP och ASF ska klara av en uppskalning av Trygga barnet.

Ett annat fenomen, som i mycket hög grad drar upp gränser, och utpekar ett ”vi” och ett ”dom”, är medskapandeprocessen. Projektgruppen upplever medskapandet som ett måste för att modellen ska kunna implementeras, medan pilotverksamheterna upplever medskapandet som något som sinkar arbetet med Trygga barnet. I medskapande-arbetet syns de största motsättningarna mellan projektgruppen och verksamheterna i det empiriska materialet.

För att minska ett ”vi-och-dom”-tänkande och, i förlängningen, minska glappen mellan organisationerna och gynna samverkan är det viktigt, som vi såg ovan, att få kunskap om de andra samverkande verksamheterna. Det är av vikt att ”ta rollen av den andre”, att sätta sig in i situationen hos samverkande verksamheter och medarbetare. Detta kan underlättas av att medarbetarna i de samverkande pilotverksamheterna, i sin egenskap av gräsrotsbyråkrater, har ett handlingsutrymme och kan sträcka sig lite utanför sin egen roll och sin definierade uppgift. På så sätt kan Trygga barnet förhoppningsvis gå från ett konkurrerande gränsarbete till ett samverkande gränsarbete, där individer gör upp, förhandlar, suddar ut eller justerar om gränser i samverkan med andra för att koordinera ett arbete eller för att få en uppgift gjord.

Referenser

- 1177 – Brukarmedverkan i vård och socialtjänst. (senast uppdaterad 2023-04-30). [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.1177.se/halland/sa-fungerar-varden/sa-samarbetar-vard-och-omsorg/brukarmedverkan-i-vard-och-socialtjanst/> [2023-06-27].
- Alm, Maria & Anderberg, Mats. (2011). *Lärandeseminarier i missbruksvården – en utvärdering av ett samverkansprojekt*. Skriftserie från Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap. Nr 4. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Anderberg, Mats, Jess, Kari & Forkby, Torbjörn. (2023). Reinventing the wheel? Children's wellbeing in the journey along the GIRFEC stream. *Nordic Social Work Research*. DOI: 10.1080/2156857X.2023.2207087.
- Andersson, Ann-Christine. (2022). *Förbättringskunskap och förbättringsforskning. Kunskapsöversikt om förbättringsarbets framväxt inom hälso- och välfärdssektorn i Sverige, samt implikationer för projektet Barnens Bästa Gäller! i Kronoberg*. Linnéuniversitetet: Forskningsrapporter i Socialt arbete, Rapport nr 4/ 2022. Växjö: Copycenter.
- Anell, Anders & Mattisson, Ola. (2009). *Samverkan i kommuner och landsting – en kunskapsöversikt*. Lund: Studentlitteratur.
- Arnstein, Sherry R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association* 35: 216-224.
- Aspelin, Jonas. (2022). Lärares relationskompetens i växelspelet mellan "Mig" och "Jag": Begreppsdiskussion med stöd i G.H. Meads teori. *Pedagogisk forskning i Sverige* (ahead of print).
- Basic, Goran. (2012). *Samverkan blir kamp. En sociologisk analys av ett projekt i ungdomsvården*. Lund Dissertations in Sociology 102. Lund: Media-Tryck.
- Basic, Goran. (2013). A case of what? Methodological lessons from a reanalysis of conflicts within Swedish Juvenile Care. *Journal of Comparative Social Work*, 8/2: 222-250, DOI: <https://doi.org/10.31265/jcsw.v8i2.102>.
- Basic, Goran. (2015). *När samverkan får erkännande. Beskrivna och observerade erfarenheter från ungdomsvården*. Malmö: Bokbox Förlag.

- Basic, Goran. (2018a). Observed successful collaboration in social work practice: coherent triads in Swedish juvenile care. *European Journal of Social Work*, 21: 193-206, DOI: 10.1080/13691457.2017.1289897.
- Basic, Goran. (2018b). Successful collaboration in social care practice: Beneficial success points of interest for the young person in Swedish juvenile care. *Journal of Comparative Social Work*, 13: 56-77, DOI: <https://doi.org/10.31265/jcsw.v13i2.176> .
- Basic, Goran. (2019). Coherent triads and successful inter-professional collaboration: Narratives of professional actors in the Swedish welfare system. *Nordic Social Work Research* 9: 235–249. DOI: <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1518817>.
- Berg, Lars-Erik. (2010). Att inte spänna kärran framför hästen – precisering av Meads ”rollövertagande”. *Sociologisk Forskning* 47. DOI: <https://doi.org/10.37062/sf.47.18454>.
- Björk, Kajsa, Danielsson, Eva & Basic, Goran. (2019). Collaboration and identity work: a linguistic discourse analysis of immigrant students’ presentations concerning different teachers’ roles in a school context. *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 41: 26-47, DOI: 10.1080/10714413.2019.1623649.
- Björne, Petra, Deveau, Roy, McGill, Peter & Nylander, Lena. (2022). The use of restrictive measures in community services for people with intellectual disabilities in Sweden. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* 19:193–201. DOI: 10.1111/jppi.12399.
- Bolin, Anette. (2011). *Shifting Subordination. Co-located interprofessional collaboration between teachers and social workers*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Bringlöv, Åsa. (2016). *Varför kommer de tillbaka? Missbruksvård för personer med komplexa behov – analys av Mångbesökarkartläggningar i sex län*. FoU Södertörns skriftserie 145/16.
- Bruhn, Anders, Baianstovu, Runa, Petersén, Anna & Johansson, Björn. (2020). *Att ta mark i professionen – nya socionomers yrkesval och karriärvägar*. Örebro universitet. Lund: Media-Tryck.
- BRÅ (2022) Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2022 [Elektronisk] Tillgänglig: https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784014e7/1649331136136/2022_Det_brottsforebyggande_arbetet_i_Sverige.pdf [2023-06-23].
- BRÅ (senast uppdaterad 2023-05-30) Färre skjutningar i Malmö sedan Sluta skjut infördes. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://via.tt.se/pressmeddelande/farre-skjutningar-i-malmo-sedan-sluta-skjut-infordes?publisherId=1026483&releaseId=3349218> [2023-06-27].
- Coles, Emma, Cheyne, Helen, Rankin, Jean & Daniel, Brigid. (2016). Getting it right for every child: A national policy framework to promote children’s well-being in Scotland, United Kingdom. *The Milbank Quarterly* 94: 334–365.
- CTC- Tillsammans för goda uppväxtvillkor. (senast uppdaterad 2023-06-26). Malmö stad. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://malmo.se/Communities-That-Care-CTC.html> [2023-06-23].
- Dagens samhälle. (senast uppdaterad 2019-02-09). *Skotsk modell spark mot gängen i Bjuv* [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.dagensamhalle.se/samhalle-och-valfard/socialtjanst/skotsk-modell-spark-mot-gangen-i-bjuv/>[2023-06-23].
- Dalen, Monica. (2015). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.

- Danermark, Berth & Kullberg, Christian. (1999). *Samverkan. Välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- Dunlop, Aline-Wendy. (2015). Aspirations and actions: early childhood from policy to practice in Scotland. *International Journal of Early Years Education* 23: 258–273. DOI: 10.1080/09669760.2015.1074559.
- Dworkin, Ronald. (1978). *Taking Rights Seriously*. London: Duckworth.
- Ekberg, Margareta. (2010). *Dom kallar oss värstingar. Om ungas lärande i mötet med skola, socialtjänst och polis*. Linneaus University Press nr 25/2010. Doktorsavhandling i pedagogik.
- Ekström, Carolina & Hurtig, Erika. (2021). "Magkänsla behövs i det här jobbet". *Förskolepedagogers uppfattningar om anmälningsplikten och barn som far illa*. Examensuppsats 15 hp, Mittuniversitetet.
- Emerson, Robert M., Fretz, Rachel I. & Shaw, Linda L. (1995). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press.
- Emerson, Robert M. (1981). On Last Resorts. *The American Journal of Sociology* 87:1–22.
- Evans, Tony & Harris, John. (2004). Street-level bureaucracy, social work and the (exaggerated) death of discretion. *The British Journal of Social Work* 34: 871–895.
- Fangen, Katrine. (2005). *Deltagande observation*. Malmö: Liber.
- FN:s konvention om barnets rättigheter. (1989). [Elektronisk]. Tillgänglig: [https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/?currentCategories = \[2023-06-29\]](https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/?currentCategories= [2023-06-29]).
- Folkhälsomyndigheten. (2017). Från nyhet till vardagsnytta – om implementeringens mödosamma konst. En rapport om implementering av metoder inom folkhälsoområdet, version 2,0. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/af0381a876fb42c994da860be9692aba/fra-n-nyhet-vardagsnytta-implementeringens-modosamma-konst-00393-2017-webb.pdf> [2023-06-23].
- Forkby, Torbjörn & Höjer, Staffan. (2011). Negotiations between regulations and gut instinct: The unveiling of collective memory in decision-making processes where teenagers are placed in residential care. *Child and Family Social Work* 16: 159–168.
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. (2023). Forskning i korthet – Förskolans roll för att främja psykisk hälsa. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://forte.se/app/uploads/2023/05/fort-0093-fik-maj-2023-ta.pdf> [2023-06-23].
- Gilson, Lucy L. (2016). Michael Lipsky, street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service. I: Lodge, Martin, Page Edward C., & Balla, Steven J. (red.) *The Oxford Handbook of Classics in Public Policy Administration*. Oxford University Press, s. 383–404.
- Hallin, Per-Olof & Westerdahl, Stig. (2020). Utsatta livsvillkor. I: Gerell, Manne, Hallin, Per-Olof, Nilwall Kim & Westerdahl Stig (red.). *Att vända utvecklingen. Från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. Malmö University Publications in Urban studies, s. 22–38.
- Hansson, Tove. (senast uppdaterad 2019-11-26). *Orosanmälningarna ökar i Malmö – socialsekreterarna hinner inte utreda*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/orosanmalningarna-okar-i-malmo-socialsekreterarna-hinner-inte-utreda> [2023-06-23].

- Hedlund, Anna. (2021). *"Ingen förtjänar att dö". En intervjustudie om hur individer i kriminella miljöer i Malmö ser på skjutvapenvåld och möjligheten att hoppa av*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Hindberg, Barbro. (2006). *Sårbara barn – att vara liten, misshandlad och försummad*. Stockholm: Gothia
- Hindberg, Barbro. (2007). *När omsorgen sviktar. Om barns utsatthet och samhällets ansvar*. Stockholm: Rädda Barnen.
- Humppi, Sanna-Mari. (2008). *Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta*. Report from the Finnish Police College 75/2008. Tampere: Juvenes print.
- Huxham, Chris & Vangen, Siv. (2005). *Managing to collaborate. The theory and practice of collaborative advantage*. New York: Routledge.
- Hydén, Margareta (2012). "Våld i nära relation – att lyssna till berättelser om responser på våldet." I: Heber, Anita, Tiby, Eva & Wikman, Sofia (red.) *Viktimologisk forskning. Brottsoffer i teori och metod*. Lund: Studentlitteratur, s. 95–116.
- Högdahl, Elisabeth. (2022). Vem bestämmer hur staden ska bli? I: Zackrisson Maria, Öhlander, Magnus & Pripp, Oscar (red.). *Polarisering och samexistens. Kulturella förändringar i vår tid*. Lund: Boréa, s. 97–123.
- Josefson, Ingela. (1991). *Kunskapens former – det reflekterande yrkeskunnandet*. Stockholm: Carlssons.
- Killén, Kari. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan. Samspel och anknytning*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Langley, Ann, Lindberg, Kajsa, Mörk, Björn Erik, Nicolini, Davide, Raviola, Elena & Walter, Lars (2019). Boundary work among groups, occupations, and organizations: From cartography to process. *Academy of Management Annals*, 13: 704–736. DOI: <https://doi.org/10.5465/annals.2017.0089>.
- Lindberg, Kajsa. (2009). *Samverkan*. Malmö: Liber.
- Linnéuniversitetet. (senast uppdaterad 2023-05-30). Projekt: Connected Children: Ett partnerskap för en kunskapsbaserad och innovativ prevention. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://lnu.se/forskning/forskningsprojekt/projekt-connected-children-ett-partnerskap/> [2023-06-27].
- Lipsky, Michael. (2010). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services, 30th Anniversary Edition*. New York: Russell Sage Foundation.
- Mallén, Agneta. (2005). *Trygghet i skärgårdsmiljö. En studie om rädsla för brott i Åboland*. Lund Dissertations in Sociology 66. Lund: Media-Tryck.
- Mallén, Agneta. (2008). Lillebror ser dig. Medborgarjournalistik, övervakning och kontroll. I: Åkerström, Malin (red.). *Medier, brott och den aktiva publiken*. Lund: Bokbox förlag, s. 41–60.
- Mallén, Agneta. (2011). "It's like piecing together small pieces of a puzzle". Difficulties in reporting abuse and neglect of disabled children to the Social Services. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 12:45–62.
- Mallén, Agneta. (2012). Citizen journalism, surveillance, and control. I: Vande Walle Gudrun, Van den Herrwegen Evelien & Zurawski Nils (red.). *Crime, Security and Surveillance. Effects for the Surveillant and the Surveilled*. Haag: Eleven International Publishing, s. 71–86.

- Malmö stad. (senast uppdaterad 2023-06-09). *Befolkningsprognos 2021–2031*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://malmo.se/Redovisningar/Befolkningsprognos.html>. [2023-06-23].
- Malmö stad. (senast uppdaterad 2023-05-12). *Insatser för barn och unga*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://malmo.se/Bo-och-leva/Stod-och-omsorg/Stod-till-barn-och-unga/Insatser-for-barn-och-unga.html> [2023-06-23].
- Malmö stad. (senast uppdaterad 2023-03-13). *Kommunfullmäktiges mål 2023*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://cityofmalmo.omniacloud.net/komin/organisation-och-styrning/mal-och-styrning/mal-och-budget/kommunfullmaktiges-mal/@anchor/kommunfullm%C3%A4ktiges-m%C3%A5l-2023>. (2023-06-27).
- Malmö stad. (senast uppdaterad 2022-05-20). *Stöd till unga med missbruk*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://malmo.se/Bo-och-leva/Stod-och-omsorg/Missbruk-och-beroende/For-unga-med-missbruk/Stod-till-unga-med-missbruk.html> [2023-06-27].
- Mead, George Herbert. (1934/1969). *Mind, Self and Society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Molander, Bengt. (1996). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.
- Pedagog Örebro. (senast uppdaterad 2021-04-21). Samverkan för alla barns bästa – försöksverksamhet igång på Västra Engelbrektskolan. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://extra.orebro.se/pedagogorebro/grundskolagrundsarskola/samverkanforallabarnsbastafor-soksverksamhetigangpavastraengelbrektskolan.5.544e1c0b1784a90739232060.html> [2023-06-23].
- Polanyi, Michael. (2013). *Den tysta dimensionen*. Göteborg: Daidalos.
- Ravhed, Johanna. (senast uppdaterad 2020-11-20). *Mer systematik i elevhälsoarbetet*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://pedagog.malmo.se/artiklar/husieskolan-jobbar-med-stfl-i-elevhalsoarbetet/> [2023-06-23].
- Region Skåne, Polisen & Ystads kommun. (2022). *Introduktion Backa barnet. En beskrivning av modell, vägledande principer, stödprocess och verktyg*. Rapport. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://static1.squarespace.com/static/5df4be674b4fbe1087b6883c/t/6328434dc55cee0cb16891c4/1663583058484/Introduktion+Backa+barnet+220914.pdf> [2023-06-23].
- Robertson, Anne S. (2014). Child welfare assessment practices in Scotland: An ecological process grounded in relationship-building. *Journal of Public Child Welfare* 8: 164–189. DOI: 10.1080/15548732.2014.884036.
- Rosén, Robert. (senast uppdaterad 2020-06-22). *Hundra fler orosanmälningar – i veckan*. Aftonbladet [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/5011e6/hundra-fler-orosamalningar--i-veckan> [2023-06-23].
- Rånlund, Anders & Strandell, Ida. (2021). *Utvärdering av Skolverkets och Socialstyrelsens regeringsuppdrag om tidiga samordnade insatser för barn och unga (2017/01236/GV)*. Stockholm: Governo.
- Salonen, Tapio. (2011). "En stad i tiden." I: Salonen, Tapio (red.). *Hela staden: Social hållbarhet eller desintegration?* Umeå: Boréa, s. 17–28.
- Schruijer, Sandra G.L. (2008). The Social Psychology of Inter-organizational Relations. I: Cropper, Steve, Ebers, Mar, Huxham, Chris & Smith Ring Peter (red.). *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations*. New York: Oxford University Press, s. 417-440.
- Scottish Government – GIRFEC. (senast uppdaterad 2022-09-30). [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.gov.scot/policies/girfec/> [2023-06-27].

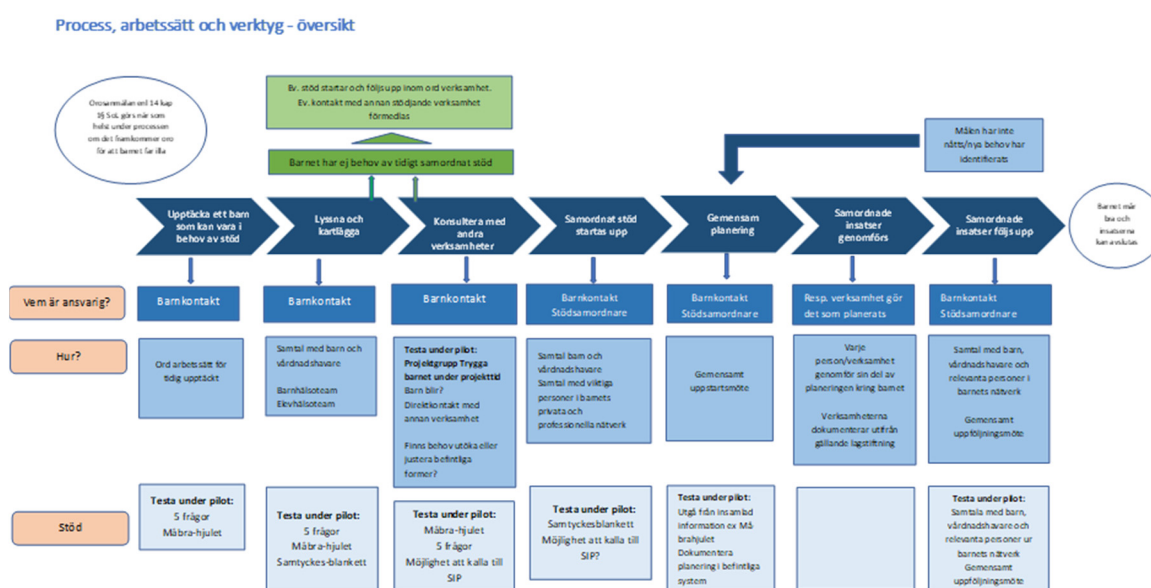
- Sicora, Alessandro, Taylor Brian J, Alfandari Ravit, Enosh, Guy, Helm, Duncan, Kिलlicka Campbell, Lyons Olive, Mullineux Judith, Przeperski Jaroslaw, Rölver Michael & Whittaker Andrew. (2021). Using intuition in social work decision making. *European Journal of Social Work* 24:772–787. DOI: 10.1080/13691457.2021.1918066.
- Simmel, Georg. (1902). The Number of Members as Determining the Sociological Forum of the Group. *American Journal of Sociology* 8:1-46.
- Simmel, Georg (1908/1965) The Poor. *Social Problems* 13: 118–140.
- Simmel, Georg. (1908/1970). *Kamp!* Uppsala: Argos.
- Skolverket. (senast uppdaterad 2023-06-16). *Backa barnet – med barnen som medskapare*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/download/18.2f324c2517825909a16cd9/1651649933113/Backa-barnet-med-barnen-som-medskapare-2.pdf> [2023-06-23].
- Skolverket. (senast uppdaterad 2023-06-16). *Tidiga och samordnade insatser för barn och unga – TSI*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-tidigt-stod-och-extra-anpassningar/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga> [2023-06-23].
- SOU 2009:68. (senast uppdaterad 2015-04-02). *Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU)*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2009/07/sou-200968/> [2023-06-29].
- Sveriges Kommuner och landsting SKL. (2015). *När brukare och patienter blir medskapare – en lönsam historia*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://skr.se/download/18.583b3b0c17e40e303847021f/1642757238150/7585-267-6.pdf> [2023-06-23].
- Sveriges kommuner och regioner SKR. (senast uppdaterad 2023-05-16). *Väntetider i vården*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://skr.se/vantetiderivarden/vantetidsstatistik/barnochungdomspsykiatribup.54393.html> [2023-06-23].
- Socialstyrelsen. (2012). *Om implementering*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-6-12.pdf> [2023-06-23].
- Socialstyrelsen Kunskapsguiden (senast uppdaterad 2019-12-03). *Skottlandsmodellen*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/tidiga-och-samordnade-insatser-tsi/skottlandsmodellen/> [2023-06-27].
- Socialstyrelsen Kunskapsguiden. (senast uppdaterad 2022-05-20). *Tidiga samordnade insatser*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/tidiga-och-samordnade-insatser-tsi/> [2023-06-27].
- Strategirådet. (2023). *Utvärdering av den nationella TSI-satsningen*. Stockholm: Strategirådet.
- Svalövs kommun. (senast uppdaterad 2023-05-23). *Frukostmöten för att lära om och av varandra*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.svalov.se/nyheter/aktuellt/2023-05-23-frukostmoten-for-att-lara-om-och-av-varandra> [2023-06-23].
- Thelin, Angelika, Enell, Sofia & Forkby, Torbjörn. (2021) *Att göra prevention och samverkan – om professionellas roller i den skotska policyn GIRFEC*. Institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet. Forskningsrapporter i socialt arbete. Rapport nr 3/ 2021.

- Tiby, Eva (2006). Ungas utsatthet och rädslor – med egna ord. I: Roxell, Lena & Tiby, Eva (red.) *Frågor, fält och filter*. Kriminologisk metodbok. Lund: Studentlitteratur, s. 85–118.
- Trygga barnet - beskrivning av modell i pilotprojekt 2022–2023. (2022). Opublicerat arbetsdokument inom pilotprojektet Trygga barnet.
- Tyrstrup, Mats. (2014). *I välfärdsproduktionens gränsland. Organisatoriska mellanrum i vård. Skola och omsorg*. Stockholm: Fores.
- Utvärdering Backa barnet (2022). [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://static1.squarespace.com/static/5df4be674b4fbe1087b6883c/t/63048db180e7ae7b327182f3/1661242804332/Utv%C3%A4rdering+Backa+barnet+augusti+-+21+till+juni+-22.pdf> [2023-06-23].
- Vision. (2022). *Ska vi hålla budget eller följa lagen? En rapport om hur verksamheter och arbetsmiljö inom socialt arbete kan utvecklas med rätt resurser och organisation*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://via.tt.se/data/attachments/00889/35515428-0aad-4a86-ad44-0ebee81cd26f.pdf> [2023-06-23].
- Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer VKV. (uppdaterad 2021-07-5). *Islandsprojektet/ Islandsmodellen* [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.valdinararelationer.se/vkv/utvecklingsprojekt/islandsprojektet/> [2023-06-23].
- Willumsen, Elisabeth. (2007) Interprofessionell samverkan och brukarmedverkan kring utsatta barn. I: Axelsson, Runoa & Bihari Axelsson, Susanna (red.) *Folkhälsa i samverkan mellan professioner, organisationer och samhällssektorer*. Lund: Studentlitteratur, s. 183-202.
- Øverlien, Carolina & Hydén, Margareta. (2009). Children's actions when experiencing domestic violence. *Childhood* 16: 479–496.DOI: 10.1177/090756820934375.

Bilagor

Bilaga 1. Process, verktyg och arbetsätt i Trygga barnet ³⁶

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

³⁶ Denna processkarta tagits fram inför pilotprojektet. När pilotfasen avslutas 30 juni 2023 kommer en reviderad version att tas fram för det fortsatta arbetet.

Bilaga 2. Må bra-hjulet i Trygga barnet ³⁷

Må bra-hjulet

³⁷ Denna version av Måbra-hjulet har tagits fram inför pilotprojektet. När pilotfasen avslutas 30 juni 2023 kommer en reviderad version att tas fram för det fortsatta arbetet.

Bilaga 3. Terminologi i Må Bra-hjulet i GIRFEC respektive andra modeller, arbetsdokument i Teams

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Begrepp och benämningar

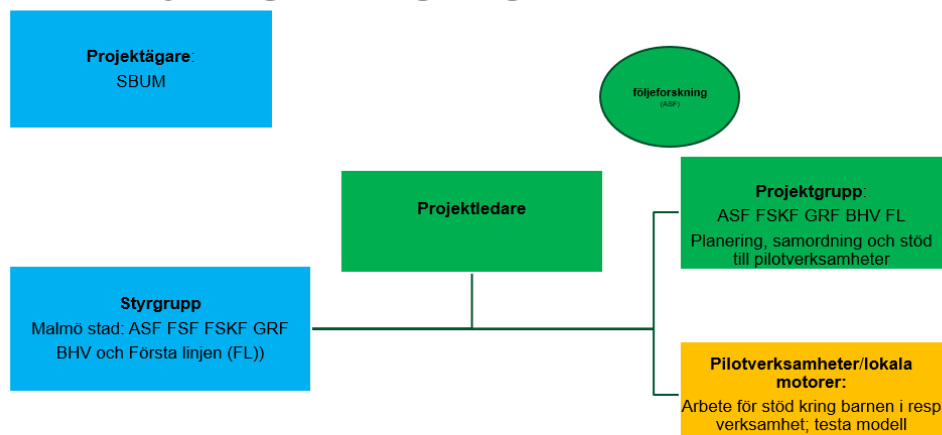
GIRFEC	Backa barnet	TFVB	Trygga barnet (grund)	Trygga barnet - synpunkter
Safe	Trygghet	Trygghet	Trygghet	Trygghet
Healthy	Må bra	Hälsa	Hälsa	Hälsa
Achieving	Utvecklas	Utbildning	Utbildning	Lärande och utveckling
Nurtured	Omsorg	Omvårdnad	Omsorg	Omsorg
Active	Fritid	Fritid	Fritid	Fritid och gemenskap
Respected	Respekteras	Respekt	Respekt	Självkänsla och identitet
Responsible	Ansvarstagande	Utveckling	Ansvarstagande	Omtanke och ansvar
Included	Tillhörighet	Relationer	Tillhörighet	Relationer och samspel

Bilaga 4. Pilotprojektets organisation år 2022. Power point-bild från styrgruppsmöte 14 februari 2023.

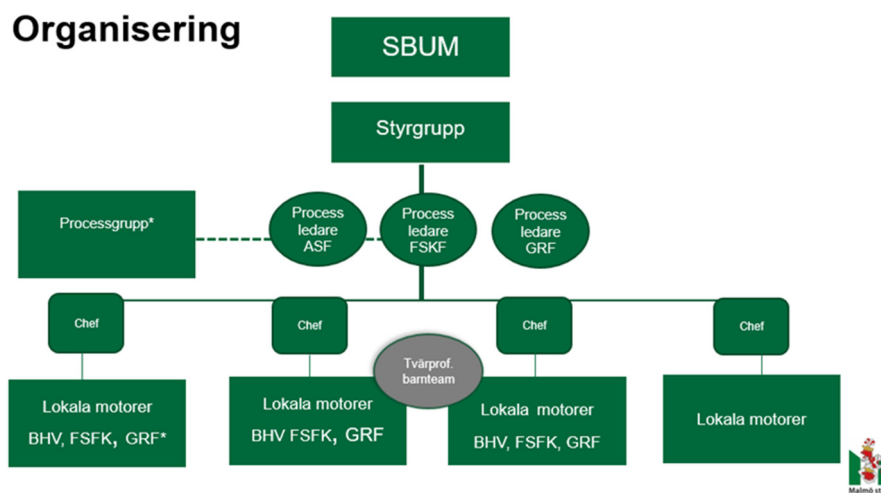
(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Projektorganisering i dag

Bilaga 5. Förslag till projektets organisation från och med februari 2023. Power point-bild framtagen till styrgruppsmöte 8 juni 2023.³⁸

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Bilaga 6. Tidsplan för pilotprojekt Trygga barnet vid pilotstart januari 2022. Bild från uppstartsmöte 22 januari 2022

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

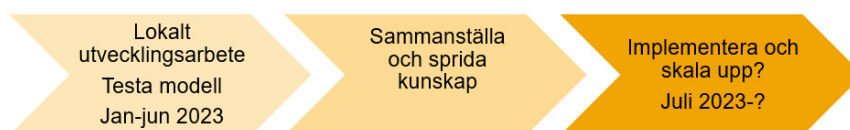

³⁸ Denna organisation är ännu inte beslutad 30 juni 2023 utan ett förslag från processgruppen.

Bilaga 7. Tidsplan för pilotprojektet Trygga barnet för år 2023

(Bild från styrgruppsmöte 14 februari 2023, sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Tidslinje 2023 - och framåt

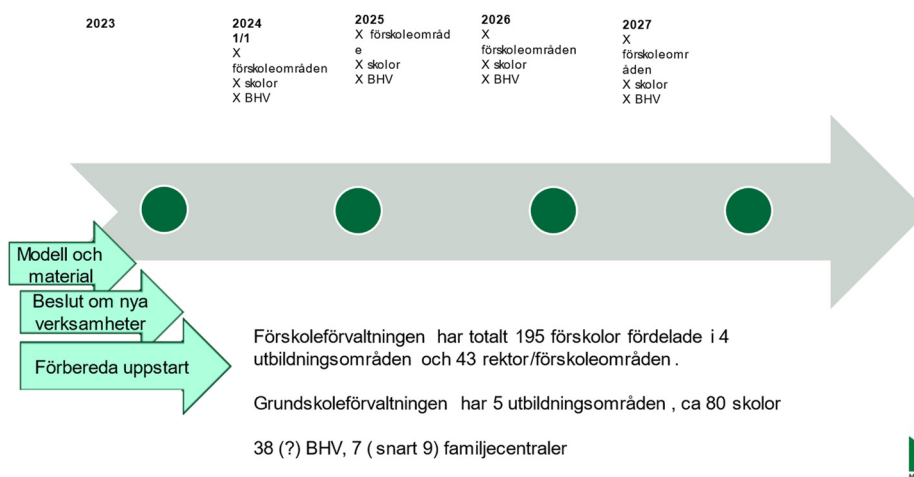
- Projektfas Socialstyrelsen Skolverket – avslut 230630. utvärdering av TSI-satsning
- Följeforskning klar juni 2023

Nationellt forskningsprogram *Connected children till 2027*

Bilaga 8. Förslag till tidsplan för Trygga barnet från hösten 2023 och framåt. Skiss som presenteras på styrgruppsmöte 8 juni 2023.³⁹

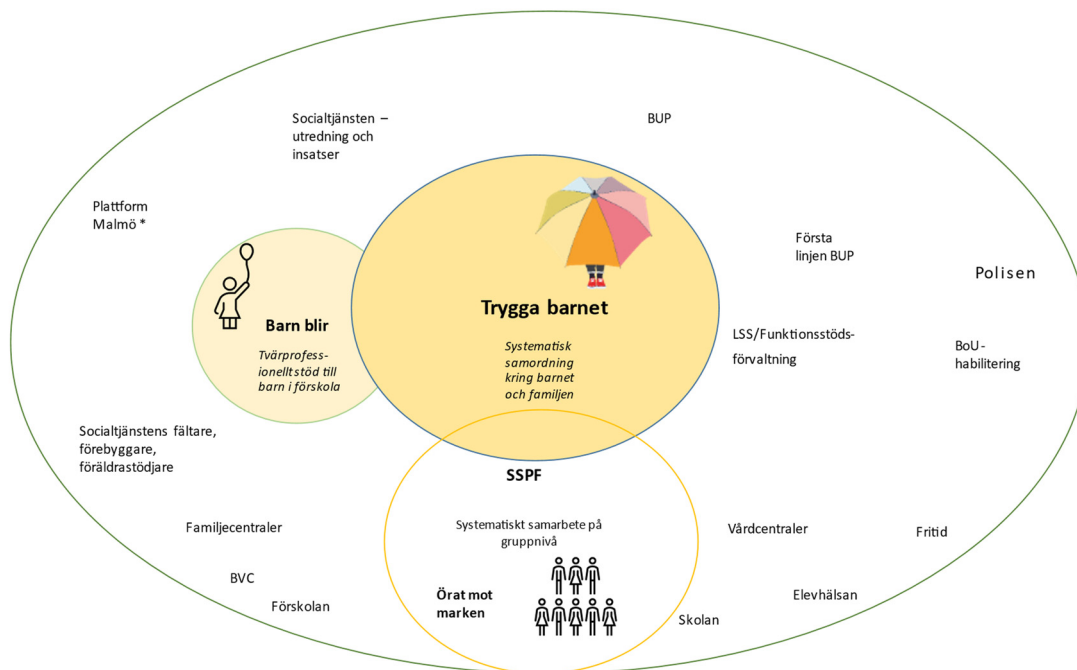
(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

³⁹ Denna tidsplan är ännu inte beslutad 30 juni 2023.

Bilaga 9. Trygga barnet i relation till andra modeller och verksamheter

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Bilaga 10. Medskapande i förändringsarbete. Bild över beslut i projektgrupp 24 september 2021

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

Budskap att förmedla till pilotverksamheterna-
Medskapande i förändringsarbete

- Ramarna finns men inte detaljer – det behöver ni som ska arbeta med modellen utforma
- Mod att våga prova och lära av sådant som inte blev bra
- **Förändringsarbete tar tid – avgörande är att hitta ett gemensamt syn- och förhållningssätt där samarbete kring barnen står i fokus**

Bilaga 11. Uppgifter om vilken information som finns tillgänglig för pilotverksamheterna i Teams

(Bild sammanställd av projektsamordnare Paulina Franzén)

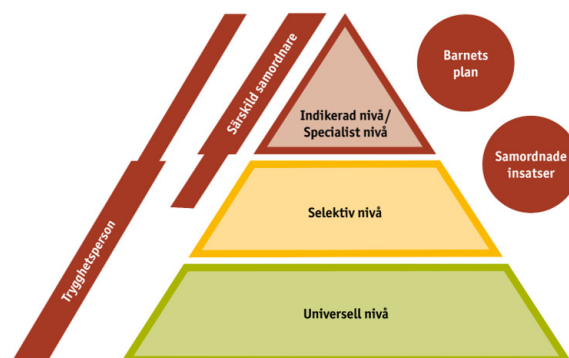
Teams Trygga barnet

Kanal Allmänt	Information och material för alla: Inbjudningar till relevanta seminarier. Tips om artiklar, forskningsrapporter med mera. Gammal dokumentation från arbetet med förstudien. Alla har tillgång.
Kanal Pilotverksamheter	Information och material för pilotverksamheterna. Underlag om modellen. Information om möten Alla har tillgång.
Kanal Projektgrupp	Information och material för projektgruppen resp styrgruppen. Dagordningar och minnesanteckningar. Planering och beslut kring arbetsprocessen. Information från TSI-nätverket. Projekt- och styrgrupp har tillgång.

Bilaga 12. Tillsammans för Varje barn: Struktur på universell, selektiv och indikerad nivå

(Källa: Power point-bilder i Teams från Trygga barnets studiebesök till Falun i november 2022)

Bilaga 13. Information till forskningspersoner

Information till forskningspersoner

Vill du delta i forskningsprojektet ”Trygga barnet. Tidiga samordnade insatser för barn som kan utsättas för eller hamna i kriminalitet”? I detta dokument hittar du information om projektet och vad det innebär att delta.

Vad är det för ett projekt?

Pilotprojektet Trygga barnet försöker pröva ett nytt sätt att jobba med barn och unga som behöver extra stöd. Det långsiktiga syftet är att öka tryggheten och minska brottsligheten bland barn och unga samt att fler elever ska fullfölja en gymnasieutbildning. Det handlar om alla barns och ungas rätt till trygga och goda uppväxtvillkor. Genom gemensam styrning, gemensam struktur och tydlig samordning kan förskola, skola, socialtjänst och hälso-och sjukvård identifiera behov och ge barn och deras föräldrar samordnad hjälp och stöd i ett tidigt skede. Tidigare forskning visar att tidiga insatser är framgångsrika i detta sammanhang. Målgruppen för Trygga barnet är barn och unga under 16 år. I Trygga barnet samverkar barnhälsovård, förskola, grundskola, Första linjen och socialtjänst. Här finns en länk till Malmö stads webbsida där pilotprojektet Trygga barnet beskrivs. <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghet-och-sakerhet/Trygghetssamarbeten-med-andra-myndigheter/Projekt-Trygga-barnet.html>

Under 2022 kommer pilotprojektet Trygga barnet att utvärderas genom intervjuer med barn, och genom observationer och intervjuer med medarbetare och chefer inom de organisationer som deltar. Utvärderingen publiceras i en FoU-rapport som sedan publiceras på malmo.se. Materialet från utvärderingen kommer också att användas i forskningssyfte. Vi riktar oss till dig som medverkar i Trygga barnet eftersom vi vill veta hur du upplevt projektet. Dina erfarenheter och åsikter är mycket värdefulla och bidrar till att ge ny kunskap.

Forskningshuvudman för projektet är Sociologiska institutionen vid Lunds universitet. Med forskningshuvudman menas den organisation som är ansvarig för projektet. Ansökan är godkänd av Etikprövningsmyndigheten, diarienummer för prövningen hos Etikprövningsmyndigheten är Dnr 2021-06280-01.

Hur går projektet till?

Projektet samlar in fyra olika slags data:

- 1) Vi vill undersöka medarbetarnas kompetensutveckling genom deltagande observation av samtliga kompetensutbildningar i Trygga barnet. Under kompetensutbildningarna kommer vi att fokusera utbildningen som sådan och samtidigt fästa uppmärksamhet vid engagemanget och inläringen hos deltagarna samt växelverkan mellan utbildare och deltagare.

- 2) Vi deltar i samtliga projektmöten med medarbetare för att genom deltagande observation insamla empiri om samverkansprocesser. I projektmöten undersöker vi hur samverkan skapas i den växelverkan som sker mellan mötesdeltagarna. Dels mötesformen som sådan, dels hur samtalsklimatet, engagemanget och rollerna mellan mötesledare och mötesdeltagare främjar eller försvårar samverkan.
- 3) Vi utför kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer med medverkande samverkansparter - medarbetare och chefer - för att analysera hur samverkan tar sig uttryck i de nya yrkesrollerna och arbetssätten i pilotprojektet Trygga barnet.
- 4) Vi utför samtalsintervjuer med barn och unga i åldern 12–15 år som deltar i pilotstudien, och där samtycke ges av vårdnadshavare, för att undersöka deras upplevelser av Trygga barnet.

Om du samtycker till att delta i projektet kommer vi vid intervjun att träffa dig på en plats som du själv väljer. Där kommer någon av oss att intervjua dig. Varje intervju kommer att ta ungefär en till två timmar och kommer, om du samtycker, att spelas in med diktafon. Du kan alltid välja att avstå från att svara på frågor, ta en paus i intervjun, eller pausa inspelningen. Vid deltagande observation studeras och dokumenteras din medverkan genom att vi forskare bandar mötesdiskussionen samt gör anteckningar under observationens gång. Viktigt att påpeka att deltagande är helt frivilligt och att ingen ersättning betalas ut. Du kan avbryta ditt deltagande i studien när som helst under datainsamlingsprocessen

Möjliga följder och risker med att delta i projektet

Forskningspersonerna riskerar inte hälsa, säkerhet eller integritet genom att delta i forskningen. Allt intervju- och observationsmaterial som insamlas kommer att anonymiseras - vi kommer inte att avslöja några som helst uppgifter som kunde leda till att du identifieras. Du som forskningsperson har ständigt möjlighet att avbryta ditt deltagande i projektet.

Vad händer med mina uppgifter?

Projektet kommer att samla in och registrera information om dig.

Vid intervju kommer, om du samtycker, intervjuerna med dig att spelas in med bandspelare och transkriberas för att sedan analyseras. Analysen kommer att publiceras i form av en FoU-rapport och olika vetenskapliga texter. Om det inte är möjligt att använda ljudinspelning kommer vi att ta anteckningar. När intervjuerna transkriberas, analyseras och renskrivs kommer all data som kan leda till identifiering av dig att tas bort såsom namn eller andra identifierande faktorer.

Vid observation kommer, om du samtycker, de anteckningar som forskarna gör under observationen att renskrivas och analyseras. När ljudfilerna från observationerna transkriberas, analyseras och renskrivs kommer all data som kan leda till identifiering av dig att tas bort såsom namn eller andra identifierande faktorer. Analysen kommer att publiceras i form av en FoU-rapport och olika vetenskapliga texter.

All den data som samlats in kommer att försvaras på ett säkert sätt och sparas i 10 år, detta för att möjliggöra eftergranskning. Den kodlista vi kommer att upprätta förvaras inlåst och åtskild från det insamlade datamaterialet.

De data/ den information som insamlas om dig i forskningsstudien kan bli aktuell för framtida forskning som inte är beskriven i informationen till dig. I det fall de data/ den information som insamlats om dig under intervju eller observation ska användas i framtida forskning måste Etikprövningsmyndigheten göra en prövning av det nya projektet och i sin prövning avgöra om du ska tillfrågas på nytt.

Dina svar och dina resultat kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem. Ansvarig för dina personuppgifter är prefekt Lisa Eklund, sociologiska institutionen vid Lunds universitet. E-post: lisa.eklund@soc.lu.se och telefon 046-222 88 50. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i projektet, och vid behov få eventuella fel rättade. Du kan också begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. Rätten till radering och till begränsning av behandling av personuppgifter gäller dock inte när uppgifterna är nödvändiga för den aktuella forskningen. Om du vill ta del av uppgifterna ska du kontakta Agneta Mallén, e-post agneta.mallen@soc.lu.se, telefon 046-2228832. Dataskyddsombud nås på dataskyddsombud@lu.se. Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas har du rätt att ge in klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten, som är tillsynsmyndighet.

Hur får jag information om resultatet av projektet?

FoU-rapporten kommer att publiceras på malmo.se. Om du önskar få information om andra publikationer där materialet med dig har använts är du välkommen att kontakta ansvariga för studien. Om du vill ta del av intervjuutskrift eller anteckningar från deltagande observation kan du också kontakta ansvariga för studien. Det är frivilligt att ta del av materialet eller analysresultaten, liksom det är frivilligt att delta i studien.

Försäkring och ersättning

Projektet innefattar inte experiment eller liknande, utan sedvanliga försäkringsarrangemang gäller. De forskningspersoner som medverkar under sin arbetsdag är försäkrade av arbetsgivaren. Forskningspersonerna kommer även att försäkras genom Kammarkollegiet.

Forskningspersonerna får inte ersättning från forskningsprojektet för förlorad arbetsinkomst eller för utgifter som är kopplade till projektet.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför. Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta den ansvariga för projektet (se nedan).

Ansvariga för projektet

Ansvarig för projektet är:

Agneta Mallén
Universitetslektor och projektledare
Mail: agneta.mallen@soc.lu.se
Telefon: 046-2228832

Medverkande forskare:
Goran Basic
Docent, universitetslektor
Mail: goran.basic@lnu.se

Veronika Burcar-Alm
Docent, universitetslektor
Mail: veronika.burcar_alm@soc.lu.se

Tveka inte att höra av dig på e-post eller telefon om du har några flera frågor eller funderingar om studien eller ditt medverkande!

Bilaga 14. Samtyckesblankett till att delta i forskningsprojekt

Samtycke till att delta i projektet

Jag har fått muntlig och/eller skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i projektet *Trygga barnet. Tidiga samordnade insatser för barn som kan utsättas för eller hamna i kriminalitet.*

Plats och datum	Underskrift
	Namnförtydligande

Bilaga 15. Samtyckesblankett framtida forskning

Samtycke till framtida forskning

Jag har fått information om att de data/ den information som insamlas om mig i forskningsstudien kan bli aktuell för framtida forskning som inte är beskriven i informationen till mig som forskningsperson. Jag har även fått information om att i det fall de data/ den information som insamlats om mig under intervju ska användas i framtida forskning måste Etikprövningsmyndigheten göra en prövning av det nya projektet och i sin prövning avgöra om jag ska tillfrågas på nytt.

- Jag samtycker till den information/ de data som insamlats gällande mig får sparas för framtida forskning.

Plats och datum	Underskrift
	Namnförtydligande

Bilaga 16. Intervjuguide för intervjuer med medarbetare och chefer

Intervjuguide medarbetare och chefer

Vad arbetar du som?

Vilken är din arbetsplats?

Vilken är din roll i Trygga barnet?

Hur länge har du arbetat med Trygga barnet?

Hur upplever du Trygga barnets nya yrkesroller?

- A) Barnkontakt: Sjuksköterska i barnhälsovård fram till dess att barnet är inskrivet i förskola/
Rektor i förskola/ Rektor i grundskola
- B) Stödsamordnare

Hur upplever du Trygga barnets nya arbetsätt?

- A) De fem frågorna
- B) Trygga barnet-team
- C) Må brahjulet – ett gemensamt verktyg för inventering av barnets situation
- D) att barn och familj får större inflytande och delaktighet
- E) en strävan till en gemensam terminologi för deltagande parter.

Har nya arbetssätten och rollerna förändrat din helhetssyn på barnet/ den unga?

Hur upplever du det informationsmaterial (informationsbroschyr/folder, stödmaterial för information/ samtal...) som tagits fram inom TB?

Hur fungerar Trygga barnets struktur? Varför?

Hur fungerar informationsspridningen i Trygga barnet? Varför?

Hur fungerar styrningen av Trygga barnet? (process/projektgrupp, styrgrupp) Varför?

Är du motiverad, inspirerad att jobba med Trygga barnet? Varför?

Har ni hittat en gemensam terminologi, ett gemensamt språk i Trygga barnet? Varför? Hur fungerar det?

Tycker du att det finns en samsyn för hur man bäst stöder barnen i Trygga barnet? Varför?

- Stöder man pojkar och flickor på samma sätt?

Tycker du att du kan lita på kompetensen hos de du samarbetar med gällande ett barn inom TB?

Varför?

Hur har kompetensutvecklingen gått till? Litteratur? Workshops? Föreläsningar?

Hur har kompetensutvecklingen inför projektet fungerat?

- Upptäcka tidiga risker och tecken – magkänslan
 - o hur upptäcka tidiga risker och tecken? Hur avgöra vad som är ett TB-barn?
- Må bra-hjulet

Hurdant stöd har du fått för att se vilken egen, tidigare, kunskap som kan användas i TB som ni har i din verksamhet?

Har du fått stöd för att dela ny kunskap och information som kan användas i TB?

Hur fungerar det att få vägledning och stöd i arbetssätten i Trygga barnet under projektets gång?

Hur upplever du att TB ska skalas upp och användas i hela Malmö?

- Utmaningar
- Det positiva

Vilka framgångsfaktorer ser du för lyckad samverkan i Trygga barnet?

Vilka utmaningar ser du för samverkan i Trygga barnet?

Bilaga 17. Teman vid deltagande observationer

Teman deltagande observationer, projektmöten med medarbetare och chefer

- 1) Begreppet att samverka har positiva konnotationer men innebär i praktiken att deltagande parter behöver förhandla sina synpunkter för att kunna samverka. I det pilotprojekt som undersöks är det dessutom ovanligt många parter som måste jämkas samman.
 - Hur interagerar mötesdeltagarna i mötet och – i förlängningen – i samverkansprocessen?
 - Hur informerar och påverkar mötesdeltagarna varandra?
 - Hurdant är samtalsklimatet?
 - Hur samverkar mötesdeltagarna om frågor som rör barnen i målgruppen?

- 2) Även om samverkansparterna är överens om barnets bästa kan de ha olika syn på hur detta uppnås.
 - Hur hanteras sådana dilemman under mötet av deltagarna?
 - Hur jämkar mötesdeltagarna?
 - Vem har tolkningsföreträde?
 - Tar medarbetare som hör till samma organisation stöd av varandra för att få sin röst hörd?

- 3) Vilken roll har mötesordförande för samverkan under mötet?
 - Stöttar ordförande deltagarna?
 - Hurdant engagemang har mötesdeltagarna?
 - Vilka slags samverkansfrågor engagerar mötesdeltagarna?
 - Vilka slags samverkansfrågor engagerar ordföranden?

- 4) Målet med modellen är ett nytt, gemensamt arbetssätt och nya yrkesroller.
 - Kommer mötesdeltagarna fram till konkreta lösningar om arbetssätt och yrkesroller? Hur sker detta?

Trygga barnet

Trygga barnet, en samverkansmodell i Malmö stad, är en tidig samordnad insats som bygger på Skottlandsmodellen. Samverkansparter är Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Förskoleförvaltningen i Malmö stad samt Barnhälsovården och BUP Första linjen i Region Skåne. Trygga barnet har i ett pilotprojekt fokuserat på barn 0–15 år med tidiga tecken på risk att hamna i social utsatthet och kriminalitet.

Syftet med utvärderingen är att diskutera och analysera samverkansprocesser i pilotprojektet Trygga barnet. Fokus är på hur samverkan fungerar i relation till barnets bästa, men utvärderingen ger också mer generell kunskap om samverkansprocesser. Utvärderingens empiriska analysmaterial har insamlats genom deltagande observation och kvalitativa samtalsintervjuer under år 2022–2023.

Resultaten visar att framgångsfaktorerna för samverkan är administrativ ledning, kompetensutveckling och medskaparskap, interaktion på möten samt kunskap och förståelse för varandra i verksamheterna. Ett nytt arbetssätt, De fem frågorna, upplevs mycket positivt och Trygga barnet ses som en meningsfull modell av informanterna. Utmaningar för samverkan är att barnen, som pilotprojektet riktar sig till, är inte delaktiga i någon högre grad i arbetet med pilotprojektet. Pojkar förefaller ha större möjligheter att fångas upp av Trygga barnet än flickor. Pilotprojektets struktur upplevs som otydlig av pilotverksamheterna. Medskapandeprocessen förefaller skapa motsättningar mellan pilotverksamheterna och projektgruppen. Kulturskillnader och organisatoriska mellanrum utmanar samverkan mellan pilotverksamheterna.

